TAHİR SAMİ BEY'İN ÖZEL HAYATI

mustafa kutlu

dergâh yayınları hikâye

2

Tahir Sami Bey'in Özel Hayatı'nın yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

Dergâh Yayınları: 425
Sertifika No: 14420
Türk edebiyatı-hikâye: 39
Mustafa Kutlu Serisi: 26
ISBN: 978-975-995-181-8
1. b. Ağustos 2009, 2. b. Ağustos 2009, 3. b. Ekim 2009, 4. b. Mart 2010
5. Baskı: Mart 2011

Kapak Tasarımı: Sermin Yavuz Sahife Düzeni: Ayten Balaç

Basım Yeri: Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.
Beysan Sanayi Sitesi Birlik Cad. Yayıncılar Birliği Sitesi
No: 32 Kapı No: 4G Yakuplu – Büyükçekmece / İstanbul

Cilt: Güven Mücellit & Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Devekaldırımı Cad. Gelincik Sok. Güven İşhanı No: 6
Mahmutbey – Bağcılar / İstanbul

Dağıtım ve Satış: Ana Yayın Dağıtım
Molla Fenari Sok. No: 28 Yıldız Han Giriş Kat
Tel: [212] 526 99 41 (3 hat) Faks: [212] 519 04 21
Cağaloğlu / İstanbul

Mustafa Kutlu

TAHİR SAMİ BEY'İN ÖZEL HAYATI

DERGÂH YAYINLARI
Klodfarer Cad. Altan İş Merkezi No: 3/20 34122 Sultanahmet / İstanbul
Tel: [212] 518 95 78 (3 hat) Fax: [212] 518 95 81
www.dergahyayinlari.com E-posta: bilgi@dergahyayinlari.com

Bir beldeyi, mahalleyi, sokağı, şehri tanımak mı istiyorsunuz; orayı mutlaka yaya dolaşmalısınız.
Aman acele etmeyin.
Yavaş!
Yavaş!
Bir binanın merdivenlerinde, bir ağaç gölgesinde, birkaç masasını kapı önüne atmış bir çayevinin tahta sandalyelerinde oturup nefeslenin.
Etrafınızı dikkatle ve defalarca gözden geçirin. Kaldırımlara, bahçe duvarlarına, duvarlardan sarkan leylak dallarına, gelip geçen arabalara, insanlara, sokakta oynayan çocuklara, çatılara, kuşlara bakın.
Bulutları ihmal etmeyin.
Gökyüzündeki her bulut dakikada bir biz ona bakalım diye şekil değiştirir.

Sonra isterseniz gözünüzü alan binanın mimarisine, öteki binalarla ilişkisine, bütün bir sokağın hangi ruhu barındırdığına geçebilirsiniz. Pencere demirlerine, demirlerin gerisindeki çiçek saksılarına, kapı tokmaklarına, perdelere, balkonlara geçebilirsiniz. Hatta bu bal-

konlardan birinde gözlüğünü burun kemerine indirmiş fasulye ayıklayan ihtiyar kadına dikkat eder, kemerli burnuna takılarak "yahu bu Karadenizli galiba" falan diyebilirsiniz.

Bütünü kapsayan güzellik sizi alıp götürebilir.
Aldanmayın.
Asıl güzellik ayrıntılarda gizlidir.
Bir küçük mescidin çatısı ile bodur minaresi, kapısı ile penceresi arasında vücut bulan uyumu hafızanıza kaydedin. Bu ölçüler kim bilir hangi yüzyıldan kalmadır.
Bizim klasiklerimiz bunlar.
Söz, davranış, duruş, bakış, gülümseme, selâm, alış-veriş; insandan eşyaya, eşyadan insana gidip gelen bir eşsiz âhenk. Tabi bu âhengin kaybolmadığı bir mekânda iseniz.
Malum artık bunlar nadirattandır.
O küçük mescide kol-kanat geren asırlık çınar! Çınarın mor gölgelerinde sessizce bekleyen kumrular. Ağacın dibinde artık suyu akmayan minik mermer çeşme. Çeşmenin olağanüstü sadelikte oyulmuş ayna taşı.

Ama hepsi bu mudur?

Değil!
Asıl görmeniz gereken sebil ile sıbyan mektebinin, artık yazıları okunmayacak kadar yıpranmış kitabesinin üzerindeki kuş evidir. Bu kuş evini görmeden geçerse-

niz; ne o sokağı, ne leylakları, mor salkımları, ne de minarenin tepesindeki orijinal alemi görmemiş sayın kendinizi.

Sokağın evi, dükkânı; binanın çatısı-bacası-merdiveni, oradan ayrıldıktan sonra içinizde biriken sesler eksik kalır. Kuş evini görmeden ruha nüfuz eden âhengi yakalamanız mümkün değildir.

Şimdilik sadece bir fotoğraf çektiniz. Ama unutmayın, fotoğraf konuşmaz, kuş dilinden anlamaz. Eğer bakışlarınız kuş evine odaklanmış olsaydı; o sokağın kumrusu, serçesi, saksağanı, kargası, martısı, güvercini hep bir ağızdan sadece sizin anlayacağınız mekânın büyülü hikâyesini nakledeceklerdi.

Kim demiş kuşlar konuşmaz, insan anlamaz diye.

Kimileri tarih sever, kimileri sanat tarihi, kimileri de mimari. Bazıları hepsini birden sever; çünkü bunları birbirinden ayırmak mümkün değildir. Mimariye meyleden, şehircilik tahsil eden, sadece turistik gezi yapan, "gördüm, biliyorum" demek için oraya gelenler vardır. Şehrin sokaklarında her türlü gezgine rastlamak mümkündür.
Çoğunun elinde gezi kitapları, bir kitaba bir etrafa bakınırlar. Bunlar bu memleketin insanı olsa dahi birer yabancıdırlar. Ruhla falan işleri yoktur. Bazıları grup

halinde dolaşır, bir rehber mekânla ilgili bilgiler verir, neredeyse hemen herkes fotoğraf çeker.
Bunlar ceddimizin bize fısıldadığı sırlara vakıf olamazlar. O küçük mescide girip iki rekât namaz kılamazlar. Kâinatın kitabı ile mukaddes kitabımızın birbirini şerh eden mesajını kavrayamazlar. Dolayısıyla zamanı böler, dün-bugün-yarın diye konuşurlar. Sürekli saate bakarlar.
Yekpare zaman nedir?
Eminim bunu Tanpınar da bilmiyordu.
Fâni ile bâkinin farkını fark eden için eşya kaç para eder.

Sürprizleri severim.
Gezeceğim semt, göreceğim sokaklar, binalar hakkında önceden bilgi edinmek istemem. İsterim ki, gördüğüm her obje benim için bir keşif olsun. Ona o kadar samimiyetle yaklaşırım ki, birbirimize ezelden âşina olduğumuzu anlar ve sohbete dalarız. Bu sohbetten aldığım lezzeti kitaplar, ansiklopediler veremez.

Bir kahveye girer, cam kenarına oturmuş gazete okuyan emekli bir ihtiyara selâm veririm. İhtiyar yalnızdır, çokluk iki laf edecek adam arar. Sevinir ben yanına çökünce. Hele ona bazı şeyler sorduğumda, doğma-büyüme o semtin çocuğu olduğu için heyecanı bir kat daha artar. Hem binaları, hem insanları, hem olayları, hem kendini, hem ailesini bütün ayrıntılarıyla anlatmaya koyulur.

Sıcakkanlıyımdır.
Beş dakikada ahbap olurum.
Bilhassa kendini kasmayan halka yakın adamlarla.
Bir balıkçı bana semt tarihi hakkında hiçbir kitabın

yazmadığı şeyleri anlatabilir. Hele o anlatıştaki ses tonu, jestler, özlemler, küfürler; "Yak hemşerim bir cigara, bu mevzu bitmez. Oğlum Hilmi çayları tazele" diyerek yanmış yalıdaki aşk macerasını anlatırken duyduğu heyecan.

Sonra bütün bu bilgileri semt tarihini anlatan kitaplarla karşılaştırır, bütünleştiririm.
Unutmayın, ben bir hikâyeciyim.
Bende kalan ve benden çıkacak olanlar resmi kayıtlar, belgeler, krokiler falan değildir. Acılar, sevinçler, mücadeleler, inançlar, kavgalar, düşler, kalp kırıklığı, karşılıksız sevdalar, arkadaşlıklar, yalnızlık ve mutluluktur.

Bir binanın mimarisi önemlidir, bu doğru; ama o binada yaşananların yanında nedir yani.

Böyle bir anlayış ile epeyce bir zamandır İstanbul'u dolaşıyorum. İstanbul bitmez. Elbirliğiyle bu güzelliği, tarihi, hatıraları yıkıp yok etmeye çalışsak da, o sanki küllerinden doğuyor; veya yık yık bitmiyor. Tıpkı Osmanlı Devleti gibi. Hani adam ne demiş: "Yahu amma güçlü bir devlet kurmuşsunuz. Asırlardır siz içeriden biz dışarıdan vuruyoruz, vuruyoruz bir türlü yıkılmıyor."

O gün oradan geçiyordum.
Hiç bilmediğim, geçmediğim bir sokaktan.

Yani Osmanlı'dan kalma bir binaya yerleşmiş o resmi dairenin önünden.
Sokak sakin, hava sakin.
Derken bir kırlangıç epeyce alçaktan, neredeyse burnumun dibinden şimşek gibi geçerek ürküttü beni.
Kırlangıcın ardısıra baktım. Dalgınlığımdan sıyrılıp girdiği yuvayı gördüm. Yani o binayı.
Orada öylesine kalakaldım.
Kırlangıç giriş kapısının üzerindeki saçağın altına tünemişti. Belli ki yuvası orada.
Peki bu bina.
Ne menem şeydir anlamadım.
Evet, Osmanlı yapısı, orası belli. Taş ve tuğla karışımı duvarlar, kurşun kubbeler, kafesli-esrarlı pencereler. Ama binada bir eksiklik var, bir değil pek çok. Herhalde çok oynanmış, çok elden geçmiş, yıkalım gitsin demişler, yok yahu dursun demişler; bu arada sağ yanından geçen sokağı genişletmek için yarısını kesivermişler. Evet, koca binayı peynir doğrar gibi doğramışlar. Sağ yan kubbelerin tuhaf-yarım yapısından, ayrıca o tarafa sonradan ilave edilen bölümden belli. Güya restore edilmiş sanılsın diye orayı da taş ve tuğlayla kotarmışlar ama, anlayan anlar; restorasyon bu, kolay mı?
Etrafını yüksek bir duvarla çevirmişler ki, bu duvar binaya daha da esrarengiz bir hava vermiş. Arkada küçük bir bahçesi var.
Kapıya doğru gittim. Ahşap ve orijinal gibi duran kapı

yarı yarıya açık. Buranın ne olduğunu anlamaz isem çatlarım. Merak işte.
Ahşap kapıyı orijinal sandım ama değil; yine de aslına yakın yapılmış ve yapılışı üzerinden yıllar geçmiş. Cilası uçmuş, tahtaları çatlamış, neyse ki bir çılgınlık edip yağlı boyayla boyamamışlar. Biz ne camiler gördük; orijinal ahşap minberi türbe yeşili ile yağlı boya kaplanmış.
Kapının sağ yanında bir çerçeve asılı. Siyah zemin üzerine beyaz boya ile dairenin adı yazılı. Uzun bir ismi var. Hiç duymadığım, bilmediğim bir devlet dairesi.
Ne iş yapar acaba?
Bu tabela da oraya çakıldığı günden beri bakıma muhtaç kalmış. Siyah zemin solmuş, yer yer boyalar dökülüp altından paslı sac çıkmış. Yazılar zor okunur halde kalmış. Tabelayı çöpe atsan kimse zahmet edip almaz. Bu daire terk edilmiş galiba.

Burası muhtemelen bir medrese kalıntısı.
Tarihi araştırılsa Fatih devrine kadar gider.
Başımı kaldırıp saçak altındaki yuvaya bakıyorum. Kırlangıç orada, yavruları cıvıldıyor.
Kitabesi de yok. Aslında varmış, çünkü yeri belli, söküp götürmüşler. Kim sökmüş, niçin sökmüş, bu ülkenin tarihiyle niçin bu kadar oynanmış. Aman, bırak şimdi bunları, yarayı deşme.
Şu binaya girelim, bakalım neyin nesidir.

Yarı açık kapıdan girince, etrafı alüminyum çerçeve ve cam kaplı bir aralık var. Duvarda palto, şapka asmaya yarayacak bir askı.
Bu aralık hem kapı açık iken rüzgârı, soğuğu kessin; hem içeri girenin şakkadanak daireye dalması önlensin diye yapılmış.
Bir süre aralıkta dikilip bekledim. Belki birini görürüm, bir ses duyarım falan diye. Hayır. Yok.
Görünürde kimseler yok. Aralığın kapısı, kubbesi büyük altıgen bir salona açılıyor. Evet, burası bir medrese kardeşim, bu salon da muhtemelen ders odası.
Aralığın alüminyum kapısını açıp kubbeli salona girdim.

İki formika masa solda, bir masa sağda. Salonun öteki ucu ileride bir küçük bölmeye açılıyor, arada kapı falan yok. Bölmenin ta gerisinde, bahçeye bakan pencerelerin önünde bir büyücek masa, yönetici makamı galiba.

Etrafa şaşkın şaşkın bakınıyorum.
Siz olun da şaşırmayın. Bir devlet dairesine gündüz gözü giriyorsunuz, içeride kimseler yok.
Yoksa bir toplantıya mı rastladım. Bütün personel bir başka odada içtima halinde de o yüzden mi bu tenhalık.
Başka bir şaşırtıcı şey ise hem büyük hem küçük salonun ortasına kurulu iki soba. Bildiğimiz kömür yakılan silindir biçiminde emaye soba.

Vah ki vah!
Bu daire geçen asırdan mı kalmış yahu.
Kalorifer tesisatı dahi döşenmemiş, hâlâ sobayla ısıtılıyor.
Gerçekten ilginç bir mekândayım arkadaş, böylesi aramakla bulunmaz.
Ben orada öylece sağa sola bakınırken, sol yanımdan bir ses:
– Selâmun aleyküm hemşehrim, kimi aradın?
Sesin sahibine döndüm, böylece dairenin çay ocağını da görmüş oldum.
Kısa boylu, dazlak başlı, hafif kırçıl bıyıklı, maviş gözleri fır fır dönen, göbekli yelekli köstekli saatli, şalvara dönmüş kumaş pantalonlu, Sümerbank ayakkabılı biri yanaştı.

Ben hani epeyce şaşkınım ya, kekelemeye başladım:
– Ben, şey, burası neresidir diye, bakayım hele bir diye...
Lafın sonunu getiremedim. Karşımdaki ufak adam yanaklarındaki gamzelerle gülümseyip birden acayip sevimli hale gelerek önce bir espri yaptı.
– Trabzon deresidir, neresi olacak.
Sonra ekledi.
– Devlet dairesidir, kapıdaki yazıyı okumadın mı?
Bu kısa aralıkta kendime gelmiştim.
– Efendim özür dilerim, izinsiz girdim, kimseyi göremeyince.

– Doğrudur, kimseler yok, hani öğle saati, yemek falan, burası ıssızlaşır.
Elini uzattı:
– Ben Şeref. Koyulhisarlıyım. Buranın müstahdemi, çaycısı, bekçisi; -yine güldü- her şeyi benim. -Gülmeye devam- Her şey benden sorulur.
Ben de tebessümle karşılık verdim.
– Memnun oldum efendim. Bendeniz İstanbulluyum, böyle tarihi binalarımızı gezer, inceler, sonra gazeteye yazarım.
Şeref Efendi toparlanıp ciddileşti.
– Gazeteci misiniz?
Ne diyeyim:
– Eh, sayılır.
Bu bile Şeref Efendi'ye yetti. Birden ciddileşti, bir sandalye çekip beni oturttu.
– Şöyle buyrun efendim, bir çayımızı için, demek tarihi binaları dolaşıyorsunuz. Bizim binamız silme tarih dolu, ama kimse ne olduğunu bilmiyor.
– Çay için teşekkür ederim, midem pek iyi değil.
Çay ocağına şöyle bir göz gezdirirken:
– Ocak orijinal galiba.
– Bilmem, ben geldiğimde burada idi. O sıralar odun kömürüyle çay yapardım. Sonra tüpgaz çıktı, işte biz de değiştirdik.
Ardından tatlı tatlı anlatmaya başladı. Bu adam sohbete tutkun ancak sohbet arkadaşı yok.
– Gördüğünüz gibi burayı biraz elden geçirdim. Şu

masa ve ocak yemek için. Arada bir menemen, sucuklu yumurta, hatta makarna dahi yaparım. Personelden isteğe bağlı.
– Kaç personel var.
– Beş.
– Yok ya! Pek azmış.
Yine gülüyor:
– Kendimi saymadım. Beyefendi bu daireye kimse uğramaz, işte ayda yılda biri gelir, bir kayıt sorar, artık ne kaydı ise. Arşiv memurumuz Tahir Sami Bey vardır, o bilir, işi halleder.
– Yani burada bütün yıl oturup duruyorsunuz.
– Tam buyurduğunuz gibi -Yine gülüyor, ne güleç adam- Devlet bu daireyi yapmış ama unutmuş.
Bu defa ben gülümsüyorum.
– Tıpkı Tanpınar'ın "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" gibi.
– Efendim, anlamadım.
– Boş ver.
Etrafı kolaçan edip soruları çoğaltıyorum. Bir mekânı en iyi tanıyan oranın müstahdemidir. Bunu bir yere yazın. Gördüklerimi sayayım bari:
– Patates, soğan çuvalla. Makarnalar, şeker kutuları, limon, ıhlamur. Yahu Şeref Efendi, sen burayı bayağı işyeri yapmışsın.

Önüne bakıyor, utandı galiba.
– Ne yapalım efendim, geçim zor. Ben de boş durmayı sevmem. Bakın şu tarafta dut kurusu, badem içi var.

Naylon torbalara birer ölçek koyup satarım. Eh memleketten pekmez gelir, pestil gelir, dut kurusu gelir, bunları bizim kayınçonun aşağıda bir tezgâhı var, orada pazarlarız. Altı nüfusa bakıyom ben.

– Madem binada kimseler yok, tam zamanı, şurayı bana bir gezdiriver.

– Başüstüne...

Kalkıyoruz.

Büyük kubbeli salonun ortasında, kallavi sobanın yanındayız. Şeref Efendi anlatıyor:

– Gördüğünüz gibi bu yanda iki masa var. Sağdaki Cahide Hanım'ın. Evlenmiş, boşanmış, bir daha da evlenmemiş. Çocuğu yok. Yedikule'de ana-kız birlikte yaşıyor. Bütün gün örgü örer, sanırsınız örgüyle doğmuş.

– Ne örüyor?

– Sabunluk, şal, bilmem ki; kadın işi işte. Sinirlidir, fazla konuşmaz. Her sabah masasını kolonyayla siler.

– Sol taraftaki masa.

– Ha, orası Hülya Hanım'ın. O da evli değil. Cahide gibi o da yaşlı ve hasta anasına bakıyor. Ama somurtuk değildir. Tersine, beş kuruş verirsin konuşmaya başlar; on kuruş verirsin susmaz. Sohbeti sever. Yeter ki bir dinleyeni olsun. Kendini hâlâ genç kız sanıyor.

– Dinleyeni var mı?

– Var elbet.

– Kim?

– Tahir Sami Bey.

Hafif pirelendim, sormadan edemedim:

– Aralarında...
Şeref Efendi leb demeden leblebiyi anlıyor.
– Aralarında bir şey yok canım. Sami Bey Efendi, utangaç adam. Bunun gevezeliğine dayanıyor işte. Ayrıca magazin gazetelerine, bilmece çözmeye tutkundur.
Dönüyoruz, öteki tarafta duran masaya
– Efendim, burası Ercan Bey'in. Kendisi Müdür Muavini'dir. Sağolsun, muhasebeye falan da o bakar, bakar ya!
– Ne o, bir yanlışı falan mı var?
– Hayır efendim. Bunun fenalığı kendine. Bir kere kumarbaz, sonra sarhoş. Neyse ki dişli bir karısı var. O da çalışıyor, iki çocuğa bakıyor.
– Adamda bir düzelme yok mu? Yaşı kaç?
– Genç daha, otuzunda var-yok. Ama kumar, içki; hastalık bunlar, bulaşmış bir kere. Çıkış yolunu bulmak için sürekli toto, loto oynar; at yarışlarını kaçırmaz. O kadar konuştum kendisiyle. Kardeşim Ercan dedim, hani beni sever, dinler de, eh ben de onu görürüm arada bir. Sevap. Aslında iyi çocuk ama muhiti kötü, arkadaşları yaramaz.

Oradan daha küçük kubbeli odaya geçiyoruz. Buranın mefruşatı iyi; koltuklar, sehpalar yeni; koca bir masası var müdür beyin, üzeri karmakarışık.
– Şeref Efendi, şu masaya bir el atsaydın be, karmakarışık.
Şeref Efendi sağa, sola, kapıya göz attıktan sonra alçak

sesle:

– Efendim, daha önce söyledim. Burada iş-miş yok. Müdür Şaban Bey'in zaten işte gözü yok. Burayı bir büro gibi kullanıyor. Geleni gideni hiç eksik olmaz. Kahve tiryakisidir.

– Kimler geliyor, arkadaşları mı?

– Yok canım, köylüleri, hemşehrileri, tanıdıkları. Dedim ya, adamın tanımadığı yok. Meclis'i tanır, mebusları tanır, Belediye'de herkesi tanır, hastaneleri, doktorları, yani nasıl desem sanki bütün memleketi tanır.

– Allah, Allah, ne işi var bunca adam ile.

Şeref Efendi sesini iyicene kısarak:

– Benden duymamış olun efendim ama, alayı alış-veriş.

– Yani.

– Yanisi, arsa, ev, araba, makine aklınıza ne gelirse. Ama yukarıda Allah var, hemşehrilerinin hastalarıyla, çocuklarıyla, borçluların borçlarıyla gönülden ilgilenir. Devlet gibi adam hani.

– Vay, vay, vay... Yaman adammış Şaban Bey. Tanımak isterdim.

– Tanırsınız efendim. Biz nasıl tanıştık, her zaman bekleriz. Gelin bir çayımızı, kahvemizi için. Müdür sizin burayı gazeteye yazacağınızı duyarsa başı tavana değer. Sizi yemeklere, gezilere götürür, valla bi daha bırakmaz.

İçimden "Aman uzak olsun, sakız gibi biri anlaşılan, yapışır-çıkmaz".

– Ee, başka neresi kaldı görmediğimiz.
– Sami Bey'in Arşiv Odası. Gelin, bu yanda.
Büyük salonu geçiyoruz, biri açık iki kapı önündeyiz. Şeref Efendi devam ediyor:
– Bu kapalı kapı tuvaletler. Efendim ayıptır diye teklif etmiyorum ama tuvaletler tamamen orijinal. Osmanlı'dan kalma taşlar, mermer kurnalar var, havalandırması şahane, içeride en ufak bi koku kalmıyor, bildiğin yayla havası. Ecdat yapmış bir iş ama hakkını vermiş.
Bayağı meraklandım, ama nasılsa buraya yine geleceğim, o zaman bakarım diye açık kapıya yöneldim.
– Arşiv burası mı?
– Evet.
Bir küçük masa, duvara yakın, duvarda bir pencere, pencerenin çıkıntısında iki saksı, biri camgüzeli, öteki fesleğen. Camgüzeli açmış, bu kasvetli arşiv odasını aydınlatmış.
Masanın bir ayağı ile duvar arasında bir gazete yığını, demek ki Sami Bey gazete okuyor. Dönüyoruz, iki yanı ahşap raflar, raflarda rengi atmış dosyalar, arada dar bir koridor. Küçük bir mekân, altı raf var. Üçü bir yanda, üçü öte yanda.
– Sami Bey bu rafların, dosyaların her gün tozunu alır. Sefertası ile gelir. Ocakta ısıtır, beraber yeriz. Sami Bey'i ağabey gibi sayar severim. Ağır adamdır, içe kapanık, derdini demez, ama sizi dinler; sonra okur yazar adamdır, elinden kitap düşmez. Zaten asıl mesleği ciltçilikmiş.

Şaşkınlıkla soruyorum:
– Ciltçilik mi?
– Evet, Sami Bey dükkânı kapatıp buraya gelmiş.
– Hayret, ilginç. Peki, bu gazeteler?
Şeref Efendi gülüyor.
– O gazeteler Sami Bey'den önceki arşiv memuru Kemalettin Canoğlu'ndan kalma. Ben geldiğimde kendisi çoktan emekli olmuştu.
– Ee... Sami Bey bu eski gazeteleri mi okuyor? Bunlar en az otuz yıllık.
– Evet, öyle. Sami Bey yeni gazete almaz. Bunları inceler, notlar alır, bir takım yazıları, fotoğrafları kesip biriktirir.
– Sebep.
– Efendim, ben işin cahiliyim ama şu kadarını öğrendim. Sami Bey bir köy kütüphanesi kuruyor. Hatta bir de dergi çıkarıyor. İsmi: Köyüm.
– Vay be... Enteresan bir adam şu Sami Bey. Nerdedir şimdi?
– Cahide Hanım'la Hülya yemeğe çıktı. Onlar ayda yılda bir böyle dışarı çıkar, hamburger falan yerler. Cahide'ye kalsa yerinden oynamaz ya, Hülya kışkırtıyor. Ercan Bey kim bilir nereye takıldı. Ama gelir, mutlaka döner daireye. Müdür'ün işi belli olmaz; gelir de gelmez de. Belki tapuda bir işi vardır, belki hastanede.
– Sami Bey'i sormuştum.
– Efendim Sami Bey buradan ayrılmaz. Öğle tatillerinde bahçeye çıkar, günde bir kahve, bir sigara içer. Şim-

di beni bekliyordur. Kahveden bir yudum almaksızın sigarasını yakmaz. İncirin altındadır.
– Tanışabilir miyiz? Kusura bakma, seni de çok meşgul ettim ama.
– Hiç olur mu efendim, vazifemiz. Daireyi kırk yılda hatırlı bir zat ziyaret edecek, biz ona yardımcı olmayacağız. Tasalanmayın. Burada zaman geçmek bilmez. İyi ki geldiniz.
Ben şimdi sizi Tahir Sami Bey ile tanıştırayım. Sonra kahvelerinizi getiririm.
– İyi olur.

Şeref Efendi'yle beraber ana kapıdan çıktık. Arşiv kısmı binaya sonradan eklendiği için bina ile etrafını kuşatan yüksek duvar arasında daracık bir koridor kalmış. O koridordan yürüyerek köşeyi dönüp bahçeye yöneldik. Şeref Efendi bahçe duvarı boyunca ortanca dikmiş, çok hoş; mor, eflatun, beyaz, ebrulî ortancalara sürünerek yürüyüp binanın ardına geçtik.

Şeref Efendi köylülükten gelme olup, üstüne üstlük bir hayli de çalışkan olduğundan bahçeyi cennete çevirmiş.

Müdür odasının baktığı taraftaki pencerelerin altı silme katmerli-kokulu gül. Şeref Efendi: "Buralarda pek bulunmuyor, memleketten getirip diktim" dedi. Sonra ilave etti: "O köşedeki çakal eriği kendisi yetişmiş, sevmem ben şahsen ama sökmeye kıyamadım. Bu köşedeki kayısıyı söylemesi ayıp ben diktim. İstanbul'da kayısı yok denecek kadar azdır. Olsun. Hep Malatya, Iğdır kaysısı mı yiyeceğiz, bu da yerli malı olsun dedim. Her yıl vermez; erken çiçek açtığı ve İstanbul'un havasına güven olmadığı için bazı seneler soğuk, yağmur, hatta kar yüzünden çiçeğini döker. Ama dengine gelip

verdiği sene tadından yenmez. Personel yedikçe yedi ceddime dua ediyor.

Köşede durmuş Şeref Efendi'yi dinliyorum.
Tahir Sami Bey incirin altında. Dirseklerini dizlerine dayamış önüne bakıyor, dalıp gitmiş. Bizi görmedi.
– Bahçe ufak, gölge etmesin diye başka ağaç dikmedim. Bilirsiniz, zerzevat güneş ister. Süs olsun diye dikilen ağaçları da sevmiyorum. Çiçek dediğin açmalı, ağaç dediğin meyve vermeli. Orman ayrı, o başka mevzu. Duvara yakın yerler soğan, maydanoz, tere. Beri yanda domates, biber. Patlıcan pek olmuyor, denedim yani. Beri yan silme çayır. Gözümüz yeşile değsin. Efendim kusura bakmayın, bizler dağdan inmeyiz.
– Estağfirullah.
– Daha adınızı bile sormadım.
– Adım Mustafa.
– Güzel, mübarek isim. Şimdi Musta Bey. Köşedeki incir de kendi gelen. Bayağı yaşlı ve verimli. Ara sıra budarım, ona da dokunmadım. Meyvesinin pek tadı yok, yani rutubet var ya, işte bu İstanbul'un pis havası, rutubeti meyvenin tadını kaçırıyor. Yapacak bir şey yok. Bakın Sami Bey orada. Yine kim bilir neye dalıp gitmiş. Hep böyledir, içine dönük, az konuşur dedim ya, bakmayın siz; kafa dengi birini buldu mu sohbetine doyum olmaz. Hadi tanışalım.

Tahir Sami Bey'e doğru yürüdük. Yanına varmaya beş

altı adım kalınca bizi farketti, benim yabancı olduğumu anlayınca derhal ayağa kalktı.
Orta boylu, hafif göbekli, az kamburca bir adam. Bu kamburluk sürekli masa başında oturanlarda, başını öne eğip çalışanlarda görülür.
Saçlar itinayla taranmış. Maşallah hiç dökülmemiş. Bazılarının saçı ağarır sakalı siyah kalır, bazılarının sakalı ağarır saçı ağarmaz, bazılarının da yaş kemale erince saçı sakalı ağarıp bembeyaz olur. Sami Bey saç hususunda şanslı, biraz şakakları ağarmış o kadar. Sol taraftan bir iv açmış sağa doğru taramış. Saç ne uzun, ne kısa. Sağ şakağa düşen perçemleri tarakla geriye doğru yatırmış. Ellili yıllardan kalma bir saç biçimi. Tahir Sami Bey saçını eminim yıllar yılı böyle taradığından, saç da yumuşacık olduğundan tarağa bile gerek kalmaz. Parmaklarıyla bir o yana bir bu yana yatırsa saçı aynı biçimi alır. Ama yok. O düzgün, itinalı bir adam, sanırım günde bir iki kez ayna karşısında saçını taramaktadır.
Sadece saç mı?
Üst-baş da öyle.
Fevkalade düzgün, eski ama bakımlı ve temiz.
Geniş bir alın, beyaz bir çehre. Kalın kaşlar ve altında bu çocuksu yüzü aniden yaşlandıran, çirkinleştiren kalın siyah çerçeveli gözlükler. Ah bu gözlükler. Sami Bey'e bakanın ilk gördüğü şey. Gözlükler onu birden kalıba sokuyor. Karşınızda bir zabıt kâtibi veya tahrirat kâtibi, ne bileyim ufak bir memur peyda oluyor.

Takım elbise bu manzarayı tamamlıyor. Koyu füme üzerine çok ince bej çizgili bir takım bu. Ceket kruvaze. Ancak yıllar yılı giyilmekten -on beş yıl var mı, belki de yirmi- eprimiş, ağarmış, fukara giysisi olmuş. Pantolonun dizleri ütüden parlamış. Ayakkabılar da aynı yolun yolcusu, belki iki, belki üç pençe görmüş ama hâlâ boyalı, hâlâ formunda.
Bir gri gömlek, yakada belki yatakta bile çıkarılmayan Sami Bey'e yapışmış, âdeta onun bir uzvu olmuş koyu renk bir kıravat. Gömlek üstünde el örgüsü v yakalı toprak rengi bir orlon süveter.

Şeref Efendi takdim faslına başladı.
– Bir misafirimiz var Sami Bey.
– Buyrun efendim, şeref verdiniz.
– Musta Bey kendisi hem yazar hem gazeteci.
Tahir Sami heyecanlanıyor, titrek bir ses tonuyla:
– Memnun oldum efendim, bendeniz Tahir Sami. Burada arşiv memuruyum.
El sıkışıyoruz, kenara çekilerek tahta sırada benim de oturmam için yer açıyor. Otururken:
– Şeref Efendi sağolsun bana daireyi gezdirdi. Sizden de bahsetti, tanıştığımıza memnun oldum.
– Ben de efendim. Ziyadesiyle.
Şeref Efendi'ye döndü, bu defa sesini buyurgan kılarak:
– Şeref Efendi bu defa kahveleri ikile. Afedersiniz sormayı unuttum, kahve içer misiniz? İçerseniz nasıl ol-

sun? Sade, şekerli.
– Siz nasıl içiyorsunuz?
Hafif gülümseyerek:
– Efendim ben hava müsait oldukça öğle yemeğinden sonra hemen her gün burada bir orta kahve içerim. Hayatımın neredeyse tek zevki.
– İyi, benimki de orta olsun.
Şeref Efendi gidince bir kısa süre birbirimizin yüzüne bakıyoruz. Sami Bey sanki gözlerine, söylenenlere inanmamış gibi:
– Gerçekten hem yazar, hem gazeteci misiniz?
Saf adam bu Sami Bey, temiz adam.
Ben gülerek:
– Hem öyle, hem değil.
Sami Bey şaşkın:
– Anlayamadım.
– Efendim anlatayım. Ben maariften emekliyim, ama talebeliğimden beri amatörce yazar-çizerim. Tarih merakım vardır. Taşra kökenliyim, Erzincanlı.
Sami Bey sevinerek atılıyor:
– A, a... Hemşeriyiz. Benim dedelerim de Eğin'den gelmiş. Yeni adı Kemaliye.
– Çok sevindim. Eğin konusunu geniş geniş konuşuruz. Dediğim gibi emekli olduktan sonra yıllardır hayalini kurduğum bir işe girişttim.
– Ne gibi?
– Efendim yıllardır İstanbul'da yaşadık ama, üç medeniyetin merkezi, kültürümüzün hazinesi bu eski baş-

kentimizi tanıyamadık. Ben günüm ve gücüm elverdikçe İstanbul'u dolaşmaya başladım. Neredeyse on yıl falan oluyor. Bir arkadaşım var, satışı fazla olmayan gazetelerden birinde Yazı İşleri Müdürü'dür. Rica etti. "Hiç olmazsa tarihi mekânlar hakkında izlenimlerini yaz" dedi. Önce çekindim, ürktüm. Ben ne tarihçiyim, ne sanat tarihçisi. Sonra bir cesaret, izlenime dayanan denemeler, hikâyeler kaleme almaya başladım. İşte bunlar yayımlanıyor. Hatta bir seçme yapıp kitap bile çıkardım: "Adım Adım İstanbul"...

Tahir Bey hayranlıkla dinliyor beni, içinde taşkın bir sevinç.
– Efendim ne kadar sevindim bilemezsiniz. Benim de okuma-yazma uğraşım var. Yıllardır sizin gibi bir zatla tanışmak, ahbap olmak, sohbet etmeyi arzulamıştım. Hayalim gerçek oldu. Ben artık sizi bırakmam.

Dedim ya, çocuksu bir tarafı var Sami Bey'in. Daha tanışalı iki dakika oldu, neredeyse boynuma sarılacak. Ama ona hak veriyorum, yılların özlemiyle beklediği adam birden karşısına çıktı.
Vay be! Görüyorsun aziz okuyucu, birden "Beklenen adam" olup çıktım. Ama buna şaşırmayın. Sizleri de tek tek şu gökkubbenin altında mutlaka bir bekleyen vardır.
Karşılaşmak!...
Ah, onu bilemem.

Onun adı kader.

Şeref Efendi kahvelerle geliyor. Sonra kendi işine dönüp bizi başbaşa bırakıyor.
Tahir Sami Bey'le uzun tatlı bir sohbete başlıyoruz. Daha çok kendinden, arşivden ve daire arkadaşlarından bahsediyor. Böylece ben onu, dairesini, hayatını, arkadaşlarını daha yakından tanıma fırsatı yakalıyorum. Hikâyecilik mesleği gereği kendim de konuşuyormuş gibi yaparak daha ziyade karşımdakini konuşturuyor; zevk aldığı noktaları keşfediyor, oraları kurcalayarak mahrem sayılacak bilgiler ediniyorum.

O gün ilk karşılaşmanın verdiği izin çerçevesinde birbirimize anlatacaklarımız kısmen tamamlanıyor.
Kalkıyoruz.
Sami Bey bana bir daha daireyi gezdiriyor. Müdür ile Ercan Bey gelmemiş daha. Cahide ile Hülya oradalar. Şeref Efendi beni yine gazeteci-yazar olarak tanıtınca Hülya bayağı heyecanlanıyor. Tıkana tıkana bölük-pörçük sorular soruyor.
– Deniz Seki için ne diyorsunuz. Bence çok ileri gitti, değil mi ama.
– Özcan'a bayılıyorum. Asmalı Konak'ı hiç kaçırmam. Güzel dizi, değil mi ama.
– Siz de hiç bilgi vermiyorsunuz; değil mi ama.
Magazinle fazla ilgilenmediğimi söyleyince biraz yüzü asılıyor; hatta özür diliyor. Cahide ise tanışma faslın-

dan sonra yerine oturup örgüsünü eline alıyor. Yüzüme bile bakmadı. Şeref Efendi ile Sami Bey beni kapıya kadar geçiriyorlar. Sami Bey tekrar be tekrar "Mutlaka gelin, kahve içer konuşuruz" diyor. Ona geleceğime dair söz veriyorum.

Daha sonraki günlerde bıktırmamak kaydıyla daireye sık sık uğradım. İncir altında Sami Bey'le oturuyor, kahvelerimizi içerek uzun uzun konuşuyorduk.
Bu arada Şeref Efendi'nin salatalarını, menemenlerini yedik.
Ben de eli boş gitmeyeyim diye bazen baklava, bazen börek götürüyordum. Şeref Efendi'nin dediğine göre hanımlar ardımdan "Ne kibar, ne cömert adam" diyorlarmış. Yaz geçti, sonbaharın son günleri gelip çattı. Artık incir altı bayağı serin oluyordu. Sami Bey içeride devam edelim dedikçe ben muhalif kalıyor; içeride gözlerin üzerimize dikileceğini, sohbetin tadının kaçacağını söylüyordum. Aslında kendi hesabıma sözün sonuna gelmiş idik. Sami Bey'in çocukluğundan itibaren bütün hayatını, babasını, dedelerini tanımıştım. Niyetim onun hayatını kaleme almaktı ve çekinmeden bunu kendisine söyledim. Önce şaşırdı, sonra kızardı, heyecanlandı, hatta kızdı.
– Olur mu canım, ne münasebet, dedi.
– Elbette olur, dedim. İlginç bir hayat hikâyeniz var.
Sanki bütün bu sohbetler meslek icabı yapılmış zan-

nıyla biraz incinmiş, biraz korkmuş:
– Yahu Mustafa Bey kardeşim, ben kendi halinde, köşesinde yaşayan; etliye-sütlüye karışmayan bir adamım. Şimdi siz bunu yaparsanız bütün özel hayatım ortalığa yayılacak. Olmaz, buna izin veremem.
Gülüyor ve onu teskin edip razı olmasına çabalıyorum:
– Canım Sami Bey, bu bir hikâye. Bilirsiniz, sanat uydurma bir iştir. Gerçekle alakası sınırlıdır.
– Olur mu canım, hikâyedeki kişi benim, bu benim hayatım, üstelik böyle bir şey düşünmeksizin size bütün mahremiyetimi açtım. Karşılığı bu mu olacaktı? Yani siz bunca zaman beni konuşturarak kendinize malzeme mi topladınız?
Bu defa ben ciddileştim:
– Lütfen münasebeti germeyelim. Benim böyle bir niyetim yok. Ben tüccar değilim, bir yazarım. Yazar ilginç bulduğu konuları, kişilikleri, olayları eserine alır, onları kendince işler.
– Ne demek kendince işler?
– Yani benim yazacağım Tahir Sami Bey bire bir siz değilsiniz. Olamaz da. Onu ben yeniden inşa edeceğim.
Sami Bey bu "yeniden inşa" işini pek kavrayamadı:
– Yani olan hayatıma bir sürü olmayan şey katacaksınız.
– Eh, öyle.
– Ya adım. Adımı kullanacak mısınız? Herkes anlar.
– İstemezseniz kullanmam. Tahir Sami yerine Hakkı

Mahir deriz.

Sustu. Bir süre önüne baktı. Sonra yine kararlı ve inatçı bir sesle:
– Olmaz. Ne yapsanız anlaşılır. Hem kuzum benden başka yazacak bir şey bulamadınız mı? Hay Allah şu işe bak.
– Anlattıklarınız beni etkiledi.
– Ben de buna şaşıyorum zaten. Aziz kardeşim; roman dediğin, hikâye dediğin biraz çekici olmalı. Ne bileyim içinde fırtınalı aşklar, macera, ihtiras, kin, ideoloji, mücadele, çatışma, sosyal meseleler falan olmalı. Oysa benim hayatımda bunların hiçbiri yok. Keçiboynuzu gibi bir şey. Kim, ne için okuyacak bunu. Emeğinize yazık, gelin vazgeçin.
– Sami Bey hep kasırgaları, depremleri, kara sevdaları, ayrılıkları, intikamları, olmuş veya abartılmış maceraları anlatacak değiliz.
Sakin, durgun, ama bir o kadar derin denizler de söz konusu edilmeli.
Tahir Bey acı acı güldü:
– Yahu benim hayatımın neresi derin. Sen benim ağzımdan derin bir söz duydun mu? Lise ikiden terk bir arşiv memuruyum. Yemeği sefertasında yiyorum. Evden işe, işten eve dolap beygiri gibi gidip geliyorum. Ha, bir de sahaflar ve kitaplar ile adı anılmaya değmez bir dergi var. Yazık, okuyucuyu bunlarla oyalamayın.
– Sami Bey, anlattıklarınız eski hikâye, eski roman an-

layışına ait. Şimdi edebî eserlerde böyle konu kısıtlaması yok. Ne anlatıldığına değil, nasıl anlatıldığına bakıyorlar.

Kararlı olduğumu anlayınca bezgin bir hale düştü Sami Bey:
– Ne diyeyim, kanunen yasak değil, hem olsa bile henüz yazılmış bir şey yok, sizi mahkemeye verecek değilim. Kısa süren arkadaşlığımız için size teşekkür ederim. İçimi açtım, dertlerimden, sevinçlerimden bahsettim. Beni anladığınızı gördükçe mesut oldum. Size minnettar idim. Ama.
– Ama!
– Sonunda beni şaşırttınız.
– Hayat sürprizlerle dolu.
– Evet ama kendimi kullanılmış ve terkedilmiş hissediyorum. Çok kötü oldu, çok...
Adam nerdeyse ağlayacak, onu rahatlatacak formülü açıkladım.
– Sami Bey sizi üzmek istemem. Bu hikâyeden de vazgeçebilirim. Ama beni anlayın, ben bir yazarım. Bunu terkedemem. İsterseniz yazdıklarımı gelir size okur, olur alırım.
Sami Bey neşelendi:
– Yok canım, resmî evrak mı bu hikâye, "olur" falan alacaksınız.
– Bilmem, çok kırıldınız gibi geliyor bana.
– Evet. İlk açıkladığınızda kendimi ihanete uğramış

saydım. Sinirlendim. Sizin için içimden ne yalan söyleyeyim "Kalıbının adamı değilmiş" diye düşündüm.
– Ya şimdi.
– Şimdi yumuşadım sayılır. Ama yine de size mahremane söylediğim şeyleri lütfen yazmayın.
– Efendim bizim geleneğimizde, ahlâkımızda, örfümüzde zaten özel hayatın gizli noktaları açıklanmaz. Hatta şunu söyleyeyim, siz dahi anlatırken çok şeyi benden gizlediniz. Bu böyledir. Bizim için özel hayat kutsal bilinir.
– Ya uydurursanız.
– Tasa etmeyin, onun da bir ölçüsü var.
– Beni rahatlatmak, razı etmek için söylüyorsunuz. Şunu iyi bilin ve şu ânı unutmayın. Eğer yakışıksız bir yalan yazarsanız, kafanıza girer bunu tekzip ederim. Tekzibimi de yazacak mısınız?

İkimiz de rahatlamış, gülüyoruz:
– Hiç şüpheniz olmasın. Roman ve hikâyede dip not pek olmaz ama sizi kıracağıma kolumu kırarım. Bir tekzibiniz olduğu zaman onu mutlaka kaydedeceğim.
– Söz mü?
– Söz.

Sami Bey'in tespit edilebilen dip dedesi Süleyman Ağa. Bu aile Eğinli. Eğin, yeni adıyla Kemaliye, Erzincan'ın kazası. Eğin'i Erzincan'a bağlamışlar ama, hem merkeze çok uzak, hem de Erzincan'la pek alakası yoktur. Eğin daha çok Elazığ, Malatya havzasına yakındır, alış-verişini onlarla yapar. Harput folklor dairesi içinde sayılabilir.

Eğin ve benzeri kasabalara müstakil merkez gözüyle de bakabiliriz. Bunlar eski kervan yolları üzerinde kurulmuştur. Bağdat, Basra, Tebriz'den gelen kervanlar bu yollardan geçerek Karadeniz'e ulaşır. Meselâ Giresun limanından kalkan kervanlar Koyulhisar, Şebinkarahisar, Suşehri, Eğin, Arapgir gibi her biri kültür-sanat ve ticaret merkezi olan yerlerde konaklar, alış-veriş yapar, oradan yoluna devam eder. Dolayısıyla buralarda canlı bir iletişim, üretim, ticaret görülmektedir. Bu merkezlerin ayrıca İstanbul ile bağlantısı da bayağı eskidir.

Eğin'de hatırı sayılır bir Ermeni nüfusu vardır ve bunların ekserisi zenaat erbabıdır. Civar köyler ahalisi iş ve işçilik için İstanbul'a gidecekleri zaman, müslim

gayrimüslim birlikte bir kervan kurar, hem eşkıyadan korunmak hem dayanışma içinde kalmak için beraberce Giresun'a varırlar, oradan deniz yoluyla İstanbul'a kavuşurlar. Dönüş yine aynı şekilde yapılır. Belirlenen gün ve saatte Galata rıhtımında buluşulur, oradan kalkan gemiyle Giresun'a gidilir.

Bu kaza merkezleri civar köylerin ticarî ve idarî ihtiyaçlarını karşıladığı gibi, kültürel açıdan da gelişmiş ve belirleyici olmuşlardır.

Eğin Fırat nehrinin daralan ve uzayan, âdeta bir boğazı andıran noktasında kurulmuştur. İki yandan yükselen dağlar nehre doğru dik inerler, dolayısıyla ziraat için elverişli bir arazisi yoktur. Belki bu sebeple ticaret ve zenaat merkezi olmuştur. Bir başka özellik ise kaza merkezindeki eski cami dibinden kaynayan, adı Kadıgölü olan büyük bir su kaynağıdır. Kadıgölü'nün suyu yaz-kış çok bol ve buz gibidir. Bu suyun çıktığı yerden Fırat'a karışıncaya kadar indiği mesafe üzerinde sekiz on değirmenin döndüğü söylenmektedir. Eğin'de halıcılık oldukça gelişmiş; Eğin halıları zamanında Bünyan, Uşak, Gördes halıları ayarında sayılmıştır. Fevkalade zengin bir ahşap arastası olup; bu çarşıda tuhafiye, züccaciye, demirci, bakırcı, saraç, semerci, marangoz, kalaycı, attar, terzi ve benzeri hemen bütün ihtiyaçları karşılayan dükkânları vardır. Buna mümasil gelen kervanları konduracak hanları da olmalıdır. Ben Eğin'i ve

bu arastayı gördüm. Göç sebebiyle Eğin boşalmış olduğu gibi, arastada da bir iki açık dükkân kalmıştı. Yanılmıyorsam bir semerci, iki nalbant, bir demirci ve bir de nasılsa tezgâhını bozmamış bir yorgancı.

Sonra bir gece bu arasta tutuşup baştan ayağa yanıverdi. Ve Eğin tarihinde bir defter kapandı. Bir defter kapandı ama Eğinli kasabasını tümden terketmedi.

Efendim, Eğin İstanbul ile sıkı münasebetleri sonucu, ayrıca zamanında ticaretle epeyce servet edindiğinden evini, sokağını, çeşmesini, camisini, bahçesini İstanbul usulü kurmuştur.

Bu merkezin çevreyi biçimlendirmesine güzel bir örnektir. Osmanlı medeniyetinin standartları; meselâ evlerin kapı ve pencere ölçüleri, binaların birbiriyle bağlantıları, bir sokağın zamanla oluşup fonksiyonel bir estetik kazanması standartlara uyulmasıyla oluşmuştur. Bina ustaları, kalfalar bunu usta-çırak-lonca ilişkileri içinde kavramışlardır. Standartlar bölgenin topografik, coğrafî, iklim ve malzeme birikimi göz önüne alınarak ve geleneklerden faydalanılarak uygulama alanına konulur. Erzurum'da taş ve kerpiç kullanılırken, Karadeniz'de ahşap yapıya ayrı bir güzellik katar.

Eğin evlerinde de ahşap malzeme ağırlıktadır. İstanbul'da Erenköy'de, Beylerbeyi'nde, Boğaz'da gördüğünüz köşk ve konakların benzerini Eğin'de görebilirsiniz. İki katlı, üç katlı. Köylerde dahi bu mimari hakimdir. Bugün bu evlerin bir kısmı ayakta ve görenleri hayran bırakıyor.

Ermeni ustalar Kadıgölü'nden aldıkları suyu taş oluklardan akıtarak tek tek bütün hanelere eşit miktarda dağıtmıştır. Bu sulama şebekesi başlıbaşına bir harikadır.
İçilebilir duruluktaki su bahçe duvarının bir yerinden girer, evin ihtiyacını karşıladığı gibi bahçeyi de suladıktan sonra bağın öbür ucundan çıkar.
Eğinli çalışkan, tutumlu, medenî ve varlıklıdır.
Fırat kıyısından tepelere doğru çıkan araziyi kullanılır hale getirmek için destek duvarları ile set set işlemiş, üstüne başta dut olmak üzere her tür meyve ve sebze ekmiştir. Öyle ki, Eğin dutu bütün ülkeye nam salmıştır. Fırat'ın iki yakası bu bağ ve bostanlarla kilometrelerce uzayıp gider. Eğinli ekmeğini taştan çıkarır. Tıpkı Aksekili, Darendeli, Gürünlü gibi.
Ahşap işçiliği evlerin kapısını, penceresini süslediği gibi; ev içlerini de oya gibi işlemiştir. Bol pencereli odalar, klâsik sedir-yastık düzeniyle ışıklar altında yıkanır. Pencerelerde kullanılan dantelli, işlemeli perdeler salonlara, odalara serpilen ışığı büyülü hale getirir. Işık zemindeki rengârenk taban halısına ulaştığında, artık o oda bir cennet bahçesi gibi parıldamaktadır.

Her neyse!
Eğin'e kaptırdık gidiyoruz.
Hele onun hasret ve gurbet kokulu türkülerine, kadın halaylarına, yeme-içme, giyim-kuşam inceliklerine dalarsak kendimizi kurtaramayız.

Süleyman Ağa kömürcü.
Yanlış anlaşılmasın maden kömürü, kok kömürü değil bu; odun kömürü.
Eğinliler İstanbul gurbetine taşındıklarından itibaren iki meslek tutmuşlar: Ya kömürcü, ya kasap.
Günümüze doğru gelirken artık odun kömürü pek az kullanıldığından kömürcülük tavsamış, kasaplık hâlâ devam ediyor. Ama artık Eğinliler Türkiye'de ticaretin ve sanayinin her alanına girmiş ve başarılı olmuşlardır denilebilir.

Süleyman Ağa İstanbul Eminönü'nde uzun zaman kömür tüccarlığı yapmış. Ancak bir tatsız olay sebebiyle hapse girip çıktıktan sonra oradan soğumuş, kendini Trakya'ya, Istrancalar'a atmış.
İstanbul'da kullanılan odun kömürünün büyük kısmı Istranca ormanlarından elde edilir.
Süleyman Ağa kömür üreten köyleri tanıdığı için ailesiyle birlikte bunlardan birine yerleşiyor. Eh İstanbul'dan gelmiş bir tüccar, hem gözü kara, içeriden yeni çıkmış. Kendisine hürmet ediliyor, biraz da çekiniyorlar ondan.
Ocak yakmaksızın civarda üretilen kömürü alıyor, katırlarla sahile indiriyor, oradan kendi mavnasıyla İstanbul'a ulaştırıyor.
Lakin Eminönü muhitinden soğuduğu için, Haliç'e kadar gitmeyip, hemen oracıkta Rumelikavağı tüccarlarından birine devredip geri dönüyor.

Böylece geçiyor hayat.
Çocuklar büyüyor.
İki kızı, bir oğlu var. Kızları orada evlendiriyor, oğlan daha küçük, ilkokuldan sonra yanına alıyor işi öğrensin diye, ama içi rahat değil. Bu kömürcülük çileli bir iştir, Süleyman Ağa'nın var bir oğlu, istemiyor kendi gibi kömürcü olsun. Hele biraz serpilip gelişsin, dünyayı tanısın, varlık-yokluk nedir bilsin diye bir zaman bekliyor.
Zaman geçer, doğan ölür, elde bir kuru nam kalır. Süleyman Ağa'nın namı kendi hayatta iken yürür ama ya öldükten sonra. Hani ne derler, kendisi ile beraber gömülür.
Çünkü Tahir, oğlanın adı Tahir, babasının namını sürdürecek biri değildir. Bir kere tek erkek evlat olduğu için üzerine titremişler, elini sıcak sudan soğuk suya sokmamışlar. Eh, oğlan da zaten öyle babası gibi taşı sıksa suyunu çıkaracak yapıda değil. Biraz hanımevladı.
Süleyman Ağa her İstanbul seferinde uzaktan yakından oğlana bakar bakar ölçer. Yahu bu çocuk bu kömür işine dayanamaz, kâtip tipi var bunda; arazide iş göremez, masa başında çalışmalı. Öyle ama tahsili yok. Ee, ne yapacağız o zaman?
Ne yapacağımız belli. Temiz bir zenaat öğrensin, koluna altın bileziği taksın yeter.
Ama ne?
Ama ne, ama ne derken aklına ciltçi Nişan Usta geldi.

Eğinli hemşehrisi Ermeni Nişan Usta.
Eminönü'nde çalışırken evin kışlık kömürünü bizzat kendi götürür, oturup kahve içer, memleketten konuşurlardı. İyi usta, iyi adamdı. Eh, ciltçilik de ince iş, usta işi, geliratı güzel.
Olur mu olur.

Anasının "şuncacık çocuğu yapayalnız İstanbul'a nasıl salıyorsun Süleyman Ağa, yazık değil mi sabiye" demelerine; "Ne sabisi be kadın, eversek hayır demez, bıyıkları terleyeli çok oldu, askerliği gelmeden bir iş tutsun, bir zenaat öğrensin, bizim gibi yüzünün kömür karasıyla dolaşmasın, dağda bayırda harcanmasın dedik, kötü mü dedik. Ciltçilik bildiğin memuriyet. İnce iş. Kiri yok, pasağı yok. Sabah işe akşam eve. Paşa gibi yaşayacak" diye diller döküp kadını razı etti.
Tahir heyecanlanmıştı. "Ben hep orada mı kalacağım baba, sizi göremeyecek miyim" diye sordu. Süleyman Ağa'nın ciğeri sızladı. "Hiç olur mu oğlum, elbette göreceksin. Ben mal getireceğim zaman haber salarım; merak etme ustan iyi adamdır, izin verir. Rumelikavağı'nda buluşuruz. Gelir bir zaman kalırsın" diye oğlanın yüreğine su serpti.

Birlikte Nişan Usta'nın Süleymaniye civarındaki dükkânına gittiler. Usta bunları çok iyi karşıladı, yedirdi içirdi, evine davet edip bir gece misafir etti. Tahir'i gözü tutmuştu. Edepli çocuktu. Eh ne de olsa Süleyman Ağa'nın oğlu, elbette ahlâk sahibi olacak.

Konuşup anlaştılar. Zaten Nişan Usta epeyce yaşlanmış ve de yalnız çalıştığından bir çırağa ihtiyacı vardı.

Tahir şimdilik dükkânın asma katında kalacaktı. Oradaki kullanılmayan eşyaları, ıvır zıvırı eskiciye verip bir güzel temizlediler. Tahir yatağını, elbiselerini hatta kendisine epeyce bir zaman yetecek tarhana, bulgur, fasulye gibi yiyecekleri, birkaç kangal sucuğu beraberinde getirmişti.

Sandığını, yatağını, dolabını, lambasını, kabını-kacağını-bardağını yerleştirdiler. Çekme kat kutu gibi bir oda oldu.

Süleyman Ağa'nın gözü arkada kalmayacaktı. Sağlam yere yerleşmişti Tahir. Kucaklaşıp ayrıldılar. Baba da, oğul da dişlerini sıkıp ağlamamıştı.

İlk ayrılıktı bu.

Tahir kısa zamanda dükkânın bulunduğu çarşıyı tanıdı. Hemen yanlarında Terzi Sami. Küçük bir dükkânı ve ara sıra ziyaretine gelen bir kızı var. Terzi Sami hasta, verem olmuş, eli iş tutmuyor. Belki de son günlerini yaşıyor. Bu yanda Arnavut ciğerci, onun yanında Dayı'nın kahve, daha ötede kırtasiye satan bir Acem, onun yanında aşçı Rüstem, Rüstem'den sonra bir ciltçi daha. Bu tarafta halı-kilim satan Arapgirli Abdullah Efendi, onun yanında Berber Selahattin, berberin yanında ciltçi iken kapanmış, bir daha açılmamış, kiraya verilecek bir boş dükkân, daha sonra bir Rum bakkal, onun yanında oğlunun işlettiği manav dükkânı. Manavdan sonra son dükkân fırın. Nişan Usta'nın anlattığına göre Vakıflara ait olan bu çarşı zamanında ciltçiler, kâğıtçılar, kamış kalem, kalemtıraş, is mürekkebi satan; daha ziyade hattatlar ile ilim erbabına hitap eden bir çarşı imiş. Zamanla düzenini kaybetmiş, dükkânlar başka esnafların eline geçmiş. Artık eski ilim erbabından, medrese talebe ve hocalarından, sayıları iyice azalan hattatlardan kimse gelmiyormuş. Yine de...
Yine de Nişan Usta duvarda eski harflerle yazılı bir levhayı gösterir ve haline şükrettiğini söylerdi. Levhada yazılı olan şu:
"Dükkân kapısı Hak kapısıdır, Hakk'a yalvar, Çeşmim gibidir akmasa da damlar"

Nişan Usta Tahir'in getirdiği tarhana, bulgur, fasulye gibi yiyecekleri, "Sen bunları burada pişiremezsin, eve

götüreyim yengen yapar. Ara sıra sefer tasıyla getiririm, birlikte yeriz" diyerek aldı. Ancak karnını nasıl doyuracağını da söylemeyi unutmadı.

– Bak oğlum. Sabahları fırından taze poğaça, simit falan alır gelip Dayı'nın kahvesinde çayla içersin, olur mu?

– Olur usta.

– Ha, öğle yemeğini beraber yeriz. Dünya hali, bakarsın ben olmam, gidersin doğru aşçı Rüstem'e, canının dilediğini ye, çekinme. Hiçbirine para vermeyeceksin, ben onlara tembih ederim, hesabıma yazarlar.

Tahir mahcup:

– Olur Usta.

– Ha, sen artık iş, güç sahibi bir delikanlısın. Adamın cebinde parası olmalı. Dünyanın kırk türlü hali var. Sana haftalık vereceğim. Keyfin bilir, ister ilk günden ye bitir sonra ağzını poyraza aç, istersen biriktirip dar günlere sakla.

Anladın mı?

– Anladım Usta, sağol.

Tahir uzanıp ustasının elini öptü. O da onun başını okşadı, alnından öptü.

– Biz geldik gidiyoruz, bu ciltçiler arastası, yani eskiden öyle derlerdi, son günlerini yaşıyor. Ama meslektir bu, ince zenaattır, bir kere kavradın mı seni ömür boyu geçindirir.

Tahir ilk günlerde hayli zorlandı. Bu zorluk meslekten

gelen bir şey değildi. Zeki idi, eli işe yatkındı, temizdi, düzenliydi. Dükkânı siler süpürür, gül gibi eder, ustasından aferin alırdı. Gündüzleri çarşıdaki akranlarıyla buluşup ara sıra laflar, kahvaltıda öteki çıraklarla Dayı'nın kahvesinde neşeli saatler geçirirdi. Ama... Gece bastırıp ortalıktan el ayak çekilince, asma kata çıkıp yatağa girince bir gariplik çökerdi üzerine. Ailesinden ilk ayrılışıydı bu. Anasını, kardeşlerini düşünür, gözleri yaşarır, boğazında bir düğüm ile bir o yana bir bu yana döner, bekçi düdükleri ötmeye başlayınca uyurdu.
Birkaç kere babası gelmiş almış, birlikte köye gitmişler, güzel günler geçirmişlerdi.
Sonra kömürcü mavnalarından tanıdıkları olduğu için onlara katılıp kendisi de gitmeye başladı.
Gün günü, yıl yılı kovaladı.
Tahir ustasını aratmayacak bir ciltçi olup çıktı. Öyle ki, artık elleri titremeye başlayan Nişan Usta zor işleri Tahir'e emanet ediyor, sadece şöyle gözünün ucuyla nasıl olmuş diye bakıyordu. Her halinden memnundu Tahir'in. O kadar memnundu ki, ona Tahir demeyi bırakmış, "usta" der olmuştu. Nişan Usta böyle seslenince bütün çarşı Tahir'e "usta" demeye alıştı.

Tahir işi olmadığı, ustasının gelmediği zamanlarda bir tabak meyve, bir tahinli çörek alarak komşusu Terzi Sami'ye uğrardı. Adam yalnız ve hasta idi. Karısını kaybedeli çok olmuştu. Ona kızı Feride bakıyordu. Terzi Sami, Tahir'e eski günlerden bahseder, bazen iyi-

cene kederlenir, duvarda asılı udunu alıp elem dolu şarkılar okurdu. Bir gün evde kalan bir eski udu alıp geldi, "Tahir Usta, senin elin maşallah her işe yatkın, hele şu udu kucağına yatır bakalım, ısınacak mı" dedi. Tahir çekinerek aldığı udu bir daha bırakmadı. Zamanla o da en az Terzi kadar çalıp söylemeye başladı.
Onlar böyle çalıp söylerken bakarsın aniden elinde sefer tası, ekmek bohçası ile Feride çıkagelir; âhengi bozmadan bir köşeye ilişir, ara sıra Tahir'le göz göze gelir, her ikisi de pençe pençe kızarıp önlerine bakarlardı.

Bu arada Tahir'in babası ile anası ard arda vefat etti. Tahir cenazelerine gitti. Daha sonraki yıllarda seyrek de olsa ablaları ile görüştü. Lâkin ne demişler, gözden ırak olan gönülden de ırak olur. Zamanla münasebetleri hepten kesildi.

Zaten Tahir'in askerliği gelmişti. Ustayla, çarşıyla, Terzi'yle vedalaşıp askere gitti.
Döndüğünde Terzi yoktu.
Artık yatağa düştü dediler. Çok üzüldü Tahir, ziyaretine gitti. Feride'yle görüştü. Yoksulluğun buzdan eli evin her yanını sarmış, sanki orayı ağır ağır donduruyordu. Belli ki komşuların yetersiz yardımı ile geçiniyorlardı.
Nişan Usta da yaşlanmıştı iyicene. Dükkâna arada bir uğruyordu. Bunun ailesi, çoluk çocuğu, akrabaları hep Fransa'da idi. Arada bir çıkar gelirler, Nişan Usta'yı da

götürmek için dil dökerler, ancak Usta direnir, "Aslımız Eğinli ama İstanbul'da gözümü açtım ben. Burada yetiştim, Nişan Usta oldum. Ekmeğinden, suyundan, komşularımdan nasıl ayrılayım" derdi.
Ancak o da pes etmiş gibiydi. Son günlerini çocuklarının yanında geçirmek istiyordu. Gitmeden önce yapacağı işler vardı.
Birincisi Tahir'i evlendirmek. Bütün çarşı esnafı biliyordu ki en uygunu Feride'dir. Öyle de oldu. Nişan Usta usulen Tahir'in ağzını aradı.
Oğlan başını öne eğip:
– Siz nasıl münasip görürseniz, öyle olsun Usta, dedi.
Nişan-düğün bir arada olacaktı. Masrafları Tahir'in birikimi, Nişan Usta ile çarşı esnafının katkıları karşılayacaktı. Bu işe en çok son günlerini yaşayan Terzi sevindi. Düğünden bir hafta sonra ruhunu teslim etti.
Terzinin harap ufak bir evi vardı.
Tahir'le Feride oraya yerleştiler. Aradan çok geçmedi. Nişan Usta Tahir'i karşısına alıp Fransa'ya gideceğini, bu dükkânı da ona bırakacağını söyledi.
Tahir kendini tutamamış, ustasının boynuna sarılarak ağlamıştı. Nişan Usta'nın da gözleri yaşlıydı.
Çocukları geldiler, evi eşyayı topladılar. Nişan Usta zaten gitme kararını aldığında ucuz-pahalı demeyip evini ve emlâkini satmıştı.
Çarşı esnafıyla bir bir vedalaşıp helalleşti. Sonra yıllarını geçirdiği dükkânına döndü. Her yanını yoklayıp kokladı. Bir kâğıt bıçağı, dükkânın önünde esnaf arka-

daşlarıyla birlikte çekilmiş zaman içinde sararmış bir fotoğraf, kendinin ciltlediği bir eski İncil aldı.
Tahir'e döndü:
– Seninle Vakıflar'a gideceğiz. Dükkânı sana devrediyorum. İçindeki âlet edevat ananın ak sütü gibi helaldir sana. Ben senden memnunum. Allah da memnun olsun. Artık burası sana emanet. Fransa'dan kart atarım, sen de bana mektup yaz, olan bitenleri anlat. Bedenim gidiyor ama ruhum bu çarşıda kalacak. Elveda, dedi.

Tahir'in itirazına rağmen epeyce bir para çıkarıp zorla cebine koydu. Yanında oğlu ile kızı vardı. Ağır ağır çarşıdan çıktılar.
Gözyaşları sicim gibi akıyordu. Fırını geçip köşeyi dönünce çarşı görünmeyecekti artık. Maziye gömülecekti. Orada durdu, fırını dallarının gölgesine alan çınar ağacına sarıldı. Bir iki kere öptü. Tahir dükkânın önünde duruyordu, karşılıklı el salladılar.
Ve Nişan Usta gitti.
Ertesi gün Vakıflar'da Tahir'le buluşup dükkânı oğlana devretti.

Tahir Nişan Usta'nın verdiği parayla önce neredeyse çökmekte olan evin tamirine girişti. Çatıyı, kapıyı, pencereyi, merdivenleri, mutfağı elden geçirdi. Yağmurdan-kardan kararmış ahşabın dış yüzüne bir de boya çekti; ev mis gibi oldu, mis.
Feride'nin içi içine sığmıyordu. Hem sevdiği adamla evlenmiş, hem evleri oturulacak bir hale gelmiş, hem kocasının bir dükkânı olmuş, hem nefesleri genişe çıkmıştı. Tahir bütün gücüyle çalışıyor, eve para getiriyor, Feride onun verdiği harçlıkla başı dik pazara çıkıyor, kasaptan et alabiliyordu.
Bu kuş yuvası gibi evde epey bir zaman bahar rüzgârları esti, çiçekler açtı.
Zaman sonra ev giderek bir sessizliğe, bir hüzne bulanmaya başladı.
Feride'nin çocuğu olmuyordu. Gitmedik doktor, hoca, ebe kadın bırakmadılar. Vermeyen Allah vermiyor.

Öyle demeyelim aziz okuyucu. Cenab-ı Hakk'ın neyi ne zaman kuluna ihsan edeceğini bilemeyiz. Bu bazen bu dünyada olur, bazen öteki dünyaya kalır. Bize dü-

şen sabır-şükür.

Sekiz sene sonra olmaz denilen şey oldu, Feride hamile kaldı.
Onca yıldan sonra gelen bu oğlan çocuğu, bu altıntop, sessiz evlerini sese, karanlık odalarını ışığa boğmuştu. Bu sebepten olsa gerek, adını Ziya koydular.

O da babasının izinden yürüdü. İlk tahsilinden sonra babasının yanında ciltçiliğe başladı.

Tahir Usta akşamları sofradan kalktıktan sonra udunu eline alır, kayınpederinden öğrendiği şarkıları geçmeye başlar, Feride de içli sesiyle ona eşlik ederdi.

Ziya bu mesut yuvada musiki nağmeleri arasında büyüdü. Babası ona da ud öğretmeye kalktı ama, Ziya bu işi bir türlü kıvıramadı. Ancak iyi bir kulağı vardı. Altı yedi yaşlarından itibaren o da söylenen şarkılara incecik sesiyle katılıyordu. Feride bir şarkıyı bitirdiklerinde oğluna şefkatle sarılır, "Bey bu oğlan galiba hanende olacak" derdi. Tahir suratını asar, "Aman ağzını hayra aç, babasının mesleğini kapsın yeter" diye cevaplardı.

Ciltçilik mesleği kan kaybetmeye devam ediyordu. Yazma eserler yok denecek kadar azalmış, onların yerini basma kitaplar almıştı. Basma kitaplar ya kendin-

den kapaklı oluyor veya uyduruk karton kapaklar takılıyordu. İplik dikiş yerine Avrupa'dan ithal edilen tel dikiş makineleri çoğalmış, yayın işi yapanlar maliyeti iyicene ucuzlatan bu usule meyletmişti. Tek tük yayınevi az sayıda kalmış ciltli kitap meraklıları için elliyüz kadar kitap ayırıyor, onları ciltçilere veriyor, "öyle pahalı iş olmasın, sanat eserine ihtiyaç yok, yapıverin gitsin" diye tembih ediyordu. Tahir Usta'yla çalışan iki yayıncı böylece iş getiriyor, dükkân onların hayrına ayakta durabiliyordu.

Ziya ergenliği geçirmiş, sesi kalınlaşmış, bayağı delikanlı olmuştu. Baba mesleğine olanca gayreti ile eğilmiş, daha o yaşta adı anılır bir ciltçi olmuştu. Paşazade ailelerinden gelen eski, kıymetli, tezhibli en'amları, Kur'an-ı Kerim'leri, divanları dahi ciltliyor, sanatını böyle parçalarda ortaya koydukça babasından aferin üzerine aferin alıyordu.

Rüzgâr, bildiğiniz gibi tek yönden esmez. Mevsimine göre çeşitlenir, ayrı ayrı isimler alır; kimi üşütür, kimi yağmur taşır, kimi de fırtınaya çevirir.

Rüzgârın fırtınaya çevirdiği, yağmurun sicim gibi yağdığı bir günün gecesinde Tahir Usta uduyla birlikte iştirak ettiği bir âhenkten dönerken evine yüz-yüz elli metre kala ayağı bir çukura takılıp yüzükoyun yere kapaklandı. Ud bir yana savruldu, kendisi öte yana.

O zamanın İstanbul'u. Sokaklarda in-cin top oynuyor. Sağanak kırbaç gibi iniyor, fırtınanın çığlığı damlarda, minarelerde yankılanıyor. Tahir Usta düşerken başını kaldırım taşına çarptığından bayılmış, uzun zaman öyle düştüğü yerde kalmıştı.
Onu mahalle bekçisi buldu ve sırtlayıp eve getirdi. Bekçiler mahalle halkını hane hane tanırdı.

O günden sonra Tahir Usta bir türlü kendini toplayamadı. Hafızası bir gidip bir geliyordu. Ayaklanıp dışarı çıkmaya başladığında bu hafıza kaybı başına türlü işler açtı.
"Bırakın, ben deli miyim, şöyle bir dolaşıp geleceğim" der, yanına kimseyi istemez, evden çıkar, sonra bir türlü dönmeyerek etrafı telaşa verir, birkaç gün ortalıkta görünmez, hafızasının yerini bulmasıyla ya kendi çıkar gelir ya da bir hayır sahibi elinden tutup sora sora hanesini bularak getirip teslim ederdi.
Feride bunca yıllık eşinin bu hali yüzünden, yani onun bir gün bir yerde düşüp kalacağını düşüne düşüne psikolojisini bozdu, pencere önüne oturup saatlerce oradan kalkmaz hale geldi.
Ziyacık hangi birine baksın; dükkâna mı, anasına mı, babasına mı?
Tahir Usta'nın arkadaşları, dükkân komşuları Ziya'yı karşılarına alıp ona yapılacak şeyi şöyle tarif ettiler:
– Evladım, hayat bu, insanoğlunun başına olmadık işler gelir. Ne yapalım, olanla ölene çare yok. Senin zor-

da kaldığına şüphe yok. Bu eve bir kadın lazım. Hem anan, hem baban bakıma muhtaç. Bir helal süt emmiş kız bulalım, seni everelim.

Ziya "henüz askere gitmedim, hem elde yok avuçta yok, ben nasıl evleneyim" diye hık-mık ettiyse de; esnaf ona aldırmadan babası ölmüş, tek ağabeyi bekâr olup gemilerde çalışan, eve altı ayda bir uğrayan, bir anası ile yaşayan, ölmüş babasının iki dükkânından ve gemici ağabeyden gelen parayla gül gibi geçinen Hasibe kadının kızı Saliha'yı buldular. Bulan kim? Tahir Usta'nın arkadaşı, sırdaşı Aşçı Rüstem. Onların komşusu imiş, Rüstem ile karısı Hasibe kadına meseleyi açmış, onu ikna etmişler. Bir vesile icat ederek Ziya ile Saliha'yı buluşturdular. İki genç kızara-bozara birbirlerine hallerini anlattı. Daha doğrusu Ziya anlattı, Saliha dinledi. Arada bir "Siz nasıl arzu edersenız öyle olsun efendim" diye Ziya'nın söylediklerini tasdik ediyordu. Ziya anladı ki bu kız dik başlı değil; uyumlu, yumuşak biri. Anama da bakar, babama da. Oracıkta Saliha'ya kanı kaynadı. Eh Ziya da boylu-poslu, gösterişli, mesleği, dükkânı olan bir genç, Saliha dahi onu beğendi.

Ziya'nın dar günde lazım olur diye bir yana koyduğu para; Feride'nin aynı gerekçeyle dişinden tırnağından artırıp -ne de olsa yokluk görmüş biriydi- biriktirdiği, biriktirip aldığı bir iki Reşat altını, çarşı esnafının ara-

larında topladıkları yardım ile düğünü yaptılar.
Doğrusu Hasibe Kadın da Ziya'yı pek beğenip kendi oğlu gibi gördüğünden, öyle çamura yatarak şunu isterim, bunu da isterim diye tutturmamıştı.
Her şey yolunca yordamınca yapıldı.
Ziya ile Saliha karı-koca oldular. Tahir Efendi ile Feride var ömürlerinde tek çocuklarının mürüvvetini gördü.

İyi ki görmüşler.
Çünkü aradan bir ay geçti geçmedi, Tahir Usta bir gece yatağında beyin kanaması geçirerek vefat etti.
Onun vefatının ardından Feride'nin eli büsbütün iş tutmaz olmuştu.
Sağolsun Saliha her işe koşuyor, her şeye yetişiyordu. Arada bir uğrayan Hasibe Kadın kızına "Bu aileyi hoş tut hatun kızım" demekten kendini alamıyor, Saliha'yı tenhaya çekerek bir ihtiyaçlarının olup olmadığını soruyor, Saliha'nın "Çok şükür anne her şeyimiz yerinde" sözü üzerine içi rahat evine dönüyordu.
Ziya eşinin bu kadar uyumlu, bu kadar maharetli çıkmasına hayli memnun işine gidip geliyor; Feride ise artık cam kenarındaki minderinden sokağa bakma dışında pek bir şey yapmıyor, gelinine dualar ediyor, ara sıra gayrete gelip börek veya hamur tatlısı cinsinden bir şeyler yaparak oyalanıyordu.

Yağmur yağar yer ıslanır, çimen çiçek donanır her yan; koyunlar doğurur, kuşlar yuva kurar, güneş her gün doğudan doğar batıdan batar.
Dünya döner, sayılı gün gelir geçer.
Derken Ziya'nın peş peşe iki kızı dünyaya geldi. İlkine Nebahat adını verdiler. Çok civelek bir şeydi, çok hareketli yerinde duramaz bir çocuk.
Olacak olur derler, bir gün merdivenden yuvarlandı. Kolu, bacağı kırıldı. Çıkıkçıya götürdüler; çıkıkçı zor iş, inşallah tutar deyip kolu bacağı sardı.
Epeyce acı çekti küçük Nebahat.
O hayat dolu cıvıl cıvıl çocuk gitti; yerine asık yüzlü her şeye bas bas bağıran, bir türlü tatmin olmayan, dediğim dedik bir kız geldi. Çocuğun bu hale gelmesinde Ziya'nın da payı vardı. Feride'nin, karısı Saliha'nın sözlerine aldırmayarak Nebahat'ı şımarttıkça şımarttı. Ziya da kendine göre haklıydı. Ne yapsın baba yüreği, babalar kızlarına düşkün olur. Bu kız daha çocukluğunu yaşayamadan sakat kalmıştı. Ayak topal, kol çolak. Çıkıkçının dediği olmuş, kırıklar doğru tutmamıştı.

Arkasından Nurhayat doğdu.
Sessiz, sakin, güzel mi güzel bir çocuktu.
Anası babası bir yana, gelip giden komşular Nurhayat'ı çok seviyor, "Aman ya Rabbi, ne cici bir çocuk" diye yere göğe koyamıyorlardı. Nebahat onu kıskanıyor, kıskançlık krizleri ev halkında huzur bırakmıyordu.
Daha o yıllarda evin reisi olmuştu sanki. Sakattır diye kıyamıyor, her dediğini yapıyorlardı. Bu hep böyle sürüp gitti.
Ziya'nın "Bir de oğlumuz olsa" diye ettiği dualar beş yıl sonra meyvesini verdi.
Oğlan doğunca Nebahat biraz sarsıldı. Hani gelenektir bizde, oğlan çocuğu kıza nazaran bir adım önde durur. Nebahat bunu sezdiğinden ve gayet zeki olduğundan kardeşine sevgiyle yaklaşıp, onu sanki kimselerle paylaşmıyormuş gibi bir tavır almıştı.
Bu tavır ev halkını da şaşırtmıştı.
Saman altından su yürüten Nebahat zamanla kardeşini de kanatları altına aldı ve onunla ilgili kararları kendisi vermeye başladı.

Bir tatsızlık da çocuğa verilecek isim hakkında yaşandı. Feride babası Terzi Sami'nin adında ısrar ederken, Ziya kendi babası Tahir'i istiyordu. Bu konuda Saliha'ya hiç söz düşmedi; o da tartışmaya katılmaktansa sessiz kalmayı seçti. Bir zaman tartıştıktan sonra, iş küsüp darılmaya kalmadan bir komşu kadın tarafından tatlıya bağlandı.

"Canım ne çekişip duruyorsunuz, her işin bir kolayı var, her iki ismi de verir, nüfusa öyle kaydedersiniz, değil mi ama" deyince mesele hal yoluna girdi ve çocuğun ismi Tahir Sami oldu.

Geçen zaman içinde harf inkılabı yapılmış, dünyadaki yeniliklerin, teknolojik buluşların bir kısmı az da olsa Türkiye'ye ulaşmış, elektirikle çalışan cihazlar artmış, bu arada matbaacılık gelişmiş, buna bağlı olarak ciltçilik de yepyeni bir yola girmişti. Basılan kitapların neredeyse tamamı artık karton kapakla piyasaya veriliyordu. Eski usul ciltçilik bir "el sanatı" seviyesine düşmüştü. Ya bu modern makinelerden alıp yeni bir ciltlhane kuracaktınız, ya da köşenize çekilip kitap meraklılarının getireceği birkaç klâsik cilt siparişiyle geçinecektiniz.

Gerçi Ziya Usta'nın eline böyle bir fırsat geçti. Şöyle ki, İstanbul'da hayat tarzı ağır ağır değişiyor, ahşap evler yıkılarak yerlerine apartıman yapılıyor, apartımanda oturmak bir statü sebebi sayılıyor, ahşap evde kalanlar alaturka kabul edilerek bir kenara atılıyordu. Kimileri dededen kalma evlerini müteahhide verip yıkılmasını hazmedemeyerek çocuklarına ve torunlarına şöyle vasiyet etti: "Ben ölünceye kadar bu ev böyle kalsın, benden sonra ne yaparsanız yapın".
Bu vasiyet çoklarını günaha soktu. Çünkü bir ahşap konağı yıkıp yerine koca bir apartıman çökerten müte-

ahhitler fazla talep sebebiyle servet edinmiş, yüzüne bakılmaz, çökmek üzere olan bir ahşap eve muhitine göre etek dolusu para vermeye başlamıştı.
Bu kadar paraya can mı dayanır.
Oğullar ve torunlar vasiyet sahibi dedenin veya ninenin bir an önce dünyasını değiştirmesi için sabırsızlanmaya, hatta dua etmeye başladı. "Ölmedi gitti şu ihtiyar yahu" deyip duruyorlar, içlerinden geçen bu cümle dile getirilmese bile yüzlerinden belli oluyordu.

Terzi Sami'den kalan ahşap evin iki yanına iki apartıman dikilmişti. Müteahhitler Ziya'nın dükkânına uğrayıp evi satması için ısrar ediyorlardı. Ziya annesi Feride'ye danıştı. Feride "Sen nasıl istiyorsan öyle olsun, benim şurda kaç yıl ömrüm kaldı ki" dedi. Saliha da müstakil evden yanaydı. Geride evin kıralı Nebahat'ın kararı vardı. Ziya usulüne uygun olarak ona da danıştı. Nebahat, o zeki kız hemen cevap vermedi. "Sen ne düşünüyorsun baba?" diye sordu. Ziya'nın apartıman sevdası yoktu. O çiçek yetiştirmek, zerzevat ekmek için yine böyle ahşap, ama bahçeli ve müstakil bir ev istiyordu. Nebahat bunu müspet kabul etti. Bir apartımana taşınsalar bir sürü aile ile muhatap olacak, muhtemelen bir sürü tatsızlık yaşanacaktı. Oysa böyle bahçeli bir evde kendi kırallığını sürdürebilir, hatta bahçe işlerine de karışarak oyalanırdı.
Ziya Nebahat'tan olur alınca evi sattı; Fatih'te Haliç'i gören, sahibinin mali sıkıntı yüzünden ucuza verdiği

bir ev satın aldı. Apartımanlar henüz o semte sirayet etmemişti. Ziya içinden "Eh, apartımanlar buralara uzanıncaya kadar biz de dünyamızı değişiriz, iyidir böyle" diye düşünüyordu. Fırsat dediğimiz buydu. Yani Ziya Usta bu parayla modern bir ciltevi açabilirdi ama o bunu tercih etmedi.
Ev muntazam, bahçe bakımlı idi. Sahibi esnaftan olup zamanında hali vakti yerinde olduğundan fıskiyeli havuzuna kadar her şeyi zevkli ve muntazam yapmıştı.
Ziya ile ailesi yeni evlerine taşındıktan bir süre sonra Feride vefat etti.
Çocuklar büyümüştü. Nebahat kendi arzusuyla ilkokuldan sonra okumak istememiş, kendini dikiş-nakışa vermişti. Babasıyla beraber yeni evin bahçesiyle de ilgileniyordu. Çiçeklerden ziyade meyveler ve sebzeler. Nurhayat ise ortaokula başlamıştı. Dersleri iyi idi. Ablasının aksine havuzbaşından ve çiçeklerden ayrılmazdı. Romantik bir kızdı. Bir gül goncasına dalar, saatlerce hayal kurardı.
Tahir Sami çocukluğunun en mesut günlerini yaşıyor, merdivenlerden yel gibi iniyor, tahtadan atına binip bahçeyi bir baştan bir başa dört nala dolaşıyordu. Seneye okula başlayacaktı.

Ziya Usta'nın ciltçi dükkânı artık mesleğin icra edildiği yer olmaktan çıkmış, bir sohbethâneye dönüşmüştü. Ziya sabahtan öğleye kadar eğer işi varsa çalışır, öğleden sonrasını dostlarıyla sohbete ayırırdı. Çarşıda şöh-

reti vardı. Herkesin bir liraya yaptığı cildi o on liraya yapardı. Bir cilt üzerinde Ziya Usta'nın imzası varsa, o kitap ayrı bir değer kazanırdı. Böyle usta sayısı İstanbul'da artık bir elin beş parmağını geçmiyordu. Ziya Usta az ama kaliteli iş yapıyor, "Allahıma şükür" deyip geçiniyordu. Dükkânın her yanı çiçek saksılarıyla dolu idi. Onlarla tek tek ilgilenir, hepsiyle ayrı ayrı konuşur, çiçeklere insan muamelesi yapardı. Çiçek meraklısı bir kaç ahbabı ara sıra uğradığında sonu gelmeyen bir sohbet açılır, tohumlar ortaya saçılır, birbirlerinden fide alırlar, bir mum çiçeği üzerine saatlerce konuşurlardı.

Dükkâna gelenler sadece çiçek meraklılarından oluşmuyordu.
Ah bu eski dünyanın dükkânları.
Maddi alış-verişten çok belki de manevi alış-verişin yapıldığı yerler; dostluğun, arkadaşlığın, sohbetin koyulaştığı yerler.
Burası bir ciltçi dükkânı olduğu için öncelikle kitap meraklılarının uğrak yeriydi. Hattatların, sahafların, tezhibcilerin, ressamların, şairlerin, emeklilerin sohbete doymayanların mekânıydı. Neredeyse bir tekke gibiydi, bir şeyh eksikti yani.
Emekli Hakim Hamit Bey yazma meraklısı idi, ancak öncelikle divan toplardı. Eski edebiyatı iyi bildiği gibi kendisi de arada bir gazel falan yazardı. Eskiden şiirle ilgilenenler mutlaka divan tertip etmek veya şiir kitabı bastırmak gayesini gütmez, yazdıklarını uygun bir

mekân ve zamanda dostlarına okur, eğer takdir görürse bundan büyük zevk alırlardı.
Şiire meraklı lâkin ondan önce musikişinas, kemençe üstadı Evkaf'tan emekli Abdülkadir Bey meclise kemençesiyle beraber gelir, çal denmeden çalmazdı. Onun da kendine göre, hani karınca kararınca besteleri vardı. Bunlar hep meşahir-i meçhuleden insanlardı. Zaten eski toplumumuzda sanatla, ilimle iştigal bir temel tutum idi ki; padişahtan bekçiye kadar hemen herkesi kapsardı. Meşhur şair Balıkesirli Zâtî, Bayezid Camii avlusunda remilcilik yapardı. Mürekkepçi Enverî'nin okuması-yazması olmadığı biliniyordu.

Tuhafiyeci Hacı Selami, sohbet vakti erişince dükkânı oğluna emanet eder, Ziya Usta'ya koşardı. Meşreben Melamî idi, dini konularda konuşmayı sever, ancak sürekli sükût halinde kalır, sorulmayınca söylemezdi. Dükkânın böyle pek çok müdavimi vardı. Emekli Nahiye Müdürü Nurettin Bey, Halıcı Halit ve diğerleri.

Böyle bir mekânın elbette bir meczubu olur. Meczup ki dükkân ahalisi ona Derviş diyorlardı. Ara sıra uğrar, kapının hemen yanına bağdaş kurup oturur, Ziya onun karnını doyurur, o da Allah vergisi güzel sesiyle bazen eli kulağa atıp yanık gazeller okurdu.
Derviş gazel okumaya başlayınca hemen bütün çarşıda duyulur, esnaf adamı ürkütmemek için dükkân önüne kedi adımlarıyla sessizce yanaşır, Baharatçı

Neyzen Latif'in neyi, Abdülkadir Bey'in kemençesi ile zenginleşen musiki faslını dinler, sonra sessizce dağılırlardı.
Dağılırlardı, çünkü meczup birilerinin kendini gizlice dinlediğini hissedince aniden gazeli keser, o munis adam gider, yerine gazabı taşmış bas bas bağıran, küfürün binini bir paraya satan zincirli bir deli gelirdi. Yerinden kurşun gibi fırlar, kalabalığı kovalar, yakaladığını yaşlı genç demeden pataklardı.

Hakim Hamit Bey'in hali vakti yerinde idi. Cemaatin yemek işini gönüllü olarak yüklenmişti. Cömert adam. Her sohbette Fırıncı Selahattin'e et ve sebze gönderir, ya güveç, yahut tava yaptırır, ayranlar içilir, üzerine tatlı yenirdi.
Tavanın veya güvecin ciltçiye gittiğini gören beleşçi Berber Bekir tıraş ettiği adamın tıraşını yarıda keser, müşteriyi kalfaya devredip dükkâna damlar, hemen herkesten fazla yer, bir yandan yer bir yandan dedikodu yapar, milletin yüzü asılır, neyseki ziftlendikten sonra geldiği gibi giderdi.

Tahir Sami'nin çocukluğu ilkokul dördüncü sınıftan itibaren işte bu atmosferde geçti. Dedesi yaşındaki adamların arasında büyüdüğü için ortamektebe başladığında fizik olarak çocuk ama zihnen ve tavır olarak büyük adam gibi olmuştu.
Zaten kendi yaşıtlarıyla arkadaş olma, sokağın hava-

sını koklama, düşüp-kalkma, top oynama, diğer çocuk oyunlarına karışma, kavga etme, barışma, koşma, kaçma, komşu bahçeden erik araklama, ders çalışmaya gidiyoruz diye sıvışıp sinemaya gitme, Haliç'te öteki çocuklar gibi balık tutma, yüzme gibi şeyler yaşayamadı.

Nebahat ablası, garip bir koruma içgüdüsüyle onu sokağa salmıyordu. Bu herhalde kendinin merdivenden düşüp çocuk yaşta sakat kalması ile ilgili olmalıdır. Sami'nin yalvarmalarına, ağlamalarına hiç aldırmazdı. Saliha kızına çıkışıyor, bu çocuğu sıkma böyle, eve kapanıp kaldı diye nasihat ediyordu ama nafile. Nebahat'ın dediği dedikti. Zavallı Samicik ne yapsın; kendi kendine oyunlar icat eder, bahçede çiçekler ve böceklerle ilgilenir, en nihayetinde taş ve yaprak koleksiyonu yapar, hayaller kurardı.
Sokağın dilini, kanununu bilmeyen bu hanımevladı çocuk daha ilkokul birinci sınıfta bu yapısının, bu ruh halinin, bu yabancılığın ve dayanıksızlığının ceremesini çekmeye başladı. Daima itilip kakıldı, oyunlara alınmadı, saf dışında, duvar dibinde kaldı.

Duvar dibine çöküp öteki çocukların oyununu seyre daldığında yanına biri yanaştı. Bu kendi yaşında, üstü başı dökülen, gariban bir çocuktu. Tanıştılar. Adı Zahit imiş. Oğlan hemen sol kolunu sıvazladı, gömleğinin altından çıkan bileğini gösterdi. Elinin biri yoktu. Ço-

lak Zahit diyorlarmış ona. Şuraya, buraya, çamaşıra, temizliğe giden fakir annesi ile bir yangın yerinde kalıyorlarmış. Sami'nin gözleri doldu. İşte kendi gibi birini bulmuştu. Ağlayarak oğlanın boynuna sarıldı, "Eline ne oldu" diye sordu.

Yaralanmış, mikrop kapmış, kangren olmuş, kesmişler. Zahit bütün bunları bir kavak ağacından bahseder gibi dümdüz anlatıvermişti. Kim bilir ne kadar çok anlatmış ki, artık umursamaz olmuş.

Sami hemen Nebahat'ın cebine tıktığı cevizli sucuktan çıkarıp tamamını Zahit'e verdi. Zahit sucuğa aç kurt gibi saldırdı. Beş dakikada yalayıp yuttu. Sami çocuğun bu haline şaşıp kaldı.

Sami ilk iki sınıfı Zahit'in arkadaşlığı ile geçirdi. Üçüncü sınıfta Zahit yoktu. Sordu soruşturdu. Sonuç: Acıklı romanlardan acıklıydı. Annesi fakirhanede zatürreden ölmüş, Zahid'i de Yetimler Yurdu'na vermişler.

Sami günlerce bu olayın etkisinde kaldı. Sonra kendini resim yapmaya verdi. Nebahat'a boya kalemleri aldırdı, durmaksızın aynı resmi yapıyordu. Evler, arabalar, dükkânlar, ağaçlar ve bütün bunların arasında donup kalmış Zahit.

Sonunda ilgisi bir tesadüf eseri resimden kedilere, sokak köpeklerine kaydı. Karlı bir kış günü okuldan dönerken donmak üzere olan bir kedi yavrusu buldu. Alıp eve getirdi. Nebahat "hepimiz hastalık kapacağız" diye feryadı bastı. Yavru kediyi kaptığı gibi dışarı çıktı. Bir insan Demir Leydi Nebahat olsa da o kadar

kalpsiz olamaz. Nebahat'in ezik kişiliği dik durarak ve disiplin sahibi olarak bu evin kırallığını elde tutuyordu ve acımasız biliniyordu ama, işte bir yere kadar.

Kedi yavrusunu karlı sokağa fırlatıp kapıyı kapatmadı. Bir koşu iki sokak aşağıdaki mahalle hamamına gitti. Kadınlar kısmındaki Zarife ile konuştu, yavruyu ona emanet edip geldi.

Bu olaydan sonra Sami üç gün ablasıyla konuşmadı. Nurhayat ile düşüp kalktı. Nurhayat her ne kadar sınıflarını çift dikiş geçiyorsa da liseyi bitirmeye kararlıydı. Onun da elinden gelen en iyi şey harita yapmaktı. Bunu Sami'ye de öğretti.

Sami artık yeni bir uğraş edinmişti. Kıta haritaları, ülke haritaları yapıyor; dağları, nehirleri, gölleri, başkentleri biliyordu. Üçüncü sınıfta bu bilgisi sayesinde öğretmenin gözüne girdi. Coğrafya dersinde hangi konu işlenecekse onun haritasını tahtaya Sami çiziyordu. Bu ayrıcalık Sami'nin okulda sıfır olan karizmasını onardı. Haritanın yanında, tahtaya tabiat bilgisinde meselâ kulak resmi, kalbin işleyişi, iskelet falan da yapmaya başlamıştı.

Dördüncü sınıfta Sami'nin hayatı değişti. Babasının isteğiyle artık okuldan çıktıktan sonra dükkâna geliyor, ortalığı silip süpürüyor, çeşmeden su getiriyor, babasına yardım ediyordu.

Ziya Usta oğlunun her ne kadar okumasını istiyorsa da, hani ne olur ne olmaz, dünya hali bu, bu arada baba mesleği ciltçiliği de öğrenmesini istemişti.

Böylece Tahir Sami çocukların arasında büyüyen bir çocuk değil, yaşlıların -hatta ona ihtiyarların diyelim- arasında büyüyen bir çocuk oldu. Belki bu yüzden on bir-on iki yaşlarından itibaren üzerine bir ağırlık çöktü. Hani ne derler, "büyümüş de küçülmüş" misâli.

Ziya Usta Sami'ye önce malzemeden başlayarak neyin ne olduğunu, nasıl yapıldığını, nereden alındığını, nasıl kullanılması gerektiğini, kullanıldıktan sonra nereye koyulacağını, dükkânın-tezgâhın düzenini ağır ağır öğretiyordu.
Sami bir süre sonra iyi cildin, orta kararın, sıradan bir cildin, özenilerek yapılan sanatkârane cildin nasıl olduğunu farketmeye başladı.
Babası bu cilt çeşitleri uyarınca bazen elindeki işe dikkat kesiliyor, bazen fazla incelemeden çabuk çabuk çalışıyordu.
Zaman zaman Sami'yi yanına çağırıyor, derinin ucunu tut, bak bıçağı böyle kullan, aman forma sırasını şaşırma diye öğüt veriyor; hatta bazı işlemler için elinden tutup bizzat ona yaptırmayı deniyordu.

Cilt işi Sami'yi sarmamıştı pek.
Ama kâğıt kokusunu, tutkal kokusunu, iyi deri kokusunu seviyordu.
Bir de sıradan ciltler için getirilip bırakılan, Ziya Usta'nın hatır için kabul ettiği çocuk dergileri, ansiklopedi fasikülleri.
Bunların sayı sırasına göre dizilmesi, yerine göre kapaklarının çıkarılması, cilt cilt ayrılıp sicimle bağlanması, yırtık sayfaların tamiri, eksik sayfa ve sayıların tespiti onu oyalıyor ve hatta resim altlarından başlayarak okumaya alıştırıyordu. Aman Allahım ne kadar insanı cezbeden, merakını kamçılayan konular vardı. Ziya Usta öğleden sonraları dükkânın daimi misafirleriyle sohbeti koyulaştırırken, bu sohbet zaman zaman musiki fasılları ile revnak kazanırken, Sami köşesinde bir dergiye veya ansiklopediye dalmış; meselâ Kuzey Kutbu'nun keşfini okumaktadır.
Böyle okuya okuya Sami'nin genel kültürü epeyce gelişti, ama ortaokulda fen dersleri çok kötü gidiyordu. Orta ikiyi iki yılda geçebildi.

Babası onun bu okuma tutkusuna ve kitap merakına çok memnun oluyordu. Hatta cilt için getirilen bazı eski harfli dergilerdeki resim altı yazılarından başlayarak Sami'ye eski harfleri de öğretti. Sami orta üçe geçtiğinde eski harfleri okuyabiliyordu.

Orta üçteydi.

Bir gün sınıfın güzel kızlarından Meral, Sami'nin yanına geldi ve ondan kendi defterine Türkiye'nin bölge haritalarını çizmesini rica etti. Sami tırnaklarına kadar kızardı. İlk kez bir kız ile doğrudan konuşuyordu. Üstelik bu kıza ilgi duyuyordu. Üstelik ergenlik çağının ilk yıllarını yaşıyordu.
Haritaları yaptı teslim etti. Meral daha sonraki günlerde onu görünce yanına geliyor, hal hatır soruyor, bazen yine harita ricasında bulunuyordu.

Sami haritaları çizip bitirdikten sonra yatağa sırt üstü uzanıyor, uzun uzun tavana bakıyor, tavan bir süre sonra bir sinema perdesi oluyor, Meral'le ormanlarda geziyor, göllerde balık tutuyor, dağlara tırmanıyorlardı. Bir gül bahçesinde Meral'in elini tutuyor, ona kendisini sevdiğini söylüyor, kız başını öne eğerek ve pembeleşen yanakları ile sessizce "ben de" diyordu.
Bu hayaller aylarca devam etti. Sonunda Tahir Sami dayanamayarak Meral'e olan aşkını dile getiren bir mektup kaleme aldı. Mektubu haritalarını çizdiği defterin arasına koyarak kıza verdi ve oradan hızla uzaklaştı.
Meral elinde defter, şaşkın, kalakalmıştı.
Bu işte bir iş vardı ve kız bu konularda Sami'den çok daha tecrübeliydi. Hemen defteri açtı ve mektubu buldu.
O derste birbirlerinin yüzüne hiç bakmadılar. Teneffüse çıktıklarında Meral doğruca Sami'nin yanına gitti.

Oğlan tir tir titriyordu. Ona şunları söyledi:
– Mektubunu aldım.
Sami'de ses yok.
– Okudum.
Yine ses yok.
– Üzgünüm, çünkü benim konuştuğum bir çocuk var.
Sami sendeliyor ve düşmemek için duvara yaslanıyor. Son bir gayret ve çatlak bir sesle:
– Kim?
– Bülent.

(Burada Tahir Sami Bey'den bir not aldım. Söz verdiğim için notu -tekzip de diyebiliriz- aynen naklediyorum.

Aziz okuyucular,
Biliyorsunuz bütün muhalefetime rağmen Mustafa Bey hayat hikâyemi kaleme alıyor. Her neyse, alsın, zaten anlaşmıştık. Ancak anlaşmamızda şöyle bir madde vardı. Eğer fahiş hatalar yapılırsa ben müdahale edecektim. İşte şimdi bu hatalardan biri yapılmış bulunuyor. Şöyle ki: Efendim, Meral falan doğrudur, inkâr etmiyorum, ilgi duydum, hatta mezkur mektubu da yazdım. Fakat metinde zikredildiği gibi defterin arasına koyup kıza vermedim. Bu kısım tamamen asılsızdır, yazarın fantazyasıdır.
Mektubu yazdım, evet, ama vermedim. O mektup günlerce benimle beraber dolaşıp durdu. Sonunda yır-

tıp attım. Benim bir kızla muaşaka kabiliyetim sıfıra yakındır. Bu gerçeği kabul ettim. Karşı cins ile münasebet hususunda bir eksiğim yoktur. Çok şükür normal bir erkeğim. Benimkisi medeni cesaret eksikliği. Bu eksikliği değişik fikirlerle tefsir edenler olabilir. Olsun. Ben gerçeği ifade ediyorum. Belki bu yüzden bekâr kaldım.
Araya girerek okumanızı engellediğim için özür dilerim. Ama şair ne demiş: "Kalmasın hiçbir şey dünyada nihan". Saygılarımla.)

Sami şoku atlattıktan sonra şu Bülent denen oğlanı merak etti. Sınıfta bu isimde kimse yoktu. Öteki şubeleri dolaştı ve sonunda Bülent'i buldu. Yani onu ona gösterdiler, Meral'in şeysi dediler. Allah için yakışıklı oğlan, civelek, basket oynarmış, zengin aile çocuğu.
Sami "davul dengi dengine" deyip iyicene kabuğuna çekildi. Yemesi ve konuşması azaldı. Ablaları bir zaman endişe edip üstüne düştüler, o "Yok bi şeyim" diye geçiştirdi. O gün bugün az yer, az konuşur.

Kitap meraklıları, ciltçiler ve sahaflar bir cemaatin değişik fertleridir. Çoğu birbirini tanır; huyunu-suyunu bilir, alış-verişini ona göre yapar.
Sahaflar Çarşısı'nın en kıdemli esnafı İskender Bey'dir. Yaşı neredeyse seksene yaklaşmasına rağmen dipdiri bir adamdır. İnatçı bir Arnavut.
Ziya Usta'yı hem sever, hem sanatı münasebetiyle tak-

dir eder. Dolayısıyla cilde gönderilecek bir kitap olduğunda onu seçer. Aracılık Sami'ye düşmüştür. Ciltlenen kitapları İskender Bey'e götürür, onun verdiklerini dükkâna taşır.
Bu gidiş gelişlerde İskender Bey Sami'ye mutlaka birşeyler ikram eder. Eli açık adamdır. Çay, limonata, ıhlamur, mevsimine göre su muhallebisi, boza ve yemek zamanı ise nohutlu pilav ve yoğurt.
Bazen bir müşteri ile sıkı pazarlığa rastlarız. Sami o zaman hiç lafa karışmaz, geldiği gibi sessizce her zaman oturduğu peykeye ilişir, alış-verişin bitmesini bekler.
Pazarlık biter, taraflar rahatlar, İskender Bey çırağı Zihni'ye "çay söyle" diye işaret eder, dükkâna sükûnet avdet edince Sami'yi görür, hal hatır sorar.

Bir seferinde de İskender Bey'in Tapu'da çalışan bir ahbabı ki, birkaç telif eseri de vardır, ona rastladı. Adam kendi adına bir kitap bastırmış, birazını satmış, bir kısmı elinde kalmış.
Elinde kalan kitapların son partisini bila ücret İskender Bey'e veriyordu. Dört forma, karton kapak, bekleye bekleye sararmış bir kitap: "Filan köyün folkloru".
– İskender Bey, kitap meraklısı, folklor araştırmacısı arkadaşlarına hediye olarak verirsiniz. Biliyorsunuz, bizim evde kitap koyacak yer kalmadı. Hanımla kanlıbıçaklı olduk.

İskender Bey gülümsüyor.

– Ee, mirim, size söylemiştim; ya hanım, ya kitap; birini tercih edeceksiniz.
– Olmuyor efendim, olmuyor. Birini tercih etsem öteki darılıyor.
– İki evli oldunuz yani.
– Tam buyurduğunuz gibi. Geçende beni âdeta tehdit etti.
İskender Bey yapmacık bir merakla:
– Ya! Olacak şey değil!
– Oldu efendim, inanın oldu. Ellerini beline koyarak: "Bana bak Kâzım Efendi, ya ben, ya kitapların, seçimini yap" dedi ve çekildi.
– Ne yaptınız?
– Ne yapabilirim efendim? Hanımdan korkmayan mı var. Bu yaşta yalnız kalmak zor. E, kitaplara da kıyamıyorum.
– Çözüm!
– Çözüm şöyle efendim. Hanıma göstere göstere bazı kıymeti kalmamış kitapları, laf aramızda benimkileri de peyderpey tasfiye ediyorum. Her hafta büyücek bir paket falan.
– Ee, inandı mı hanım?
Adam keyifleniyor:
– İnandı, inandı. İnanmakla kalmayıp bana mükâfat olarak bir mantı yaptı ki, parmaklarınızı yersiniz.
– Oh, oh! İş tatlıya bağlanmış, neyse.
İskender Bey bu tatlı sohbeti dikkatle dinlemekte olan Sami'ye döndü:

– Sami, evladım. Sen ki bir ciltçinin oğlusun. Sahafların müdavimisin; kâğıt kokusu, kitap kokusu arasında büyüyorsun. Sonunda herhalde aramıza karışacaksın. Kulağına küpe olsun. Kitap aşkı başka sevda kaldırmaz. İki karpuz bir koltuğa sığmaz. Sığdırmaya kalkışırsan işte bu bey gibi ömrün ıstırap içinde geçer.
Kitapsever mücerret bekâr kalmalıdır.
Tapucu bu sözler üzerine heyecana gelip bir mısra patlatıyor:
– "Âferin erbâb-ı aşkın kuvve-i bâzusuna".

Sonra adamın getirdiği kitap yığınının en üstündeki nüshayı alıp tapucuya veriyor:
– Efendim genç arkadaşımıza bir imzalı nüsha veriniz, böylece merasime gerek kalmaksızın aramıza katılsın.
Tapucu "Memnuniyetle" deyip kitabı aldı, dolmakalemini çıkarıp imzaladığı kitabı Sami'ye hediye etti.

Şöyle yazmıştı:
"Pervane yanacağını bile bile mumun alevine atar kendini. Evet yanar, ama ne zevk ile. Tek nüsha bir yazma divana sahip olduğunuz zaman bu zevki tadacaksınız. Başarılar genç adam."
Sami bu kitabı aldığında aklından kitap biriktirmek geçmiyordu. Henüz lise birde idi.
Ama İskender Bey onun kanına girdi. Tapucu gittikten sonra elinden tutup çarşıdaki dükkânları tek tek dolaştırdı.

– Sami, biliyorsunuz Ciltçi Ziya Usta'nın oğludur, benim de manevi evladımdır. Bugün ilk imzalı kitabını alarak Sahaflar Çarşısı cemaatine katıldı. Hadi herkes Sami'ye bir kitap hediye etsin, diyerek epeyce kitap topladı.

Sami biraz şaşkın, oldukça sevinçli, kitapları bir sicimle usulüne uygun bağlayıp İskender Bey'in elini öptükten sonra dükkânın yolunu tuttu.

İskender Bey'in son sözleri kulaklarında yankılanıyordu:

– Madem talih seni ilk olarak köye dair bir kitapla tanıştırdı. Bundan böyle sen köy kitapları topla. Böyle bir koleksiyon sanırım kimsede yoktur. Çok kitap sahibi olmak marifet değil, kıymetli bir kütüphane kurmak önemlidir. Hadi göreyim seni.

Ben o hızla odama derme çatma raflar kurup kütüphanemin ilk adımını attım. Kitaplara da bigâne kalmadım. Kapağı, kâğıdı, baskısı, basıldığı matbaa, yazarın varsa hayat hikâyesi, baskı tarihi ve hepsini okumasam bile kitabın nelerden bahsettiğini bellemeye çalışıyorum.

Çoğu köylerimizin acıklı durumundan bahsediyor ve kalkınmanın köyden başlaması gerektiğini söylüyor. Canım acıdı köylülere. Okudukça kendimi onlara yakın hissediyorum. Bazı kitaplar herhalde o köyden yetişmiş yazarların eseri. Köyünü övüyor, köyü için yazılan şiirleri zikrediyor; havasını, suyunu, manzarasını; insanın içinde kalkıp şu köyü bir göreyim hissi uyanıyor.

Haftada bir sahafları dolaşıyorum, esnaf beni tanıyor ya, para etmeyecek küçük eserleri, broşürleri, bazen kalın kalın kitapları hediye ediyorlar; bazılarına ben müşteri oluyorum, "Ooo" diyorlar; "Sami Bey, hop demeden hoplama. O kitap hayli değerlidir, paran olunca mutlaka almalısın." Ben de küçük bir deftere "alınacak kitaplar listesi" yapıyorum. Eh, günü gelir, bizim

de paramız olur.

Dedim ya, lise birdeyim. Üstelik ikinci senem. Yahu sosyal neyse de, fen derslerini bir türlü kıvıramıyorum. Hele bir Fizikçi Naciye Hanım var. Bana bayağı taktı yani. En fazla on üzerinden bir kez üç aldım; gerisi hep bir veya iki. Beni çalıştıracak bir arkadaş olsa, şöyle birkaç problem çözebilsek, bilmem ki bu durum ne olacak? Babam eski gücünde değil, artık elinden pek iş çıkmıyor, acele yetişecek birkaç kitap olursa mektebe gitmeyip ona yardım ediyorum.
Bugünlerde tanıdık bir yayıncı babama iyilik olsun diye yüklüce bir iş verdi. Ama tembih etti: "Bak Ziya Usta, bu iş şu zamana yetişecek, sen yalnızsın, sıradan işlere alışkın değilsin, istersen arkadaşlarından bir iki kalfa rica et, yardım etsinler".
Babam "doğru" dedi ve atelyelerden iki kalfa yardıma geldi. Gece gündüz demeden çalıştık ve işi zamanında teslim ettik. Bu benim sıra işi ciltte gördüğüm en sıkı çalışma idi ve bizim dükkân buna müsait değildi. Kesimler falan için kitapları iki de bir, komşu atelyelere götürüp getirdik.

Sami o sene yine sınıfta kalınca tasdiknameyi aldı. Elbette üzülmüştü, ama o yıl tasdiknameli olanlar için bir imtihan hakkı daha verilmişti. Seneye Haziran'da, olmazsa Eylül'de kaldığı dersleri verebilirse tahsiline devam edecekti.

Ne yazık ki babası buna razı olmadı. Sami'yi aldı karşısına, "Bak oğlum" dedi; "Bu işi götüremiyorsun. Senin devre arkadaşların üniversiteye başladı, yaşın geçiyor, bırak okulu, aklından çıkar, gel şu dükkânın başına geç, benim bir ayağım çukurda. Sanatı kavramışsın, belki ilerde burayı bir atelye yaparsın ha, ne dersin?" dedi.
Sami'nin gözleri dolmuştu. Sadece "Ama baba..." diyebildi, sonra kendini dükkândan dışarı attı. Tahir Sami'nin tahsil hayatı böylece sona erdi. Ziya Usta oğlanın ardısıra tebessüm etti sadece, acı bir tebessüm.

(Tahir Sami Bey'den aldığım ikinci not:

Aziz okuyucu,
Yazar burada fahiş bir hataya düşerek bana haksızlık ediyor. Bir haksızlık babamdan gördüm, bir de yazardan görmeyeyim. Meselenin aslı şudur: Bir kere ben sınıfta kalmadım. Yani imtihanlara düzenli girerek ve diyelim kırık not alarak sene kaybetmedim. Ben o yıl devamsızlıktan kaldım. Zaten ara sıra babama yardım için okula gitmediğimden devamsızlık sürem dolmak üzere idi. Bir de şu bahsi geçen son cilt işinde bir hafta, on gün sürekli devamsız kaldığımdan beni okuldan attılar. Bu benim gibi okumaya meraklı, ama fen derslerini doğrusu pek beceremeyen biri için acı bir olaydır. Ömür boyu unutamadım. Dediğim gibi, dışarıdan azıcık yardım alabilseydim tahsilime devam edecek-

tim. Olmadı. Kader deyip geçelim. Lâkin işin aslını bilmelisiniz diye bu satırları karaladım. Affınızı istirham ederim. Saygılarımla...

Benim notum: Tahir Sami Bey'e bir söz verdim diye iki de bir araya girip hikâyenin yürüyüşünü aksatması yakışık almıyor. Olmaz böyle şey. Zaten yazarla kahramanın metin içinde atışmaları, sürtüşmeleri alışılmadık bir durum. Modern anlatım teknikleri bu gibi uygulamaları kabul ediyor, hatta biçimsel yenilik diye alkış tutuyor ama; bence edebiyatla fazla oynamamak lazım, sonra oyuncak haline gelir.
Verdiğim söze pişman oldum. İster Sami Bey, ister okuyucu ne derse desin, bundan böyle Tahir Sami'den gelen tekziplere yer vermeyeceğim. Sözümü geri aldım. Bu bir döneklik değildir, yanlıştan vazgeçmedir. Böyle biline.)

Ziya Usta'nın son aldığı iş onu epeyce yormuştu. Bu yorgunluk sebebiyle midir, yoksa zaten içinde bir devasız dert vardır o yüzden midir, adam yatağa düştü. Hastane, tahlil, filim, doktor falan hepsini tamamlayınca şu neticeye varıldı: Çalışmayacak, evinde istirahat edecek, şu ilaçları içecek.
İyicene zayıflamıştı Ziya Usta. Karısı ona şifa olsun diye başından ayrılmıyor, bir dediğini iki etmiyor, pişirdiği yemekleri eliyle yediriyordu.

Bir gün Ziya Usta yine Sami'yi karşısına aldı: "Bak oğlum dedi, işte durumumu görüyorsun. Bunu daha önce sana söylemiştim. Bundan böyle Cenab-ı Hak ne derse o olur."
Uzandı, sehpanın üzerinden dükkânın anahtarlarını aldı. Saliha bir köşede sessizce onları izliyor, tülbendinin ucuyla gözyaşlarını siliyordu.
Ziya Usta derin bir nefes alıp sözlerini sürdürdü: "İşte dükkânın anahtarları, bundan böyle orası senindir. Açar-kapar-çalışırsın. Allah bereketini artırsın."
Bir veda konuşmasına benzeyen bu devir teslim Sami'yi de etkilemişti. Kendini tuttu, anahtarları aldı, babasının elini öperek:
– İnşallah tez zamanda şifa bulursun babacığım. Merak etme, senin yerini tutamasam da, adımızı kötüye çıkarmam, elimden geleni yaparım.

Bunları dedikten sonra hızla odadan çıktı. Evi terketti, sokağın köşesini dönünce gözyaşlarını saldı.

Sami gittikten sonra Saliha ile Ziya başbaşa verip epeyce sohbet ettiler. Nurhayat onlara çay getirdi. Ziya kızını da dizinin dibine oturttu. Ona da Sami'ye söylediği sözlerin benzerini söyledi. İlaveten Sami'nin o dükkânın geliriyle bu evi geçindiremeyeceğini, bu sebeple kendisinin de bir işe girip çalışması gerektiğini ifade etti.
Nurhayat:
– Ne işi olabilir ki?

– Bilmem, bakarız, nasılsa lise diploman var. Senin aklından bir şey geçiyor mu?
– Yoo!..
– Peki. Ben bizim Hakim Hamit Bey'e bir selâm göndereyim. Şu aşağıda, ana caddede olan bankalardan birinde belki bir tanıdığı vardır. Eve de yakın. Ha, ne dersin?
Nurhayat sevindi.
– Çok iyi olur baba. Eve bir katkım olur, tahsilimin bir kıymeti olur.
O sırada odaya elinde bir tepsiye konulmuş yeşil fasulyeler ile Nebahat girdi. Girdi ve derhal olup-bitene, söze-sohbete hakim oldu. Hayret, Nurhayat'ın bankacı olmasına izin vermiş, hatta memnun olmuştu.
Bu niçin böyle olmuştu? Nebahat aksi, huysuz biri idi ama asla aptal değildi. Bu evin geçimi için böyle bir gelire ihtiyaç vardı. Nurhayat evde bahçede bir o yana, bir bu yana gezip duracağına, tembel tembel yatacağına bir baltaya sap olurdu, fena mı? Eh, bir süre sonra zaten talibi çıkar; evlenip evden uçardı. Şu kısacık zamanda aileye bir faydası dokunsun, fena mı?
Nebahat böyle düşünüyordu ama, geleceği kim bilebilir? Kader ne der bu işe?
Karar alındıktan sonra sağolsun Hakim Bey'in tavassutu ile Nurhayat bir banka şubesinde işe başladı. İlk maaşıyla ev halkının hepsine ayrı ayrı ufak hediyeler aldı. Hediyelerin verildiği akşam Saliha börek yapmıştı. Çay eşliğinde yediler, mutlu bir gece geçirdiler.

Tahir Sami her gün dükkânı açıyor, silip süpürüyor, müşteri bekliyor, ancak müşteri bir türlü gelmiyordu. Siftahsız geçirdiği günler ayın yarısını bulmuştu. Öteki yarısında ara-sıra bir mektep talebesi dergilerini cilt yaptırmaya getiriyor; bu gibi işler ise para bırakmıyordu.
Bazen babasını tanıyan kitap meraklıları dükkâna uğruyor, Ziya Usta'yı soruyor, -belli ki o olsa iş verecekler- hasta olduğunu işitince şifa dileyip gidiyorlardı.
Bu gidişat çok koyuyordu Sami'ye çok. O da istiyordu şöyle yüklüce bir parayı götürüp anasının eline saymayı ama felek bırakmıyordu işte.
Babası bu durumu bildiğinden ne dükkânı anıyor, ne işten bahsediyordu. Zaten adam hastalığın pençesinde git gide eriyordu. Evi Nurhayat'ın maaşı geçindiriyordu. Allah Hakim Bey'den razı olsun.

Derken Sami'nin askerliği geldi çattı. İzmir-Bornova-Çavuş Talimgâh. Tüm askerliğini orada tamamladı. Yazıcı olduğu için fazla zorlanmadı.
Tezkereye bir ay kala evden bir telgraf aldı: "Baban

ağırlaştı, gel". Komutanı onu çok severdi, anlamıştı; Sami de bu "ağırlaştı" lafının mânasını biliyordu, yıkılmıştı. İzin almaya gittiğinde komutan Sami'ye sarıldı, bir baba gibi. Oğlan hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.
Ağlasın biraz açılır dedi komutan, sonra "Metin ol evladım, ölüm Allah'ın emri" diyerek onu biraz sakinleştirip gönderdi. Sami cenazeye ancak yetişebildi.
Beklenen bir şeydi bu ama ölüm ölümdür. Ateş düştüğü yeri yakar. Sami babasının defninden sonra bir iki gün evde kaldı, başsağlığına gelenleri karşıladı. İzni bitince birliğine döndü ve askerliğini tamamladı. Ziya Usta'nın vefatı en çok annesini yaralamıştı. Kadın zaten pek sağlam durmuyordu. Bir iki ay sonra o da yatağa düştü.

Sami bunalmıştı.
Dükkânda duramıyor, dışarı çıktığında kimseyle konuşmak istemiyordu. Babasının arkadaşlarından atelye sahibi birkaç kişi "Oğlum böyle olmaz, bırak şu dükkânı, devret, gel bizde çalış" dedilerse de Sami kabul etmedi. Cilt işini sevmiyordu. İçine kapanmıştı. Onu ayakta tutan Sahaflar'da geçirdiği saatlerdi. Hemen her gün eve birkaç kitap ile dönüyor, bunların bir kısmını okuyordu. Bayağı kitabı olmuştu. Artık odasındaki raflar dolduğundan kitapları boş bulduğu yerlere üst üste yığmaya başlamıştı. Nebahat iki de bir üstüne geliyor, "Ne olacak bunlar, her yan toz içinde, bari bir işe yarasa" diye laf çakıyor, Sami'yi bezdiriyordu.

İşte bu bozbulanık günlerde Hakim Hamit Bey bir gün dükkâna uğradı. Sami ona hemen kahvesini söyledi. Adam iyice düşmüştü, bastonla bile zor yürüyordu. Hal hatır faslından sonra aile fertlerini tek tek sordu. Sami annesinin artık yataktan zor kalktığını, Nebahat'ın evi idare ettiğini, Nurhayat'ın bankaya devamını, birkaç isteyeni olduğunu ama kızın durumu bildiği için bunları geri çevirdiğini, kendisinin ise bu dükkânda patlayacak hale geldiğini anlattı.

Dolmuştu çocuk. Çağlayan gibi boşaldı. Hamit Bey dükkâna göz gezdirdi. Evet, Ziya Usta zamanındaki gibi temiz ve tertipli idi, ancak çiçek saksıları azalmıştı. İçinden "Demek Sami bunlara bakamıyor, kuruyanı atıyor" dedi. Sonra sadede geldi.

– Bak Sami, senin baban bir numara ciltçi idi. Onun gibi sanatkâr artık yetişmiyor. Sen başından beri bu işi benimsemedin, bunu biliyorum. Belki de iyi oldu, artık cilt yaptıran da kalmadı. Şimdi ben diyorum ki...

Sami adamın ağzına bakıyordu, sanki bir söz bekliyordu. Beklentisi gerçekleşti.

– Buyrun efendim.

– Şey diyorum. Senin orta mektep diploman var değil mi?

– Var efendim.

– Eski harfleri okuyup yazabiliyor musun?

– Evet efendim.

– Güzeel... Bu çok güzel.

– Şimdi, Sami evladım, ben diyorum ki, sen bu dükkâ-

nı bırak, birine devret, benim bildiğim bir devlet dairesi var, geçenlerde uğramıştım, müdürünü tanırım, arşiv memurları emekliye ayrılmış, senin gibi bir elemana ihtiyaçları var, gel seni oraya alalım. Ha, ne dersin?
Sami sevinçten kekelemeye başladı.
– Ço, ço, çok iyi olur. E, efendim...
Dayanamayıp kalktı, ihtiyarın buruşuk ellerini öpmeye başladı. Gözlerinden akan yaşlar bu elleri ıslattı. Sonra dikildi, kendine geldi.
– Efendim bize babalık ettiniz, hakkınızı nasıl ödeyeceğiz bilemiyorum.
Hakim bastona dayanarak kalktı.
– Bırak şimdi bunları. Vazifemiz. Annene ve ablalarına selamlarımı söyle.
Hamit Bey dükkândan çıktı, yakındaki camiye doğru ağır ağır yürümeye başladı. Sami ardı sıra bakıyor ve düşünüyordu. "Bu adamların kökü kesiliyor. Ne yazık." İhtiyar bir melek gibi gidiyor. Sanki ağırlığından kurtulmuş da havada yüzüyor. "Allah razı olsun, iman ile göçmek nasip etsin".

Bir hafta geçti geçmedi Sami kalan ömrünü geçireceği dairede Müdür'ün karşısında idi.
Müdür eski harflerle yazılı bir evrakı uzattı, "Şunu okur musunuz" dedi. Sami su gibi okudu. Müdür memnun. "Harika" dedi, "Tam aradığım adamsın. Gel sana çalışacağın yeri ve çalışma arkadaşlarını tanıştırayım."

Arşiv dairesine girdiler. Sami'den önce çalışan adamın masası olduğu gibi duruyordu. "Bunlar dosyalar" diye devam etti müdür. Yeni evrak gelince yerine koyacaksınız, eski evrak istendiğinde çıkarıp vereceksiniz. İş bu."

Döndü Sami'nin sıkıntıdan kızaran yüzüne doğru eğildi, alçak sesle:

– Zaten bize pek iş gelmez. Bu daire devletin unuttuğu bir yer. Çok rahat edeceksiniz. Bir sıkıntınız olursa direk bana gelin, Hakim Bey'in hatırı var.

– Olur efendim.

– İşte bu kadar. Dokuz-beş mesaisi. Yemek, ister evden getirin, ister burada odacı Şeref Efendi'nin tezgâhından yiyin.

Yürüyüp geniş salona çıktılar. İki hanım memur ve bir genç erkek, galiba müdür muavini ayağa kalktı. Odacı Şeref Efendi çay ocağının önünde elinde tepsi dikiliyor. Müdür tanıştırma faslına geçti.

– Efendim yeni arşiv memurumuz Tahir Sami Bey.

Kadınları işaret ederek "Cahide Hanım ile Hülya Hanım".

Her ikisi birden:

– Hayırlı olsun efendim, aramıza hoş geldiniz.

Müdürle beraber arkaya dönüyorlar. Jöleli saçları, ince bıyıkları ile genç, ama göz altlarındaki torbalar ve kambur duruşu ile vaktinden önce yaşlanmış biri.

– Ercan Altay. Muavinimiz, muhasebecimiz, her şeyimiz.

– Aman efendim, iltifat ediyorsunuz.
Ercan Bey ceketinin önünü tutarak yaklaşıyor ve elini uzatıyor.
– Çok memnun oldum Sami Bey, sizin gibi genç ve enerjik bir arkadaşa ihtiyacımız vardı.
Müdür, hanımlar ve Şeref Efendi'nin yüzünde geniş bir gülümseme. Müdür tekrar Sami'ye dönüyor:
– Sizi fazla tutmayalım. Buraya getirmek istediğiniz şahsi eşyalar olursa; ne bileyim kalem, defter, masa saati, takvim; veya gömlek, kravat, şemsiye, palto, arşiv odasında dolap var oraya koyarsınız. Benim çokluk dışarıda işlerim oluyor, en tecrübeli elemanımız Cahide Hanım'dır, ona sorabilirsiniz.
Elini uzatıyor:
– Bir kez daha hayırlı olsun.
– Teşekkür ederim efendim.
Sami salonda bulunanları başıyla selamlayıp çıkıyor. Biraz yürüdükten sonra geri dönüp bu Osmanlı'dan kalma binaya bakıyor; içini bir sevinç kaplıyor nedense. "Oh be, tam bana göre bir yer." Bayağı gülüyor. "Hâlâ soba kullanıyorlar. Geçen asırdan kalmış gibi. Acaba arşivde köye ve köylüye dair bir şeyler var mıdır? Neyse vaktimiz çok, göreceğiz. Şu binanın havasını teneffüs etmek bile bir şey. Tuhaf, yaşım genç ama eskilere meraklıyım. Eh, yaşlılar içinde büyüdüm, fazla görülmesin, sahaflara dadandım, artık benim de bir hayatım olacak ve güzel olacak".
Memnun, mütebessim yürüdü gitti.

Ev halkı çok memnun oldu, annesine Hacı Bekir'den lokum almıştı.

Dükkânı devretti, az bir para tutmuştu zaten; kendisine bir takım elbise aldı, artık devlet memuru idi, bir çift Sümer ayakkabısı. Geri kalanı Nebahat ablasına teslim etti. Dükkândan babasının resimlerini, antika bıçağını, yine antika bir makas ile küçük fildişi zarf açacağını almıştı.

Daireye geldiği ilk gün önce fesleğen ve camgüzeli ile ilgilendi, onlara su verdi. Bu Hülya'nın gözünden kaçmamıştı, geldi fesleğene eliyle dokunup kokladı, gülümseyerek:
– Galiba çiçeğe merakınız var.
Sami kıpkırmızı olmuştu. İşte yine yıllar sonra bir kadınla konuşuyor. Hülya'ya değil, penceredeki saksılara bakarak mırıldandı.
– Hayır. Rahmetli babam meraklıydı. Bana galiba bir miktar miras kalmış.
Hülya "Aramıza hoş geldiniz" dedikten sonra topuklu ayakkabılarını döşemede takırdatarak fiyakalı bir yürüyüşle uzaklaştı.
Sami çantasını duvarla masa arasına koydu, sağ elinin orta parmağı ile masanın üzerine dokundu, toz yoktu. Bu iyi.
Eski, ahşap, ama antika sayılabilecek koltuk biçimli sandalyesine oturdu. Masanın bütün gözlerine baktı,

hepsi boştu. Boş ve temiz. Bu da iyi dedi.
Çantasından önce toz bezini çıkardı, masanın üzerine koydu. Kalemlerini, kalem açacağını, babasının antika makasını, toplu iğne, ataş kutusunu ve bir iki kitap çıkardı. Hepsini ayrı ayrı gözlere koydu. Çantadan en son kolonya şişesi çıktı. Masanın üzerinde şöyle bir dolaştırdı kolonyayı, sonra toz beziyle sildi. Bez ile kolonyayı en alt göze yerleştirdi. Bu bir hijyen tutkusu değildi; temiz bir zemin ve hafif kolonya kokusu hoşuna gidiyordu.
Başı önüne eğik olduğu için orada bulunan üç kişinin kıpırdamadan kendisini izlediğinin farkında değildi.
Hülya bu kolonya işine bayılmış, "temiz, titiz bir adam, aah, ah" demişti içinden.
Sami Bey masasının üzerinde bir şey bulunsun istemezdi. Ne ajanda, ne takvim, ne kalemlik, ne kül tablası, ne fotoğraf, ne dosya.
Masa bomboş olmalı.
Onu okumaya veya yazmaya davet etmeli.
Şimdilik sadece okuyor. Kim bilir belki ilerde yazı hayatı da olur.

Az sonra Şeref Efendi tepside dumanı tüten iki çayla damladı. Bir sandalye çekip oturdu. Sami Bey'in soğuk ve mesafeli bir görüntüsü vardı, ama Şeref Efendi insan sarrafı idi. Böyle adamların ahbaplığa can attığını ama bunu bir türlü beceremediklerini biliyordu. "Oh" dedi içinden, "Lafın belini kıracak birini bulduk

sonunda".

Sami Bey kahvaltı yaptığını, kahvaltı etmeden evden çıkmadığını, buna alışkın olduğunu, daha doğrusu çocukluğundan beri Nebahat ablasının ona bu alışkanlığı kazandırdığını, kahvaltısını eliyle hazırladığını, sanki kırk yıllık tanıdığı imiş gibi Şeref Efendi'ye saf saf sıraladı. Şeref yanılmamıştı, içinden "Adam sarrafıyım, adam" diye böbürlendi.

– Benim çayım başkasına benzemez Sami Bey, içelim, güzelleşelim.

Sami bu "güzelleşelim" lafına bir mâna veremedi.

– Müdür Bey ile Ercan Bey gelmediler mi?

– Boş verin siz onları. Bizim müdürün kırk dalda kırk bezi vardır, kim bilir nerelere takıldı, belki hiç gelmez. Ercan ise -hafifçe gülüyor Şeref Efendi- bir âlem adamdır. Öğleye yakın gelir, şöyle beş on dakika kalır, sıvışır.

Sami şaşkın:

– Sıvışır mı, ama mesai, işler...

– Sami Bey, burada iş-miş yok; kırk yılda biri gelir, onu da Cahide Hanım karşılar, tecrübelidir, işini görüp gönderir. Burası böyle akıl almaz bir dairedir.

– Allah, Allah... Peki ne diye duruyor, kapatsınlar bitsin.

– Orasını anlamam, devletin işi. Derin mevzu. Biz çayımızı içelim, gerisi sür eşşeği küllüğe debelensin.

Sami bunu da anlamadı, ama çay gerçekten güzeldi.

– Çay güzel elinize sağlık.

Sonra dönüp Hülya ile Cahide'ye baktı. Biri örgü örüyor, öteki gazetenin bilmecesini çözüyordu.
– Müdürümüz Şaban Bey bonkör adamdır. Zaten türlü işlerle uğraşır. Arsa, ev, her türlü alım-satım, siyaset... Bana dedi ki Şeref Efendi çay-kahve benden, sabahtan akşama istediğiniz kadar için. Zaten bu dairenin tahsisatı yok gibidir, kömür parasına bile yetmiyor.
Tabii çay dedikse burası kahvehane değil. Günde bir iki kere demlerim, içeriz. Fazla yapsam ziyan oluyor.

Sami çay ocağından yana bakıyor:
– Sizin de bir tezgâhınız var herhalde.
– Olmaz olur mu. Müstahdem maaşı yetmiyor. Memleketten badem, ceviz, dut kurusu, işte bir şeyler geliyor. Onları paketleyip bizim kayınçonun aşağıda tezgâhı var, orada satıyoruz. Boş duranı Allah sevmez.
– Haklısınız.

Şeref Efendi kalktı.
Sami de kalkıp pencereden baktı. Pencere muhtemelen sonradan ve epeyce yukarıya açılmıştı. Ancak ayakta durunca dışarıyı görebiliyorsunuz. Aslında görülecek bir şey de yok. Daireyi çevreleyen duvar. Dairenin karşısındaki deponun yüksek duvarı. Depoda herhalde kıymetli mallar olmalı ki, duvarın üzerine bir de tel örgü çekmişler. Sonra köşedeki bakkal. Pencereden görülen en renkli manzara. Bakkal dışarıya koyduğu kasalarda meyve ve sebze de satıyor. Fileler içinde naylon

toplar, balonlar, çerez tezgâhları, gazete rafları, bakkalın önü sürekli girip çıkan bir çocuk kalabalığı ile hayli hareketli. Bir yukarıdan aşağı inen cadde, bir de bunu kesip bakkalın önünden geçen sokak. Her iki yanda eskimiş evler.

Sami fesleğeni okşayıp Arşiv'e dönüyor. "Ee, bakalım çalışma mekânımızda neler var".

Arşiv dar, küçük bir oda.

Tam ortada iki yanlı raflar.

Raflarla duvar arasında mesafe dar. Sami dosyalara baka baka ilerliyor. Bunlar tozlu, bir ara temizlik yapmalı. En sondaki rafta eski harfli evrakların bulunduğu dosyalar var. Yıpranmış, yer yer kâğıt kurtlarının marifeti ile delinmiş, sararmış evraklar.

En dipte duvara yaslanarak birbiri üzerine istif edilmiş gazete paketleri. Sami tarihlerine bakıyor. Otuz yıl öncesinin gazeteleri. Bir mâna veremiyor. Gazete istifinin üzerinde bir yuvarlak delik, delikte bir aspiratör. Sami kontrol ediyor, âlet çalışmıyor. Hava alsın burası diye delmişler, belli.

Arşivde başka bir şey yok. En son dosyaya giren evrak altı aylık. Ne bir dergi, ne bir kitap. Şeref Efendi herhalde o geliyor diye etrafı silip süpürmüş.

Dönüp bir daha bakıyor. Şu gazeteler. Neyin nesi acaba? Yakalayınca müdüre sormalı.

Aslında buralarda bir kedi olmalı.

Gelip masasına oturuyor, son aldığı köy risalelerinden birini çıkarıp okumaya başlıyor.

Öğle vakti hanımlar evden getirdikleri ekmek arası nevaleleri çıkarıyor, Şeref Efendi'ye bakkaldan ayran aldırıp yemeğe başlıyorlar.

Sami de ta ciltevinden beri taşımaya alışkın olduğu sefertasını çantadan çıkarıyor. Şeref Efendi onu masasına davet ediyor. Sefertasında zeytinyağlı dolma ile kapuska var. Şeref Efendi menemen yapmış. Onlar da birer ayran alıp bir yandan konuşurken bir yandan yiyorlar. Şeref Efendi bu defa muavin Ercan'ı anlatıyor.

İyi çocukmuş aslında ama kumarı var. Ee, kumar olunca onun ardı sıra toto, loto, at yarışı geliyor. Arada bir arkadaşları ile kafayı çekiyorlar. İki yakası bir araya gelmiyor. Neyse ki cazgır bir karısı varmış, bir yerde tezgâhtar olarak çalışırmış. İki de çocuk. Şeref Efendi kadının arada bir daireye gelerek Ercan'ı onca adamın önünde azarladığını, itten alıp ite verdiğini, oğlanın gıkının çıkmadığını naklediyor. Bu şu demekmiş. Ercan yine fena halde borçlanmış, borcu kadın ödemiş, o kızgınlıkla gelip herife şarlamış.

Aslında iyi çocukmuş Ercan ama arkadaş kurbanı diyor Şeref Efendi.

Sami'nin annesi de öldü.
Götürüp babasının yanına defnettiler.
Evde artık iki abla ve muhtemelen bekâr kalacak olan Sami kalmıştı.
Sessiz, mutsuz, kasvetli bir ev.
Nebahat'ın karanlık krallığı.
Nurhayat bu aileye bakmak için resmen kendini feda etmişti. Artık göçüp giden gençliği geri döndürmek mümkün değildi. Kimse onu istemeye gelmiyordu. Dairede, çevrede asılan, haber gönderenler vardı ama Nurhayat bunların ne mânaya geldiğini biliyor, ciddiyeti elden bırakmıyordu. Nebahat kendine bulduğu meşgaleler ile bir hayat kurmuştu. Sabunluk, havlu kenarı, tencere tutacağı, kısaca örgü ile yapılabilecek çeşitli eşyalar, hediyelikler hazırlıyor; bunları aşağı çarşıda tuhafiyecilik yapan bir hanım arkadaşı vasıtasıyla satıyordu. Parasını harcamaz, altına yatırırdı.
Altın.
O sarı madenin parlak ışığı.
Eline aldıkça ısınıyordu Nebahat. Tuhaf, anlatılmaz bir duygu.

Sami maaşa geçtikten sonra kitap alımını hızlandırmıştı. Öyle ki, odasında artık kitap koyacak yer kalmamıştı. Her yan tavana kadar kitap yığılıydı. Nurhayat bazen ona takılır; "Oğlum sokaktan bir kamyon geçse sarsıntı ile bunlar üstüne yıkılır, altında kalırsın, bak demedi deme" diyerek kıkırdar; Nebahat buna fena halde sinirlenir; "Şımartma şunu, etraf tozdan geçilmiyor, temizle Nebahat temizle. Valla bir gün hepsini hurdacıya satacağım, bıktım artık" diye hem tehdit hem sızlanma ile Sami'ye çıkışır; Sami işi-gücü olan, artık yaşı ilerlemiş biri sıfatıyla kaşlarını çatıp:
"Kitapların sayfasına zarar gelsin, seni bu evle birlikte yakarım. Kızdırmayın beni" diye postasını koyardı. Sakin Sami alttan alta bu evin erkeği olduğunu, son sözü söyleyebileceğini ağır ağır ablalarına hissettirmeye başlamıştı. Hele sabah işe giderken sefertası hazır olmasın, hele ayakkabıları parlatılmamış, pantolonu ütülenmemiş olsun, ablaları anında zılgıtı yerdi. Ancak ablaları bu efeliğin yapmacık olduğunu biliyorlardı. Her biri kendi dünyasında, ama yine de birbirlerinin varlığı ile var olan; hiç konuşmasalar bile aynı çatı altında olmaktan memnun ve mutlu geçinip gidiyorlardı.
Günler böyle zamanlarda birbirini kovalar.

Kovalanan günlerden birinde Sami Müdür Bey'i makamında yakaladı.
– Bir maruzatım var efendim.

Müdür okuduğu gazeteyi bir yana bıraktı, gözlüklerini çıkardı, Sami'ye döndü:
– Buyrun Tahir Bey, şöyle oturun hele. Nedir mesele?
– Efendim bildiğiniz gibi arşivin arka duvarına yığılı bir sürü gazete var.
– Ha!.. Evet... Eski memurun gazeteleri. Atmayın alacağım dedi gitti. Onlar da öylece kaldı. Yok kalmadı. Ercan telefon etmiş, kardeşim gel al şunları, çürüyor demiş, o da vazgeçtim atın gitsin diye cevaplamış. Şeref Efendi hurdacıya verecekti ama...
– Müdürüm, izniniz olursa ben bu gazeteleri tetkik etmek istiyorum.
Müdür şaşkın:
– Tetkik mi?
– Şöyle bir gözden geçireceğim.
– Hayırdır.
– Efendim, söylemesi ayıp benim bir hobim var, bir çalışma, uzun süreli.
Müdür meraklanmış:
– Allah Allah... Nedir?
– Efendim acizane, yani amatör olarak köy ve köylüye dair meseleler üzerinde çalışıyorum.
Müdür neşeli, bir elini masaya vurarak:
– Bravo Sami Bey, aşkolsun yani. Yaptığınız büyük iş. Memleket meselesi.
Sami mahcup:
– İşte kendi çapımda, kitap da toplarım ben, belki ilerde bir koleksiyon, bir arşiv, ne bileyim bir işe yarar.

– Valla çok güzel, çok hayırlı bir iş. Bak biz köylü çocuğuyuz, asıl bu işleri bizim yapmamız lazım ama... Vay be! Tebrik ederim. Elimden bir şey gelirse yardım etmek isterim.
– Teşekkür ederim efendim. Sadece gazeteleri tarayacağım. İlgili yerleri kesip aldıktan sonra, geri kalanı Şeref Efendi ile beraber hurdacıya veririz.
– Tamamdır Sami Bey, kolay gelsin.
Sami kalktı:
– Çok teşekkür ederim efendim.

Sami uzaklaştı. Müdür ardından bakakaldı. İçini çekti ve düşündü: "Vay be! Şu gariban Tahir Sami'ye bak. Türk köyü ve köylüsü... Bu bizatihi devlet işi yahu. Adam koca bir işin altına girmiş. Belki farkında değil. Ama olsun. Sen bu işi devlete versen, eh işte bu bizim daireye döner, fos çıkar. Büyük çalışmaları böyle adı sanı duyulmamış adamlar yapıyor, ama ne fayda, kıymeti bilinmiyor. Ulan aferin Sami."
Müdür pencereden dışarı bakıyor. Açılmakta geç kalmış bir gonca çarpıyor gözüne. Kendi köyünün umumi manzarası şimşek hızıyla geçiyor hafızasından. Oradan köylülerin Çengelköy sırtlarında inşa ettikleri mahalleye atlıyor. Çoğunun arsasını kendi ayarlamıştı. Şu sıralar bir tane daha var. Şahbazların Kadir Çavuş oğluna bir daire istiyordu. Oralarda yönetimine yardım ettiği bir kooperatif var. "Bir daire ayarlarız be, Kadir Çavuş'a helal olsun" dedi.

Garip bir tebessüm yayıldı yüzüne.
"Biz de köylümüze böyle hizmet ediyoruz Sami Bey".

Tahir Sami gazete paketlerini açmadan önce bir tasnif yaptı. Bol dosya vardı arşivde, bir de keçeli kalem. Geçti masanın başına. İlk dosyayı koydu önüne, kalemi aldı, besmeleyi çekti. Düzgün bir yazıyla "Toprak, yayla, mera meseleleri" yazdı. Onu bir yana koydu, ötekine geçti. Ve dosyaların üzerine peş peşe şu ibareleri yazdı: "Su ve sulama", "Yol sorunu", "Eğitim sorunu", "Nüfus planlaması", "Sağlık sorunu", "Ziraî mücadele, ziraî teknoloji", "Folklor", "Hayvancılık sorunu", "Orman köylüsü ve sorunları", "Âdet ve an'aneler", "Köylerde din kültürü", "Ağalık", "Köylü ile siyaset", "Köy edebiyatı".
Başlıklar birbirini kovalıyordu. Sonra birden durdu, "Ayrıntıda boğulmayalım" diye düşündü. Ardından hemen bu fikri kafasından kovdu. "Ne kadar malzeme, o kadar zenginlik. Kırıntıyı bile kaçırmamak lazım" dedi.
Yeniden dosyalara döndü. Başka başlıklar bulmaya ve kaydetmeye başladı. Ta ki Hülya Hanım elinde bir gazete ile başucunda belirinceye kadar.
– Neler yapıyorsunuz böyle Sami Bey! Kolay gelsin.
Sandalye de getirmişti, çekip oturdu.
Sami bocaladı, sesini yakalayamadı, sonra toparlandı.
– Efendim hobi olarak çalıştığım bazı konular var, onlarla ilgili. Buyrun bir arzunuz mu vardı?

– Hayır efendim, rica. Bende bilmece merakı var. Gazetenin bilmecesini çözemezsem rahat edemem.
– Eh, o zaman genel kültürünüz geniş olmalı.
Hülya iç geçiriyor:
– Öyledir, geniştir, lâkin bir işe yaramadı.
– Nasıl yani, anlamadım.
– Size bir gün anlatırım.
Şeref Efendi iki çay getiriyor. Çayları koyarken:
– Yine bilmece mi Hülya Hanım.
Hülya "sana ne" dercesine:
– Evet, öyle.
Şeref yıllardır birlikte çalıştığı bu iki hanımı öylesine tanıyor ki, ses tonlarından ne demek istediklerini anlıyor. Ne diyor Hülya'nın ses tonu? "Çekil git" diyor. Ve Şeref Efendi çayları bıraktıktan sonra çekilip kendi işine dalıyor. Cahide'nin bir gözü ördüğü atkıda, öteki gözü Hülya ile Sami'de.

Bu bilmece çözme fasılları uzun sürdü. Her seferinde Hülya Hanım sandalyesini Sami'ye daha bir yanaştırıyordu. Öyle bir zaman geldi ki, Sami kadının nefesini, ucuz parfüm kokusunu yanağında hissetmeye başladı. Ve tabiatıyla çok çok rahatsız oldu.
Bu yanaşmanın ne mânaya geldiğini anlıyordu Sami. Anlamaz mı koca adam.

Eh o da önünde sonunda bir erkek. Zihninden yasak fiiller geçmez mi?

Geçer.
Meselâ kadını "Sana bir şey göstereceğim, gözlerine inanamazsın" diyerek arşivin en dip, en karanlık tarafına götürmek; orada bir taşa kazınmış ne olduğu belli olmayan çizgileri güya yorumlayarak, "Bunlar herhalde tılsım olmalı, acaba bu taş Bizans'tan mı kaldı" diye açıklamalara girişmek, ikisi aynı anda taştaki çizgileri görmek için eğiliverince...
Bundan sonra olanlar, olabilecek olanlar Tahir Sami Bey'in zihninden geçer mi?

Geçer veya geçmez, bunu sen bize anlatacaksın kardeşim, adamın özel hayatını dile getiriyorsun, ne olmuşsa açık açık yaz. Filmi en heyecanlı yerinde koparıp da ağzımızın tadını kaçırma.

Böyle demeyin, özel hayatın mahrem bölgelerine kimsenin girmeye hakkı yoktur. İnsan kendi başından geçeni bile açık-saçık anlatamaz. Burada papaza günah çıkartmıyoruz. Dünyada her şeyin bir hududu var. Onu aşarsa edebiyat edep dairesinden çıkar.

Yok ya!
Edebiyatı böyle bir daire içine kim sokmuş?
Özgür düşünce nerede kaldı, ifade hürriyeti. Sen bunları anlatmazsan, biz Tahir Sami Bey'i yeterince tanımış olamayız ki?

Kimse kimseyi yeterince tanıyamaz. Zaten gerçeğin ne olduğunu, eşyanın hakikatini bilmiyoruz. Hayata ve kendimize dair o kadar meçhul var ki, hangi birini dile getirelim?

Kardeşim şu yazdıkların fizik değil, metafizik değil. Olağan işler. Neden bu kadar zorlanıyorsun.

İnsanoğlu da taş değil, toprak değil. Onu mikroskobun altına tutamayız. Kişinin özel hayatının mahrem köşelerini bilmek isteği biraz da bizim süflî arzularımızın eseridir.

Bize ahlâk dersi verme burada. İnsan zaten süflî bir yaratık.

Evet, o tarafı var, ama edebiyat esas itibarı ile ulvî olana yönelmeli. Ulvî olanın vücut bulması için süflî olanın zikredilmesi zarurî olsa bile bunun bir ölçüsü vardır. Biliyorum bizler hem eşref-i mahlukatız, hem de bir anda esfel-i safiline yuvarlanacak durumdayız. Bahis mevzuu ettiğiniz sahneleri yazmayı edebiyattan, sanattan saymıyorum.
Her ne yaparsak yapalım Hududullah'a bağlı kalmak ilkemiz olmalıdır.

Bizde edebiyat bu yüzden gelişmiyor. Sınırlar, sınırlar... Resim bile güdük kalmış.

Her neyse, bu bir anlayış, hangisinin hangisine üstün olduğu çok su götürür.

Sinirlenme üstat. Özel hayat deyince, işte imini cimini anlatacaksın sanmıştık.

Elbette ki anlatıyorum, ama siz anlamak istemiyorsunuz. Bu ana kadar çizdiğimiz Tahir Sami Bey portresi, ahlâkı, ruhu, eğilimleri hiç sizin hayal ettiğiniz sahneleri yaşamaya uyuyor mu?
Uymuyor ama insanoğlu işte, belli olmaz. Bu söze katılıyorum. Ama konuyu "belli olmaz" ile kapatıyorum.

Sami, Sahaf İskender Bey'in dükkânında oturmuş, bir kitabı tetkik ediyor. Dükkânda ak saçlı, kır bıyıklı oldukça kilolu bir adam daha var. İskender Bey onları tanıştırıyor:

– Efendim Tahir Sami Bey bizim ciltçi Ziya'nın yadigârıdır. Kitap meraklısı, kültürlü bir arkadaştır. Bir devlet dairesinde arşiv memuru olarak çalışıyor.

Sami!..

– Buyurun efendim.

Şişman adamı göstererek:

– Bu arkadaş piyasanın en eski kâğıtçılarından Niğdeli Selman Gümüş'tür. Belki duydun. Gümüş Kâğıtçılık.

– Evet duydum.

Adama dönerek:

– Memnun oldum efendim.

İskender sözü yeniden alıyor:

– Şimdi Samiciğim. Selman kardeşimiz Niğde'nin Başpınar köyündendir. Köyünü ve köylüsünü çok sever.

İskender tekrar Selman'a dönerek:

– Sami Bey de köy kitapları toplar. Enteresan değil mi?

– Ya, ya!.. Öyle!..

– Şimdi Samiciğim, Selman kardeş kendi köyüyle ilgili bir dergi çıkarmak istiyor. Şöyle kendinden kapaklı, üçüncü hamur kâğıda basılacak bir şey. Amacı da bu dergi vasıtasıyla köylüleri biraraya getirmek, birbirlerinden haberdar etmek, köyünü Türkiye'ye tanıtmak vesaire.
– Hayırlı olsun efendim, güzel bir girişim.
– Girişim güzel de bunu kim yapacak? Benim aklıma sen geldin. Bu işe meraklısın. Kâğıt hazır, matbaa hazır. Fazla değil zaten üç yüz falan basılacak.
Sami tedirgin ve sevinçli:
– Bilmem ki, hiç tecrübem yok.
– Yaparsın yaparsın. Matbaacı Seyfi Baba yardım eder. Sen yeter ki bir "he" de.
Sami bir İskender Bey'e, bir Selman'a baktı. Sonra:
– Olur, bir deneyelim.
Selman çok sevinmişti, o sevinçle Sami'nin dizine bir şaplak attı:
– Sağol be delikanlı. Merak etme, ben seni ara sıra görürüm. Hele şu dergiyi bir çıkaralım. Benim yazıhanede bir de oğlum var; Eyüp. Liseden terk ama bu işlerden anlar, hevesli de. Onu sana yardımcı yaparız.
Sami İskender Bey'e döndü:
– Aylık zor olur, isterseniz iki aylık yapalım.
– Olur canım. Selman Ağa bu kıyağımı unutma.
– Unutur muyum efendim, bir kebap faslı yaparız.
– O zaman "Ya Allah", besmeleyi çekip yazıhaneye gidin. Eyüp'le görüşsünler, tek forma siyah-beyaz.

İskender Sami'nin sırtını sıvazlıyor.
– Gördün mü Sami Bey iş dergi çıkarmaya kadar vardı. Artık bütün kurtlarını dökersin.
– Teşekkür ederim. Elimden geleni yapacağım.

Sami ile Selman dükkândan çıkıp Gümüş Kâğıtçılık'ın yazıhanesine doğru yürüyorlar. Eyüp onları karşılıyor. Askerden yeni gelmiş, henüz evlenmemiş, güler yüzlü iyi bir çocuk. Selman:
– Eyüp oğlum, şurdan kebap tatlı bir şeyler söyle. Dergiyi çıkarmaya karar verdik.
Eyüp sevinçten uçuyor sanki:
– Hayırlı olsun baba... Hemen söylerim.
Selman Sami'yi işaret ederek:
– Sami Bey sağolsun işi üstüne aldı. Bizim rahmetli ciltçi Ziya'nın oğlu.
Eyüp elini uzatıyor:
– Memnun oldum efendim. İnşallah iyi bir iş çıkarırız.
Sami yazıhanenin şark usulü ot yastıklı, halı döşeli peykelerinden birine kendini bırakırken:
– İnşallah, diyor.
Bu yazıhanede kâğıt kokusuna karışmış güzel bir koku var, dayanamayıp soruyor.
– Burada güzel bir koku var, nerden geliyor?
Selman bir bardak su doldurmuş içiyor, bardağı masaya bırakınca, duvardaki büyütülmüş renkli Başpınar Köyü fotoğrafını göstererek:
– İşte bu bizim köyümüz Başpınar.

Fotoğrafın çerçevesinin üst köşesine bir deste çiçekleriyle beraber kurumuş ot sıkıştırmışlar. Selman ota işaret ederek:
– Koku bundan geliyor. Bizim dağlarda çok olur. Cennet Çiçeği diyorlar. Bunu topla, destele, yüksekçe bir yere as, senesine kadar kokar. Çorbalara falan da ufalarız. Eyüp'e diyem, sana da bir deste versin.
Sami sevmişti bu kokuyu; koku bir yana, halı döşeli peykeler, ahşap masa, ferah bir yazıhaneydi bura, sevmişti.
Kokuyu içine çekip geriye yaslandı. İşte yayıncılık başlıyordu. Yıllardır hayalini kurduğu şey kendiliğinden gelivermişti. "Yürü be Sami, kim tutar seni" dedi içinden, tam o sırada kebaplar geldi, ardısıra Eyüp.

Kebapları yediler. Kahveler içildi. Selman Ağa bir de sigara yaktı.
– Ee!.. Eksiğimiz gediğimiz nedir söyleyin Sami Bey, çekinmeyin.
– Efendim ilk akla gelenleri söyleyeyim. Bizde bilirsiniz kervan yolda düzülür. Sonra eksikleri tamamlarız.
Selman keyifli,
– Hay yaşa sen Sami Bey.
Eyüp'e dönerek:
– Bak, bak. İyi bak. İşte adam gibi adam.
Sami:
– Estağfurullah efendim. O sizin iyiliğiniz. Şimdi bu dergi esasen Başpınar Köyü'nü tanıtacak, bu sebeple

köyle ilgili ne kadar bilgi, belge, fotoğraf varsa elde etmeliyiz.
Selman atılıyor:
– Bizim bir rahmetli öğretmenimiz vardı. İzzet Bey. Bizim köyden yetişti, yıllarca hizmet etti, çocukları okuttu. Mekânı cennet olsun.
Ben o sıralar köyde muhtarım, bu da hasta yatağında, çağırmış, gittim.
Muhtar dedi, benim bir ayağım çukurda. Ağzından yel alsın hoca, o nasıl söz dedim. Bir eliyle dizime vura vura, "Her canlı ölümü tadacaktır", bundan kaçış yok. Şimdi mesele şu. Nedir, dedim. Yastığın altından bir dosya çıkardı. İçinde pelür kâğıda daktiloyla yazılmış, yüz-yüz elli sayfa bir şey var. Bu, dedi, bizim köyün tarihçesidir. Ben epeyce çalıştım, elimden geleni yaptım. Niyetim bastırmak idi ama nasip olmadı. Şimdi sana teslim ediyorum ve vasiyetimdir, benden sonra bu kitabı bastır. Benim gözlerim yaşarmış, dosyayı aldım. Olur hocam, başım gözüm üstüne. Ellerine sağlık, sen olmasaydın köyümüzün tarihini kim yazacaktı, gibi şeyler söyledim. Hoca az zaman sonra dünyasını değişti, dosya bende kaldı. Hâlâ bendedir.

Sami bu habere çok seviniyor. O kadar ki, ellerini birbirine vurarak "İşte bu harika" diye haykırıyor. Bu haykırış Sami için biraz fazla kaçtı, kendisi de farkında ama elden ne gelir. Devam etti:
– Ben de zaten öncelikle böyle bir çalışmaya girişmeli-

yiz diyecektim. En önemli mesele halloldu işte.
Selman:
– Ya, rahmetlinin vasiyeti de yerine gelmiş olacak. Malum, söz vermiştik.
Sami:
– Sonradan bu yazıları toplar "Başpınar Tarihçesi" diye bir kitap yaparız.
Eyüp:
– Ben de fotoğrafları veririm.
Sami bu defa ona dönüyor.
– Ne fotoğrafı?
Eyüp bir an babasına bakıyor, sonra.
– Size abi diyebilir miyim?
Sami gülümseyerek:
– Elbette canım, artık biz bir aile sayılırız, değil mi ama. Her dergi kadrosu bir ailedir.
– Sami abi, ben amatör olarak epeyden beri bizim köyün fotoğraflarını çekiyorum.
– Nasıl yani?
– İşte köyün genel görünüşü, evleri, sokakları, insanları, bağlar, tarlalar, tabii en önde Başpınar dediğimiz suyun çıktığı yer.
Bizim köy ovaya bakan bir tepenin ortasındadır. Başpınar'ın suyu boldur, bağları, tarlaları sular. Köyün üstünde Taş Tepe var, tepede pek çok mağara var. Eskiden bu mağaralarda eşkıyalar barınırmış, onun için oraya Eşkıya Mağarası deniyor.

Sami'nin heyecandan sesi kısılmış.
– Vallahi Eyüpcüğüm ağzından bal akıyor. Ben de bu fotoğraflara ihtiyacımız olacak, acaba kim çekebilir diye soracaktım. Peki düğün, nişan, sünnet, cenaze, güreş, at, keçi, yaşlılar, çocuklar ne bileyim sizin orda en çok ne yetişir, meselâ meyve olarak...
Selman söze giriyor:
– Her bir meyve ve sebze yetişir. Buğday, arpa, pancar, patates onlar ayrı. Ama bana sorarsan en meşhuru ceviz ile kiraz. Hatta bir "Kiraz Festivali" yapalım diye düşünmüştük ama gel de köylüye bunu anlat, "Festival bizim neyimize" deyip...
Sami:
– Tamam anladım. Eyüpcüğüm bunlar da var mı?
– Var Sami abi ama eksik. Haftaya ben köye gideceğim, o zaman eksikleri çekerim.
– Çiçekleri, sürüleri, çobanları, camiyi, cami cemaatini, hatta varsa köyün delisini... Ha, var mı?
Baba oğul gülüşüyor:
– Var be! Olmaz olur mu. Deli Tosun. Köyün neşesidir yani.
– Tamam onu da çek. Değirmen var mı?
– Su değirmeni.
Selman içini çekiyor:
– Vardı. Hem de dedemizden kalma. Ama işlemiyor artık. Kilidi vurduk kapıya, paslandı. Hani bilirsiniz. Patoz çıktı, harman da bitti, öküz de gitti. Köyün harmanlarında şimdi çocuklar top oynuyor.

– Olsun. Değirmeni çek sen. Okulu, öğretmenleri, öğrencileri çek. Çocuk oyunlarını çek. Kadınların yün çırpmasını, süt sağmasını, pekmez kaynatmasını.
Selman:
– Ooo... Sami Bey sen işi iyice ilerlettin yani, bunları nerden biliyon. Şehir çocuğu değil misin sen.
– İstanbulluyum, buradan dışarı hiç çıkmadım ama İskender Bey söylemişti. Ben öteden beri köylerimizle ilgili kitaplar topluyorum. Bunların çoğunu okudum. Köy hayatıyla ilgili bilgi çok bende. Yani bu dergi tam bana göre.
Selman yine Sami'nin dizine bir şaplak atıyor.
Eyüp'e dönerek:
– Allah'tan bir göz diledik, Cenab-ı Hak iki göz verdi.
Sami Eyüp'e döndü. O kadar çok söyleyecek sözü vardı ki, sabaha kadar konuşabilirdi.
– Eyüpcüğüm iş fotoğrafla bitmiyor.
– Evet abi.
– Sen şimdi köye gidince... Bilhassa kadınlardan maniler, türküler öğren, yaz bunları.
– Abi bir de bizim yaşlılardan Cebrail Ağa var.
Selman:
– Ya, aferin lan. Bak az daha unutacaktık.
Sami:
– Evet...
– Bu Cebrail Ağa çok hikâye bilir. Kış gecelerinde, dedem de sağdı o zaman. Ben daha çocuktum. Bizim odada...

Selman şişinerek:
– Köyün ileri geleni olduğumuz için, köy odası bizden sorulur. Zaten dedem yaptırmış. Muhtarlar hep bizim sülaleden çıkar. Şimdiki muhtar amcaoğlu.
Eyüp:
– Odada cenk hikâyeleri, âşık hikâyeleri anlatırdı. Biraz saz çalar, bol bol türkü, şiir okur.
– Tam istediğimiz adam işte.
Sen mümkünse yanına bir teyp al. Bu adamı konuştur. Bildiklerini okusun. Biz burda metni çözer, yayımlarız. Bunlar folklor, halk hikâyeleri açısından çok kıymetli. Şimdilerde bunları bilen kalmadı...

Sami konuştu da konuştu.
Ezan okununca Selman Ağa camiye gitti.
Eyüp'le Sami bir zaman daha konuştular.
Sonunda Sami Eyüp'ten üç beş tabaka 70'e 100 üçüncü hamur kâğıt aldı. Hemen oracıkta usulüne uygun katlayınca her tabaka bir formalık dergi oldu.
Sami:
– Eyüp can, ben şimdi bu boş sayfalara bir dergi mizanpajı yapayım. Sonra üzerinde konuşuruz.
Birden aklına gelmiş gibi durdu, Eyüp'e baktı:
– Derginin adını unuttuk, adı ne olacak?
Eyüp duraksamadan:
– Babama bırakırsak "Başpınar" olsun der.
Sami biraz düşündü. Olabilirdi yani. Ama alternatif bir şeyler bulmak da mümkündü, daha kapsamlı bir şey.

– Olabilir, ama ben bir düşüneyim.
– Tamam abi, ancak şunu unutmayalım. Babam Başpınar Köyü Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği Başkanı'dır. Bu unvanı mutlaka bir yere koymalıyız. Bunu önemsiyor.
Sami gülümser ve kalkar.
– Unutmam, merak etme.

Ben bu arada Tahir Sami Bey'in ziyaretine gittim. Çok memnun oldu. İncirin altında oturup Şeref Efendi'nin getirdiği kahveleri içerek epeyce konuştuk. Bana:
– Nasıl gidiyor hayat hikâyesi, diye sordu.
– İyi dedim. Dergi çıkarma faslına geldik.
İçini geçirdi, uzaklara baktı, daldı. Neden sonra dönüp:
– Ya! Dergi, dedi. O da bir hevesmiş.
Gözleri buğulanmıştı.
Bir hal vardı Sami Bey'de, gizli bir keder.
– Neden böyle durgunsunuz, bir şey mi var, dedim.
– Burayı galiba lağvedeceklermiş, dedi.
– Hay Allah, gerçek mi, ne zaman?
– Bilmiyorum.
Teselli için şunları söyledim:
– Aman Sami Bey, böyle haberler sık sık çıkar, sonra aslı olmadığı anlaşılır, hem varsın lağvetsinler, size göre iş mi yok?
Nasıl böyle rahat konuşuyorsun der gibi baktı yüzüme.
– Ben alışkanlıklarına bağlı, münzevi bir adamım Mus-

tafa Bey. Burası çok güzel ve ben çok mutluyum. Eğer lağvederlerse...
Gerisini getiremedi. Dokunsam ağlayacak.
Yine teselli babında bir şeyler geveledim ama, işe yaramadı; adam serapa keder kesilmişti.
Epeyce sustuk.
Sonunda kalktım ben. İzin istedim.
Elimi sıktı, uzun uzun yüzüme baktı. Fısıltıyla:
– Ben buradan ayrılamam, dedi.
Meğerse bu son görüşmemiz imiş.
Daha sonra Sami Bey'i hiç görmedim.
Lâkin daireyi çok geç lağvetmişler, bütün personel emekli olduktan sonra, onu öğrendim.

Sami evde, masa başında; masada katlanmış ve boş dergi sayfaları. Boş sayfa Sami'ye, Sami boş sayfaya bakıyor. Cetvel, kurşun kalem, kırmızı kalem, keçeli kalemler, yapıştırıcı, silgi, makas her şey hazır.
Hadi bakalım.
Ya Allah!

Sami önce ön ve arka kapak hariç bütün sayfaların üstten iki, alttan iki santim boş olmak kaydıyla altına ve üstüne kurşun kalemle birer paralel çizgi çekti. Alt sayfaların köşelerine, çizginin altına sayfa numaralarını yazdı. Sıra geldi üst çizginin üzerine, tam ortaya, şöyle on punto kapital bir isim.
Ne olabilir, ne olabilir?
"Başpınar" olsun istemiyordu. Bu öyle bir isim olmalıydı ki bütün ülke köylerini kapsamalıydı. Nasılsa ileride hemen her yöreden yazı gelecek veya hemen her yöreye ait yazılar basacaklardı.
Bizim Köy, Köyümüz, Türk Köyleri, Köyden Haber, bir sürü isim zihninde resmigeçit yapıyor, Sami'nin kalbi hiçbirine ısınmıyor. Nihayet birden gözleri parlıyor.

Hah, geldi. İşte ilham denen bu galiba.
"Köyüm"...
Herkesin benimseyebileceği, seveceği bir isim.
Hiç tereddüt etmeden kırmızı keçeli kalemi aldı, birinci sayfanın tepesine, tepenin ortasına başlık olacak irilikte "KÖYÜM" yazdı. Altına "Kültür ve folklor dergisi" ibaresini yerleştirdi. Böylece geniş bir hareket alanı elde edecekti.
Oh be!...
Önemli olan bu ilk adımdı. Gerisi nasıl olsa gelirdi. Başlığın altına hafif kalın keçeli kalemle bir baştan öteki başa bir çizgi çekti.
İşte isim, işte başlık.
Başlığın iki kenarında iki dikdörtgen boşluk kalmıştı. Oralara ne yazacağını biliyordu. Soldaki dikdörtgene; "Başpınar Köyü Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği'nin yayın organıdır" yazdı.
Sağdaki boşluk malum: Cilt bir, sayı bir, ay ve sene alt alta; iki ayda bir çıkar.
Şöyle geri yaslanıp başlığa baktı. Çok güzeldi, çok. Kuzguna yavrusu Anka görünürmüş.

Eyüp'le daha sonraki buluşmalarında köyle ilgili fotoğrafları gözden geçirmiş, Sami işe yarayanları ayırmıştı. Fotoğraf malzemesi istediğinden de fazlaydı. Hepsinden birer ikişer fotokopi çektirmişti.
Başpınar'ın genel görüntüsünü veren bir fotoğrafı, derginin enlemesine denk gelecek şekilde şerit gibi

kesti, başlığın altındaki çizgiden bir buçuk santim aşağıya yapıştırdı.
İnce çizen siyah keçeli kalemle ilk başlığı yazdı: "Başpınar Köyü'nün Kısa Tarihçesi". Altına yazarının adı: İzzet Demirel. Onun altına daha küçük harflerle (Başpınar Köyü merhum öğretmeni).
Dergi yazıları matbaacıların "karnıyarık" dediği cinsten iki sütun olacaktı. Yaşlılar da okuyabilsin diye yazıları biraz büyük verdi. On bir punto. Başlığın altına kurşun kalemle iki sütuna işaret eden iki çizgi çekti.
En alta, sağdaki sütunun altına parantez içinde "Devamı 3. sayfada" diye not koydu.
İşte sana ilk sayının kapağı.
Bundan iyisi Şam'da kayısı.
Derginin ismi her sayı değişen bir renk olacak, bu renk bir de arka sayfada kullanılacaktı. Arka kapak malum "Gümüş Kâğıtçılık" reklâmına ayrılmıştı.

İkinci sayfaya geçti.
Burada "İçindekiler", dergiyi takdim eden bir yazı: "Çıkarken". En altta ise derginin künyesi.
Sol tarafa altı yedi santim eninde, üst ve alt çizgileri birleştiren bir çizgi çekti. Başına "İçindekiler" yazdı, gerisini matbaada halledeceklerdi.
Sayfanın altına enlemesine bir çizgi daha çekti, buraya derginin künyesini kaydetti. Sahibi: Başpınar Köyü Kalkındırma ve Güzelleştirme Derneği adına Başkan: Selman Gümüş. Onun altına Yazı İşleri Müdürü: Tahir

Sami Tokaç. Onun altına da Teknik Sorumlu: Eyüp Gümüş. Kalan kısma dergi haberleşme adresi olarak Gümüş Kâğıtçılık'ın adresi, telefonu, Eyüp'ün kullandığı e-mail, abone şartları ve nihayet, "Dergiye gönderilen yazılar basılsın, basılmasın iade edilmez" ibaresi.
Bitti, bu kadar.
Elinden binlerce dergi geçmişti Sami'nin, bir künyeyi yazamayacak mıydı yani.
Künye bir yana, sağ tarafta beliren büyük ve boş dikdörtgen onu bekliyordu. Buraya "Çıkarken" başlıklı bir takdim yazısı konulacaktı ve onu tabiatıyla kendisi yazacaktı.
Daha sonraki sayılarda burası dergi yazı ve yazarlarının tanıtıldığı yer olarak kullanılacaktı.
Dergiyi bir yana koydu. Önüne birinci hamur beyaz bir dosya kâğıdı çekti, bir de yumuşak yazan bir kurşun kalem. O hızla hemen başlığı attı: "Çıkarken"

Tekrar geri yaslanıp nefeslendi. "Sayın" mı demeli, "Muhterem" mi? Küçük yaştan beri eski adamlarla otura kalka Tahir Sami'nin lügati de eski kelimelerle doluydu. Elbette "Muhterem" diyecekti.
"Muhterem okuyucular,
Ülkemizde bir uzun zamandan beri tarım ihmal edilmiş; köy ve köylü âdeta gözden çıkarılmıştır. Bu yüzden daha düne kadar dünyada kendi kaynakları ile kendini besleyebilen beş altı devletten biri olan Türkiye dışarıdan buğday ithal edecek duruma düşmüştür.

Köyüm dergisi bu duruma itiraz etmek, köye ve köylüye gerçek bir ilginin gösterilmesini sağlamak, bu yolda çalışmak için çıkıyor."

Yeniden geri yaslanıyor, yazdığını okuyor, memnun, mütebessim: "Ulan Tahir Sami, Tarım Bakanı olacak adamsın yani". Fazla atmış olacağını düşünüyor ki, ilavede bulunuyor: "Bakan olamazsak da müsteşarlık kâfidir". Böyle bir iki cümleden sonra Başpınar Köyü tanıtılıyor. Onun peşisıra dergi çıkışının asıl gayesi ortaya konuyor: "Dergimiz Başpınar Köyü sakinlerini biraraya getirmek, birlik ve beraberlik sağlamak, yeni nesilleri tanıştırmak, köyümüzün eksiklerini gidererek tanıtımını yapmak amacındadır. Bu cümleden olarak ilk işimiz geçen fırtınada yıkılan cami minaresini yeniden ve güçlü bir şekilde inşa etmektir. Bu konuda yapılacak toplantı Dernek Başkanı Sayın Selman Gümüş tarafından duyurulacaktır."

Bu bölüm de tamamlandıktan sonra artık son ve umumi cümlelere geçiyor.
Köyüm dergisi ülke genelinde bütün Anadolu'ya açıktır. Yazılarınızı ve şiirlerinizi bekleriz. Selâmımıza selâm, sesimize ses verileceğinden kuşkumuz yoktur.
Saygı ile." İmza: Tahir Sami.

"Tokaç" soyadını sevmiyor. Kadınların yün ve çamaşır yıkarken kullandıkları ahşap âlet bu. Bir de daha geri-

de "yarı aç, yarı tok" mânası var. Hasılı sevimsiz. Sami eski muharrirler gibi, onlara özenerek mecbur olmadıkça soyadını kullanmıyor.
Ama dergi çıkarmak için resmen vilayete, emniyete müracaat ettiği zaman mecburen kullanacak.

İkinci sayfa -ki en zor sayfa idi- böylece tamamlanıyor.

Üçüncü sayfada yine Başpınar Köyü'nün bu defa Taş Tepe'den çekilmiş, yukarıdan aşağıya panoramik görüntüsünü veren bir fotoğraf kullanıyor. "Başpınar Köyü'nün Tarihçesi" üçüncü ve dördüncü sayfada devam ediyor. Dördüncü sayfanın sonuna (Devamı gelecek sayıda) ikazını koyuyor. Bu tarih epeyce sürecek.
Beş ve altıncı sayfalarda Başpınar Köyü'nün meşhur cevizi ile kirazı tanıtılıyor; bunların veriminin ve üretiminin artırılması, pazarlanması, hatta ihracata gidilmesi için gereken girişimler sıralanıyor.
Yedinci ve sekizinci sayfalar "Başpınar" denilen su kaynağına ve onunla ilgili efsanelere ayrılmış. Bu yazıyı Eyüp'e kendisi teklif etmiş, Eyüp de iyi bir metin çıkarmıştı.
Sami'nin dergi planı böyle idi. Yarıya kadar Başpınar'la ilgili yazılar; yarıdan sonra dergiye dışarıdan gelen yazılar, onlar yetmez ise elinin altındaki kaynaklardan iktibaslar.
İlk sayıda gelen yazı olmadığı için "Köy şiirleri antolojisi"nden güzel şiirler seçmişti. Onları koyacaktı. Yazı-

lar iktibas. "Türklerde at sevgisi ve atçılık", "Orman ve keçi" başlıklı bir deneme; "Alabalık üretimi"ne dair teknik bir yazı ki; köyde bu işi yapmak, Başpınar'ın buz gibi suyundan faydalanmak isteyenler var; onlar ilgiyle okurlar bu yazıyı.

Böylece sondan bir önceki sayfaya gelinmiş oldu. Sami burada Başpınar Köyü'nden küçük sosyal haberler vermek istiyor; bunların bir kısmını çerçeveye alacak. Düğün, sünnet, vefat, hastalık haberleri, satılık arazi, kereste vb. haberleri. Bir de derneğin İstanbul faaliyetleri. Bunları Eyüp'le birlikte kotaracaklar.

Arka kapak zaten "Gümüş Kâğıtçılık"ın alışılmış reklâm tasarımına ayrıldı. Sadece "Gümüş Kâğıtçılık" dergi isminin renginde olacak. Kâğıt çeşitleri, fiyatlar, adresler falan.

Dergi bitti. Sami masadaki termostan porselen fincanına bir çay koydu, limon ilave etti. Ağır ağır içmeye durdu.

Sahaflar Çarşısı'nın ardında bir nevi bitpazarı olan hurdacılarla dolu bir sokak. Sokağın ortasında küçük mü küçük bir çayevi. Ancak camda "Çayevi" yerine "Neyzenler Kahvesi" yazıyor. Çayevini tek başına işleten Abdullah Usta, belki kendisi de neyzen olduğu için, ney üflemenin yanında usta bir ney imalatçısı olduğu için, Abdullah imzalı neylerden almak üzere yurtiçinden ve dışından yüzlerce kişi geldiği için, bu küçük mü küçük çayevi bütün ülkenin tanıdığı meşhur neyzenlerin toplanma yeri olduğu için, eh "Neyzenler Kahvesi" diye yazılmayıp da ne yazılacaktı. "Çiçek Çayevi" mi?

Çayevinin bir tarafı camekanla sokağa açılan kapı. Bir yanı ocak. Geriye kalan iki duvar dibinde iki peyke. Birine üç, ötekine dört kişi sığıyor. Etti yedi. Sekizinci kişi gelirse ayakta kalır. Zaten avuç içi kadar yer, ayakta dikilemez. Abdullah Usta dükkânın önüne çatıdan bir tente germiş, onun gölgesi geç kalanlara. Birkaç alçak iskemle, bir de ayağı kırık bir küçük sehpa, orada oturur, içerden gelen ney sesini dinler, çaylarını içerler.

Musiki âşıklarına bu da bir nimettir. Peykelerin birleştiği köşede bir minder var. Minder Galip Baba'ya ayrılmıştır. Namı diğer Kör Neyzen. Bektaşî, Melamî ve Mevlevî'dir. Saç sakal bembeyaz, birbirine karışmıştır. Kafada yaz-kış takılı bir takke, yakasız gömlek, gömlek üstünde bir keçe yelek, şalvara benzer bir pantolon ve hepsinin üzerinde cübbe mi, palto mu, pardösü mü olduğu anlaşılmayan seko. Bu seko da yaz-kış üzerindedir.

Beyazıt Camii'ne namaza gittiği ve her namaz sonunda kendi başına bir köşeye çekilip uzun uzun zikrettiği zamanlar hariç bütün gününü bu kahvede geçirir. Ta ki Abdullah Usta kahveyi kapatana kadar.

Günde bir öğün, bir kap yemek yer. Hurdacılar sokağında bir lokanta Kör Neyzen'e bu güzelliği yapmıştır. İyi mevlid okuduğu, dokunaklı bir sesi olduğu için ara sıra mevlidhan arkadaşları onu da götürürler, hane sahibinin ikramı garibana yeter de artar. O kadar artar ki, Sahaflar Çarşısı'nın değişmez dilencisine sadaka vermeden geçmez.

Vezneciler'e yakın Helvacı Baba Tekkesi bitişiğinde, üst katı bir yangında harap olmuş, yıkılmak üzere olan ahşap bir binanın alt katında bir göz odada yatıp kalkar. Eskiden bir yaşlı anası varmış bunun; çamaşıra, temizliğe gidermiş. Giderken doğuştan görmeyen çocuğu bitişikteki kundura tamircisi Zakir Efendi'ye teslim edermiş. Zakir Efendi bir miktar medrese görmüş ehli tarik bir adam. Bizim çocuk Galip'i ilmihalden başla-

yarak eğitivermiş. Galip'in acayip bir hafızası var. Namaz surelerini bir iki tekrarda, Yasin-i Şerif'i bir haftada ezberlemiş. Okutan olsa hafızlığı ele geçirmesi işten değilmiş.
Zakir Efendi bakmış ki oğlanın sesi güzel, buna Mevlid-i Şerif'i de ezberletmiş. Daha o zamanlarda bile komşuları Galip'i evlerine, cenazelerine Mevlid okuması için çağırır, anasına da birkaç kuruş verirlermiş. Zakir Efendi zamanında ney üflemeye de merak salmış ama hevesi yarıda kalmış. İş-güç, geçim derdi derken neyzenliği tamamlayamamış. Galip neyle ilk kez Zakir Efendi'nin dükkânında tanışmış. Bir haftada üfleyip ses çıkarmayı, ikinci haftada basit besteleri çalmaya başlamış. Zakir Efendi kendi çocuğu gibi sevdiği bu sevimli oğlana nazar değmesin diye bir muska dahi takıvermiş. Kör Neyzen muskası boynunda gezer.

Zaman insanı hayvanı, otu kökü, dükkânı tezgâhı önüne katıp bilinmeyen bir diyara sürükler. Galip tekkelere devam etsin, meclislerde ney üfleyip Mevlid okusun, yaşı geçsin, sakalına ak düşsün derken ortada ne Zakir Efendi kalmış ne de gökkubbenin altında tek dayanağı olan anası.

Ne gam!
Galip artık yanmış, pişmiş, olmuş.
Lütfun da hoş, kahrın da hoş denilen merhaleye ulaş-

mış. Yangından sonra dahi evini terketmemiş. Neyzen arkadaşları, bir iki tanıdık esnaf alt kattaki odayı tamir edip oturulur, yatılır hale getirmişler.
O gün, bugün o oradadır.
Sami onu Neyzenler Kahvesi'nde tanımış, bir tür müridi olmuştur. Onun elinden tutması ile Cuma namazlarına başlamış, kahvedeki sohbetlerle az çok dini bilgisini ilerletmiştir.
Kahve kapanırken Kör Neyzen'i bazen Sami alır, koluna girer, evine götürürdü. O saatlerde açık kalmış bir manav bulursa meyve de alırlardı.
Eve vardıklarında Neyzen'in ilhamı yerinde ise ney üflemeye başlar; Sami bir köşeye ilişir, bu karanlık odada, bu ilâhi ses ile fani dünyadan çıkar, öte dünya düşlerine dalardı.
Sevabı günahı, cenneti cehennemi, hesap gününü düşünür; Cenab-ı Hakk'ın rahmetine sığınırdı. Ney sesi onun için bu dünyaya ait bir şey değildi.
Neyzenler Kahvesi'nde fazla konuşulmazdı. Durup dururken ney çalınmazdı. Gelenlerin çoğu ehl-i tarik olduğundan sessizce kalmanın da bir nevi konuşma olduğuna itikatları vardı. Arada bir bakışır ve tebessüm ederlerdi. Sami'nin kitaptan, dergiden, ciltten, kütüphaneden gayrı uğradığı bir burası vardı. Ve burası Sami'nin manevi dünyasını teşkil ediyordu.

Köy kitapları mevzuunu iyicene derinleştirmiş, Beyazıt Kütüphanesi'nden başlayarak İstanbul kütüphane-

lerinin kataloglarını bir baştan bir başa taramaya durmuştu.
Kendisinde olmayan kitapların ister eski harfli olsun, ister yeni harfli, fotokopilerini aldırıyor; bunları evindeki tezgâhında ciltliyordu.
Kitaplar artık kendi odasından taşmış, salonu işgal etmeye başlamıştı.
Konu açıldığında Nebahat ablası ile ağız dalaşına giriyor, bunun sonucu kavgaya varıyor ve Sami bir iki gün eve gelmeyip Kör Neyzen'in odasında yatıyordu.

İnat da bir murattır derler. Bu o değil.
Kitap artık Sami'nin her şeyidir. Hayatı, zevki, gıdası, amacı, dünyası, sevdası.
İyi bir kitapseverin iyi bir çantası olur demişler. Çantacı arkadaşlarından birine ricada bulunup özel bir çanta yaptırmıştı. Mübalağa ile yarım ton taşıyacak bir çanta. Sahaflar Çarşısı'nda çantayı görenler ağız birliği ederek "Evet" dediler, "Artık Sami Bey sayılı kitapseverler arasına girmiştir, saygıda kusur etmeyelim". Zaten kendisine "Sami Bey" denmeye başlanmıştı. Demek ki yaşlanmıştı.

Yaş kırkı aştıktan sonra günler çabuk geçmeye başlar. Elliden sonra seneler.
İskender Bey hastalanmış, yatağa düşmüştü. Eh yaşı da gelip geçmişti. Sami günaşırı ziyaretine gidiyor; her gidişinde İskender Bey Sami'ye kendi kütüphanesin-

den kıymetli bir kitap hediye ediyordu. Bu bir manevi işaret, bir izin idi. Böylece Sami sadece köy ve köylü ile ilgili kitaplar yanında, öteki alanlara ait kıymetli eserler de toplamaya başladı.

Derginin ilk sayısı çıktı.
Bu münasebetle Gümüş Kâğıtçılık'ta küçük bir kutlama yapıldı. Köyün ileri gelenleri, esnaf arkadaşları, eşdost katılmıştı.
Kurabiye ve çay.
Selman Efendi'nin ağzı kulaklarında. Bu kadar takdir, bu kadar tezahürat beklemiyordu. Sanki Niğde Milletvekili olmuştu. Yediler, içtiler, derginin devamı için ellerinden geleni yapacaklarına söz verip gittiler.
Dergi üç yüz adet basılmıştı. Selman Efendi köylülerden, tanıdık esnaftan, siyasilerden seçtiği yüz kişilik bir listeyi Eyüp'e verdi. Bunlara ücretsiz gidecekti.
Eyüp'ün Niğde Milli Eğitim'de çalışan bir memur arkadaşı vardı. Onunla telefonda görüştü. Niğde'nin içi, kazaları, bazı köylerinden yüz okul adresi aldı. Dergi oralara da gidecekti. Sahaf İskender ölmüş, yerini oğlu gibi sevdiği çırağı Zihni'ye bırakmıştı. İskender'in çocuğu yoktu. Zihni Tahir Sami Bey'i hem sever, hem sayardı. Bilhassa üniversite hocalarının uğradığı İstanbul'un beş kitabevine onar tane bıraktırdı. Geriye kalan elli dergiden beşini Sami aldı. Bunları ciltleyecekti.

Kırk beşi ise Gümüş Kâğıtçılık'ta duracaktı. Eh, ne olur ne olmaz. Adres orası. Gelen giden alabilir, abone olabilir.

Sami memnundu.
Tek forma da olsa bir dergi çıkarmış, adını kültür tarihimize, hadi onu geçtik hiç olmazsa Niğde kültür tarihine yazdırmıştı.
Bu derginin çıkış serüvenini kaleme alacak; Kültür Bakanlığı'na, Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'ne, Niğde Kültür Müdürlüğü'ne gönderecekti. İleride araştırma yapacak olanlara bir belge bırakmak istiyordu. Ayrıca gazetelerin kültür-sanat sayfalarına, bütün edebiyat-sanat dergilerine gönderdi. Ama en küçük bir haber çıkmadı. Sami'nin dergisini görmezden gelmişlerdi. Tam bir hayal kırıklığı. Olsun, o bildiği yoldan dönmeyecekti. Bu memlekette kültüre hizmet edenlerin kadri ne zaman bilinmişti ki.

Bir küçük kutlama da dairede oldu. Şeref Efendi limonata yapmıştı. Sami pasta götürdü. Müdür dergiye baktı baktı, "Yahu Sami Bey, akademisyen olacak adammışsın yani. Burada harcanıyorsun" dedi. Sami "Estağfurullah" çekti. Hülya abartılı bir biçimde "Bravo, bravo" diyerek Sami'yi iki yanağından öptü. Cahide soğuk bir yaklaşımla elini sıkarak tebrik etti. Ercan dairede değildi.
Sonra herkes masasına çekildi, işine daldı. Sami dergi-

yi önüne aldı. Sanki ilk kez görüyormuş gibi her satırı, her çizgiyi gözden geçirdi. Bir evladı olmuş da, bağrına basacakmış gibi şu tek forma dergiye bağlanmıştı. Sonra yeniden bakarım diye bir kenara koydu. Müdür çekti gitti. Şeref Efendi artan limonatadan birer bardak daha getirdi. Sami yeniden gazete tarama işine döndü. Geçen zaman içinde gazetelerin yarısını taramış, kestiği kupürleri dosyalamış, dosyalar raflara sığmayınca bir köşeye istif etmeye başlamıştı.

Şeref Efendi elinde limonata bardağı laflamak için bir sandalye çekip oturdu.

Bir Hülya'ya bakıyor, bir Sami'ye.

Sami bir süre sonra pirelendi:

– Bir şey diyeceksin Şeref Efendi ama kıvranıyorsun, söyle de kurtul.

Şeref bir iki öksürdü, limonatadan bir yudum aldı, kekeleyerek:

– Demem şudur ki Sami Bey. Bilirsiniz sizi sever, sayarım.

– Sadede gel, sadede!..

– Hülya Hanım size münasiptir. Baş-göz edelim bir yuva kurun, yalnızlık Allah'a mahsus.

Sami Hülya'dan yana baktı. Dergiyi bir yana atmış, bilmeceye dalmıştı. Silkinip kendine geldi.

– Densizlik etme Şeref Efendi. Hülya benim kardeşim.

Sözler sert çıkmıştı ağzından galiba. Şeref Efendi süklüm püklüm kalkıp gidecek oldu. Sami konuyu değiştirdi. Kesilip biçilip iki kömür çuvalına doldurulan ga-

zete artıklarını göstererek.
– Bir hurdacı geçerse çağır gelsin şunları verelim, çayşeker parası çıkar.
Şeref çuvallara yan gözle baktı, küskün:
– Olur, bir ara ilgileniriz.

Bu dergi işinden bir iki hafta sonra müdür personeli toplayıp bu dairenin lağvedilebileceğini, zamanını bilemediğini, lâkin personelin tamamının emekliliği geldiği için, emeklilik müracaatlarını yapmalarını rica etti.

Kimse üzülmedi.
Belli ki beklenen bir şeydi.
Sadece Sami sarsıldı. Burayı evi gibi benimsemişti. Başka yerde yapamazdı. Ama belli etmedi. Acısını içine attı.

Hurdacılar sokağını bir aşağı bir yukarı dolaşmayı âdet edinmişti. Bir şey almıyordu. Biraz vakit geçiriyor, sonra gidip Neyzenler Kahvesi'ne oturarak ney dinliyordu.
Lâkin felâket de, selâmet de geliyorum demez.

Bir gün, bir dükkânın kapı önüne yığılmış bir sürü hurda içinde bir paslı tas gördü. Tasın içinde bir yüzük. Küçük bir yüzük. Hangi madenden yapıldığı belli olmayacak kadar kararmış.

Başka zaman olsa aldırmaz, çeker giderdi. Ancak kader yönetir bizi, onu anlayamayız. Bu defa eğilip yüzüğü aldı. Tozunu sildi. Dikkatle baktı. Eski harflerle yazılı bir isim vardı. Yüzük-mühür dedi içinden, önemli değil. Tam yüzüğü tasa bırakıyordu ki, dükkân sahibi oturduğu alçak iskemleden seslendi:
– Sami Bey atmayın onu. Ben anlamam. Birkaç kişiye gösterdim, onlar da ne olduğunu çıkaramadı. Sizin etrafınız geniştir. Belki bu yüzük kıymetli bir şeydir. Bir beşliğe bırakırım. Atmayın.
Sami'nin içinden sanki bir ses "Al onu" deyiverdi. Bir yüzüğe, bir adama baktı. Cebinden bir beşlik çıkarıp uzattı:
– Seni mi kıracağım Süleyman, aldım gitti.
– Sağol abi, hayrını gör.
Sami yüzüğe bir kere daha baktı. Sonra adama döndü.
– Bak iyi bir parça çıkarsa pişman olma. Hakkını helal et.
– Ohooo!.. Abi biz burda bilemeden neler sattık, neler. Helal olsun. Yeter ki iyi bir mal olsun.

Sami yüzük elinde Neyzenler Kahvesi'ne gelip oturdu. Yanında Antikacı Salih vardı. Acemi bir neyzendi. Bir parçayı çıkarmaya çabalıyor, bir türlü başaramıyordu. Oturanlar "Yeter be Salih kafamızı şişirdin" deyince neyi bıraktı. Dönüp Sami'ye baktı, Sami'ye bakınca elindeki yüzüğü gördü. Birden ilgilendi.
– Ver şunu bakayım bana.

– Buyur.
Cebinden göze takılan merceği aldı, takıp yüzüğe baktı, suratının şekli değişti. Aniden kalktı, yüzük elinde.
– Samicim, dükkâna kadar gitsek.
Sami şaşkın, o da kalktı.
– Gidelim. Gidelim ama bir kebap isterim. Öğle oldu.
Salih Sami'yi elinden tutup âdeta sürükleyerek dükkândan çıkardı.
– Kebap kolay, sen gel hele.

Salih'in Kapalıçarşı'daki antika dükkânına gittiler. Sami bir köşeye ilişti. Salih yüzüğü hemen ilaçlı bir suya attı, biraz bekledi, sonra elleri titreyerek yüzüğü sudan çıkardı, bir bezle sildi, yüzük bayağı rengini bulmuş, parlamıştı.
Tekrar merceği çıkardı, gözüne taktı, uzun uzun inceledi. Sonra merceği bir yana, yüzüğü öte yana bıraktı. Heyecanlı ve terli. Titrek bir sesle:
– Yanılmamışım, Selçuklu mührü bu. Gümüş ve kûfi yazılı. Piyango, tam bir piyango.
– Neden?
– Çok nadir rastlanır Sami. Selçuklu mühürleri kıymetli, hele kûfi yazılı olanları, bu çok mükemmel bir parça.
Sami hiç oralı değil.
– Eee!..
– E'si. Mührü alıyorum. Ne fiyat istersen iste.
Sami gülerek:

– Kebaba razıyım.
– Dalga geçme.
– Gerçekten. Ben anlamam. Para düşkünü değilim. İcap ettiğinde, yani ben de kitap topluyorum biliyorsun. İcap ettiğinde gelir senden isterim.
Sen şimdi kebapları söyle.
Salih duyduklarına inanamadı, kurt bir antikacı olarak bütün şirinliğini takınarak geldi, Sami'yi iki yanağından öptü.
– Büyük adamsın be Sami, büyük.
– Nedenmiş o.
Salih tezgâhın arkasına geçti, koltuğuna yayıldı, rahatlamıştı.
– Nedeni şu. Bence paraya önem vermeyen büyük adamdır bu devirde. Gerisi fasa-fiso.
– Ben paraya değil, kitaba önem veriyorum. Hepimiz hastayız. Kimimiz antikaya, kimimiz arabaya, kimimiz makama mevkiye, kimimiz kadınlara, ne bileyim ben, en doğrusunu minibüslerin ardına yazıyorlar.
– Nedir o?
– Bir ben değil, herkes hasta.

Kebaplar geldi.

O günden sonra Sami Salih'in dükkânına takılmaya başladı. Antikalar ilgisini çekiyordu. Sora sora epeyce bilgi sahibi oldu. Özellikle cam eşya ve bilhassa porselene bayılıyordu. Yahu adamlar neler yapmış be! Bil-

hassa Çekoslavak olanlar. Bir fincan gösterdi Salih, incecik zar gibi bir çay fincanı. Bir yanından baksan öte tarafı göreceksin sanki. Ressam fincanı çepeçevre bir resimle donatmış. Tarlada hasat. Kadın, erkek, çocuk, köpek, kuş, başak sarısı, öküz arabası, uzakta koyu yeşil ormanlar, gökte bulutlar, leylekler biçilmiş arazide dolaşıyor.
Sami bu fincana bakmaya doyamıyordu. Tek bir fincanmış bu. Kıymetli ama Salih diyor ki çift olsaydı; hele hele altılı veya on ikili takım olsaydı küçük bir servet sayılırdı.
Sami işte bunları hiç düşünmüyor. O tek fincan ona yeter.

Antika merakı Sami'yi Kapalıçarşı'nın öteki antikacılarına sürükledi. Sadece vitrinlere bakıyor, dükkânlara girmiyordu.
Çarşıdan çıktıktan sonra Sahaf İskender Bey'in dükkânına Zihni'ye uğrardı. Hemen dergiyi sorardı. Alan olmuş mu, bakan olmuş mu? İlk sayıdan on iki tane satılmıştı. Bunların dördünü üniversiteden hocalar almış, üç dört tanesini folklor meraklısı yaşlı adamlar, birkaçını da gençler.
Sami bu on iki sayının satışı ile mest oldu, ama geçen günler, peş peşe çıkan öteki sayılar bu sevinci hüzne döndürdü. Zihni'nin orda satılan dergi sayısı beşe düştü. Beş tane de öteki dükkânlarda satılıyordu. "Olsun" dedi Sami, "Bizimkisi memleket kültürüne bir hizmet-

tir". Anadolu'da üniversite bulunan şehirlerden sipariş almışlardı. Yine folklor meraklısı emekli memur ve öğretmenlerden yedi kişi abone olmuştu.

Bu abone olan zatlar kısa zaman sonra yazılarını, şiirlerini göndermeye başladılar. Bir kısmı da "dergide şunu yapın, bunu yapın" diye yol gösterici mektuplar yazıyordu.

Köyüm dergisi Sami'nin hayatına mâna katmış, hatta Sami'ye göre üniversite muhitinde bir itibar kazandırmıştı. Zihni'nin dükkânında emekli olmuş çok yaşlı bir Türkoloji profesörü Sami'yi tebrik ederek çalışmalarında başarılar dilemişti.

Sami bu iltifattan cesaret alarak bunca yıldır biriktirdiği köy kütüphanesinden uzun uzun bahsetmiş, bu arada hocanın başının önüne düşerek uyukladığını farketmemişti.

Erguvanlar açtı.
İstanbul gelinliğini giydi.
Sami garip bir tesadüf ile eskiden âşık olduğu bir kadına rastladı.

Hadise şöyle gerçekleşti:
Sami henüz ergenlik dönemindeydi. Babası sağdı. Ciltçi dükkânına ara sıra ciltlenmesi için çeşitli mecmualar bırakılıyordu. Bunlar arasında Hayat mecmuası da vardı. Bol fotoğraflı ve dönemin en popüler dergisi olan Hayat mecmuasına bakmayı, sayfaları arasında gezinmeyi seven Sami, bir gün o kadına rastladı. Kadın önceleri yüzücü imiş, sonra sinema artisti olmuş, en sonunda da Avrupa'nın en küçük ülkesi olan bir prensliğin prensi ile evlenmiş. Masal gibi bir düğünü olmuş. Kadının hayatı dergide tefrika edilmiş, küçüklüğünden evliliğine kadar geçen zaman içinde çekilen pek çok fotoğrafı yayınlanmıştı. Sami bu kadına âşık oldu.
Halk hikâyelerimizde görülen "resimden âşık olma" bir kez daha tekrarlanmıştı. Hayat mecmualarının sa-

hibi gelip ciltleri almadan önce Sami kadının bütün fotoğraflarının fotokopilerini çektirdi ve bunlardan bir albüm yaptı. Albüme geceler boyu bakar, rüyalarında o kadını görürdü.
Sonra, sonra aşk küllendi; küller arasında belki sadece bir kıvılcım kaldı.
Sami ablaları görür veya başkasının eline geçer korkusuyla albümü yaktı.
O asaletli yüz, o masum ve derin bakışlar, o mevzun vücut, o gelinlik giymiş masal prensesi sobanın alevleri arasında kayboldu.

Aradan yıllar geçti.
Sami artık ikinci baharını yaşıyordu.
Âdeti olduğu üzere Kapalıçarşı antikacılarını dolaşırken bir vitrinin önünde çivilenmiş gibi çakılıp kaldı.

İçeride, camın gerisinde, büyük ahşap antika bir masanın başında kestane rengi saçlarını sıkıca topuz yapmış, gözlerinde zarif bir gözlük, üzerinde beyaz bir gömlek ile o kadın masadaki bazı evrakları inceliyordu. Sami küçük dilini yutayazdı.
Benzerlik bu kadar olabilirdi.
Masal prensesi işte orada, zarif ve ağır hareketlerle evraklara bakıyordu.
Küller arasında kalan kıvılcım parladı.
Sami'nin bütün vücudu karıncalandı. Başı döndü. Bir eliyle vitrine tutunmasa düşecekti.

Sami'nin vitrine dayadığı el, yani o hareket kadının gözünden kaçmadı. Başını kaldırdı, gözlüklerini çıkardı. Sami'ye doğru dimdik bakmaya başladı.

Dedik ya, Sami donmuştu. Kıpırdamaya mecali kalmamıştı. Ne kendi kaçabildi, ne gözlerini kaçırdı. Bir iki saniye bakıştılar. Kadın sonra yeniden gözlüklerini takarak evraklara eğildi. Sami'nin sıkışan göğsü gevşedi, nefesi normale döndü, bacaklarındaki karıncalanma geçti, sadece elinin içindeki ter kaldı.

Doğruca daireye gitti.
İncirin altına oturdu.
Şeref Efendi ona bir limonlu çay getirdi.
Kendisi elde kürek çalışmaya başladı. Sami çayı yarıya kadar içti. Sonra kadının yüzü gözlerinin önünde belirdi, epeyce bir zaman bu görüntüye daldı.
Çay soğudu.

O günden sonra Sami haftada bir iki kadının bulunduğu antika dükkânının vitrinine bakmaya durdu.
Kendini bundan alamıyordu. Bir yandan da utanıyor; biri görecek, anlayacak diye korkuyordu.
Sonunda en çok korktuğu şey başına geldi. Kadın vitrin gerisinden antikalara bakıyormuş gibi yaparak kendisini süzen bu adamı mimlemişti. Bir zaman kendi haline bıraktı; hırlı mı, hırsız mı olduğu anlaşılsın diye. Sonunda adamın doğrudan kendisiyle ilgilendi-

ğini anladı.
Kadınlar böyle şeyleri anlar.
Ve kadın buna alışkındı. Her meslek ve meşrepten, tanıdık tanımadık bir sürü âşığı olmuştu. Onu gören anında kurşun yemiş gibi sarsılıyordu. Yaşı kırkı geçtiği halde bir türlü yaşlanmayan tiplerdendi. Saçlarındaki birkaç tutam beyazlık meç gibi duruyor, sanki hususen yapılmışcasına sıkı topuzunu süslüyor, gariptir ona yaşlı değil genç bir görüntü veriyordu. Esasen makyajı sevmez ve yapmazdı. Dudak boyası falan, bunlardan nefret ederdi. Sade gözler. Gözlerde kirpikler. Bir miktar rimel gezdiriyordu, o kadar.
Bekledi.
Bakalım adam bıkacak mı, yoksa ısrarla bakacak mıydı? Adam vazgeçmedi, kadın meraklandı. Şu adamı tanımalı, belki ilginç bir hikâyesi vardır, dinlemeli dedi. Bu hikâyeler onu alış-veriş dünyasından çıkarıyor, bir nevi başka bir âleme taşıyor, gerginliğini, sıkıntısını azaltıyordu. Çok hikâye dinlemişti, çok.

Sami'nin iyicene dalgınlaştığı bir anda aniden yerinden kalktı, bir kaplan çevikliğiyle iki üç adımda kapıya vardı. Birkaç saniye Sami ile göz göze bakıştılar. Sami büyülenmiş gibi yerine çakılıp kalmıştı. Kadın hafif esintide kıpırdayan yapraklar misâli buğulu sesiyle:
– İçeri buyrun efendim, objelere daha yakından bakabilirsiniz, çekinmeyin.
Dedik ya: Sami büyülenmişti, emre itaat ederek kadı-

nın beyaz bluz, füme etek, yüksek topukla olduğundan daha da uzamış, kalem çeken bir buğday başağı gibi salınan varlığının ardısıra yürüdü.
Kadın onu önce masasının karşısındaki geniş, deri koltuğa davet etti:
– Şöyle geçin efendim, rahatınıza bakın.
Kendi de yerine geçti, oturdu; güzel başını bir tay gibi geriye attı, yine bir iki saniye bakıştılar. Kadın küçümen bir dereciğin küçümen şelalesi gibi beyaz ve biçimli dişlerini göstererek gülümsedi, gülümseyince yanaklarındaki gamzeler ortaya çıktı. Sami'de ne akıl kalmıştı; ne ses, ne soluk. Baştan ayağa tere battı. Kadın "Önce tanışalım" diyerek bir beyaz güvercin kanadını andıran elini uzattı. Sami anında karşılık verdi, tokalaştılar. Kadın:
– Adım Katrin.
Sami fısıltıyla:
– Tahir Sami.
– Efendim bu dükkân babamındır. İşimizi Fransa'ya taşıdık biz. Ama şu dükkân hatıralarla dolu, ondan vazgeçemiyoruz.
Sami kendini zorlayarak:
– Lütfen, bir bardak su.
Kadın dükkânın bir köşesinde toz almakta olan yaşlı bayana seslendi:
– Latife Hanım, beyfendiye bir bardak su rica ederiz.
Ve konuşmasını sürdürdü:
– Ben Fransız'ım. Ailemiz yıllardır İstanbul'da bu işi

yapar, dede mesleği, ben burada doğdum. Seviyorum İstanbul'u. Ama kader. Kocam ve çocuklarım artık Paris'te, babam yaşlandı.

Su geldi, Sami suyu içti, kendini topladı biraz.
– Katrin dediniz, Ketrin olmayacak mıydı?
Kadının yine o dayanılmaz gamzeli gülüşü:
– Fransızlar Katrin der, İngilizler Ketrin.

Sami sıranın kendisine geldiğini anladı.
– Bir devlet dairesinde arşiv memuruyum. Asıl uğraştığım alan sahafiye kitap. Özellikle köy ve köylüler hakkında hatırı sayılır bir koleksiyonum var. Çarşıda antikacı arkadaşlar. Antika severim, bilhassa porselen.
– Ama almıyorsunuz!
– Beni aşıyor, bakmakla yetiniyorum.
Kadın masanın gözünden bir çay tabağı çıkarıp uzattı:
– Buna ne dersiniz?
Sami tabağı aldı, kadının ellerini okşar gibi okşadı tabağı, ortasında bir zarif çiçek demeti vardı. Hayranlıkla:
– Olağanüstü.
– Takımın tek parçası. Doğrusu ben de bayılıyorum.
Sonra kederle etrafına bakınmaya başladı.
– Ne yazık ki bütün bu hatıraları, bu çarşının kokusunu, havasını bırakıp gideceğim, yakında kapatıyoruz.

Sami yıkıldı. Son nefesini verir gibi:

– Siz de mi?
Kadın Sami'ye merhametle baktı. Kim bilir kaç kez rüyasına girmişti bu adamın. Ah bu karşılıksız aşklar, "Seni uzaktan sevmek aşkların en güzeli" diyor şarkı. Doğru mu?
– Evet, ben de gideceğim. Toparlanıyoruz. Çocuklar özlüyor. Yerime bırakacağımız bir güvenilir kimse bulamadık. Zaten bu iş uzaktan idare edilmez. İstanbul defterini kapatacağız.

Bir süre soluklandı, Sami'ye doğru eğildi:
– Siz evli misiniz?
Sami kurulmuş makine gibi:
– Hayır. İki bekâr abla ile beraber yaşayıp gidiyoruz.
– Derler ki bu kitap aşkı başka bir aşk, daha doğrusu ortak kabul etmezmiş.
Sami acıyla gülümsüyor.
– Doğrudur.
Ve bütün safiyetiyle, hatta ne dediğini bilmeden anlatmaya başlıyor.
– Ben yıllar önce, sizin tıpkınız olan bir genç kız fotoğrafıyla karşılaştım. Lisedeydim galiba, Hayat mecmuasında.
...
Kadın merakla...
– Ee!..
– Kızın hayatı mecmuada tefrika ediliyordu, bu sebeple çok fotoğrafı çıkıyordu. Hani halk hikâyelerinde ge-

çer ya, resimden âşık olmak diye.
– Evet!..
– Bana da galiba öyle bir şey oldu. Kızın fotoğraflarını toplamaya başladım. Bu esasen yüzücü imiş, sonra filim artisti olmuş, en sonunda bir prensle evlendi. İsmini çıkaramıyorum, yıllar geçti, ama tıpkı siz.
– Grace Kelly.
– Hah, tamam, o işte. Nerden bildiniz?
Kadın mahcup biraz:
– Beni hep ona benzetirler. Bunu çok duydum.
Sami söylediklerinden hem utanmış, hem pişman olmuştu. İçinden: "Bari rüyalarını da anlat teres, ne biçim laflar bunlar".
– Özür dilerim, gençlik işte. Geçip gitti. Zaten fotoğraf albümünü de yaktım.
Kadın bu defa Sami'ye duyduğu merhameti bir yana bırakıp zalimane soruyor:
– Bu sebeple mi vitrine bakıp duruyordunuz?
Sami yerlere geçti. Başını öne eğdi. Sustu. Sonra bu suskunluğun işe yaramayacağına kanaat getirerek:
– İzin verirseniz dükkânı dolaşayım.
– Elbette...
Kadın sanki şu aralarındaki konuşma hiç olmamış gibi yine gözlüklerini takıp, yine evraklara eğiliyor. Sami'nin bir gözü kadında, iş olsun diye, kendini toparlasın diye dükkânda geziniyor. Biblolar, cam eşya, ikonalar bin bir çeşit antika. Bir iki tur attıktan sonra gelip masanın önünde duruyor. Kadın başını kaldırınca...

– Demek gidiyorsunuz, ne zaman?
Kadın gözlüklerini çıkararak:
– Bilmem, ne zaman toparlanırsak.
– İlginize teşekkür ederim. Müsadenizle.
Kadın elini uzatıyor, vedalaşıyorlar. Kadın: "Yine görüşelim" diyor. Sami içini çekiyor, küskün bir bakışla "Bilmem, belki" diyerek kaçarcasına dükkânı terkediyor.
Kadın öyle elinde gözlük ayakta kalmış, Sami'nin ardısıra bakarak:
"Yazık, kitaplarla evli imiş. Ama küller arasındaki kıvılcım birden parlayınca."
Gözlüğü yeisle masaya fırlatıyor.
"Hayat kavranılmaz bir şey. O bana mecmuada rastlamış, ben onu vitrinde gördüm. Onun bende, benim onda bir hatıram kalacak. Kalacak mı?"
Dükkânı dolduran objeler üzerinde gezinen bakışları. "Her yan hatıra dolu. Ama hayat devam ediyor"...
Masaya oturuyor ve bir sigara yakıyor.
"Yazık, vaktinden önce yaşlanmış bir adam. Hayatın uzağına düşmüş. Kitaplara sığınmış. Kötü mü? Kitaplar bazen insanlardan daha iyi dost oluyor. Ama hangi kitap bir insanın yerini tutabilir?"
Sıkılıyor bu düşüncelerden. Yağmur gibi yağıyorlar. Yaşlı kadına sesleniyor:
– Latife Hanım, bana bir ıhlamur.

Müdür bütün personeli odasında toplamıştı. Şeref Efendi'nin getirdiği çayları içip konuşuyorlar.
Müdür bir süre sonra masadan kalkıp, odada dolaşmaya başlıyor, dramatik bir ses tonuyla anlatıyor:
– Şu dairede iyi günlerimiz, kötü günlerimiz geçti. Ama hepsine katlandık, birbirimizi incitmedik. Hayat nedir ki, işte hepsi gelip geçti.

Sonra bir köşede duruyor, kendisini merakla dinleyen personele dönerek:
– Her işin bir sonu vardır değil mi? Her canlının bir ölümü. İşte o gün geldi arkadaşlar. Bu dairenin sonu geldi. Kapanıyoruz.
Personel önce şaşkınlık, sonra alışkanlıkla birbirine bakıyor, sanki bu haberi daha önce almış gibi bir tepki vermeden yeniden müdüre dönüyor.
Müdür:
– Henüz resmi tebligat yapılmadı. Ama ben Ankara'dan öğrendim, bu iş bitmiş. Yakında resmi tebligat da yapılır.
Müdür muavini titreyen sesiyle:

– Ee!.. Şimdi gidiyor muyuz yani?
Müdür odaya dolan kederli havayı yumuşatmak için küçük bir kahkaha atıyor. Muavine dönerek:
– Yahu arkadaş, sen buraya zaten arada sırada uğruyorsun; hepten gelmesen ne olacak yani.
Espriye muavin dahil herkes gülüyor, ardından soğuyan çaylarından birer yudum alıyorlar.

Sami söylenenleri duymuyor. Katrin'in gamzeli gülüşü gözünden gitmiyor.
Müdür yeniden yürüyüp masadaki anahtarları alıyor ve Şeref Efendi'ye sesleniyor.
– Şeref kardeş! Bunca yıl birlikte çalıştık. Ben senden memnunum, umarım sen de benden..
Şeref:
– O nasıl söz müdürüm, elbette.
– Hepimizin emeklilik işleri halloldu, gözüm arkada kalmayacak. Sanırım buranın kapısını Şeref Efendi kapayacak.

Gerçek bir hüzün esintisi bu medrese bozuntusu daireyi dolduruyor. Kadınların gözleri nemleniyor.

Tahir Sami kimsenin beklemediği masumane bir çıkış yapınca, gözler ona dönüyor.
– Teslimata kadar izniniz olursa ben de burada kalmak isterim efendim.
Bu fedakârâne çıkış Müdür'ü dahi etkiliyor, gelip Sa-

mi'nin önünde duruyor.
– Teşekkür ederim Sami Bey. Gerçek bir devlet memuru olduğunuzu, mesuliyetinizi müdrik olduğunuzu hepimiz biliyoruz. Teşekkür ederim. Ama ben yine de anahtarları Şeref Efendi'ye bırakacağım.
– Siz bilirsiniz efendim.
– Gel bakalım Şeref Kardeş.
Şeref yaklaşıyor. Müdür anahtarları uzatıyor:
– İşte bu kadar. Tarihi sana teslim ettim.
Şeref ne dediğini bilemeden:
– Ben de aldım kabul ettim. Şahit olun arkadaşlar.
Şeref'in bu cevabı personeli kahkahaya boğuyor. Ayrılık sahnesi tadından yenmez hale geliyor. Müdür:
– Şeref Efendi. Ben şimdi şahsi eşyalarımı bir koliye koyacağım. Sonra birini gönderir aldırırım, tamam mı?
– Tamam efendim.

Herkes kalkıyor, birbirlerine sarılıp helallik alıyor, vedalaşma Müdür'ün çıkıp gitmesine kadar sürüyor.
Ardından müdür muavini bir yere yetişecekmiş gibi apar-topar alacağını alıp bir naylon torbaya tıkıştırarak sıvışıyor.
Kadınların toparlanması zaman alıyor. Her şeyi, masa ve çekmece gözlerini, hatta kadınlar tuvaletini dahi kontrol edip bir şey unutmamak, buraya bir daha dönmemek istiyorlar.
Şeref bayağı kederli, bir elini şakağına dayamış ocak başında oturuyor. Sürekli önüne bakıyor. Acaba ne dü-

şünüyor?
Tahir Sami Bey, sanki hiçbir şey olmamış gibi yine masasının başında, son kalan eski gazeteleri gözden geçiriyor, lüzumlu bulduğu yazıları, haberleri, fotoğrafları kesiyor.

Kadınların işi bitince onlar da el sıkıp vedalaşıyorlar. Hülya Sami Bey'in elini bırakmıyor ve gözlerine bakıyor. Sanki ondan son bir mesaj istiyor. Ama Sami buz gibi. Bir an önce bu merasim bitsin istiyor.
Ve nihayet gidiyorlar.
Zaten sessiz olan daire iyicene sessizleşip içine kapanıyor.
Öğle oldu.
Şeref Efendi Sami'nin masasına kadar gelip:
– Sami Bey, kaldık başbaşa. Ha, ne dersiniz?
Sami başını önündeki gazeteden kaldırıp kayıtsız:
– Öyle oldu, evet.
– O zaman bir menemen yapayım, birlikte yeriz, ayran da var.
– Harika. Benim sefertasında türlü ile sütlaç olacak, türlüyü ısıt.

Yemekte Şeref Efendi Sami'yi bir kez daha yokluyor.
– Sami Bey!
– Efendim.
– Siz gerçekten burada kalacak mısınız? Hani teslimata kadar, falan.

– Teslimat mı. Ha evet. Aslında. Nasıl desem. Ben alışkanlıklarına bağlı bir adamım Şeref Efendi. Sabah kalktığımda gidecek bir yerim, konuşacak kimsem yok. Buraya gelirim işte. Hiçbir şey olmamış gibi yaşar gideriz.
– İyi de, adamlar bugün yarın gelirler.
– Gelsinler.
– Çıkın kardeşim, mühürleyeceğiz falan derler.
– Desinler.
– E, nasıl kalacaksınız o zaman.
– Amaan, Şeref Efendi hele o zaman olsun. Aslına bakarsan ben kimsenin gelip bu daireyi teslim alacağına inanmıyorum.
– O nasıl söz öyle. Devletin malı, bilmezler mi?
– Bilmezler. Unutulmuş bir yer burası. Devlette kaydı bile yoktur belki.
Şeref şüpheyle gülüyor:
– Olur mu canım, maaş alıyorduk. Ara sıra da olsa işi düşen geliyordu.
– Onlara bakma sen. Maliyede işler yürür, içişlerinde durur.
Şeref yine bir şey anlamamıştır. Sözü kendine getirir:
– Şimdi Sami Bey. Şurada biz bizeyiz. Ben kendi fikrimi söyleyeyim.
– Söyle.
– Bahçenin ekim vakti geldi. Bahçeyi düzenler, her yıl olduğu gibi eker-dikerim.
– Sonra.

– Şurada bir çuval badem, biraz dut kurusu var, onları poşetlerim.
– Eee!...
Şeref söz buraya gelince biraz duraksıyor. Sami üsteleyince:
– Geveleme efendi, ne diyeceksen de.
– Valla Sami Bey, ben burayı ebedi bekleyemem. İşim bitince anahtarları sana emanet eder giderim, bunu bil.
Sami hiç bozuntuya vermeden:
– Sıkma kendini Şeref Efendi, ne zaman istersen gidebilirsin. Ben anahtarları alırım.
Şeref'in üstünden sanki bir ton yük kalkıyor.
– Sahi alır mısın?
– Elbette. Ne dedim ben. Burası benim yuvam. Kovmadıkları sürece buradayım.
Şeref o kadar gevşiyor ki, Sami Bey'in dizine bir şaplak atıyor:
– Yaşa be Sami Bey, delikanlı adamsın valla.
Sami Şeref'e "Ne bu laubalilik" der gibi baktıktan ve Şeref içinden kendine "Ulan teres ne bu sululuk, yaptığını beğendin mi" dedikten sonra Sami:
– Tasalanma. Burdayız daha.
– Özür dilerim Sami Bey, birden kendimi tutamadım.
– Olur böyle şeyler, üzme kendini.

Yemek bitiyor, Sami işine dönüyor, Şeref Efendi bulaşıkları yıkadıktan sonra etrafı temizleyip düzeltiyor. Tek kelime etmiyorlar. Dışarıdan ara sıra geçen araba-

ların motor sesleri, sokak satıcılarının bağırışları geliyor.
Sami bir ara başını masadan kaldırıp daireye göz gezdiriyor. Sanki burada kimse yaşamamış, umutlar uyanmamış, kızgınlıkla söylenen sözler ağızdan çıkmamış, küsülmemiş, barışılmamış, hayattan şikâyet edilmemiş, hiç hayal kurulmamış, hiç gözyaşı dökülmemiş, yenmemiş, içilmemiş, nefes alınmamış. Bomboş masaların üzeri kâğıt kalem, evrak, simit kırıntısı görmemiş, sandalyeler üzerinde oturanın sıcaklığı kalmamış, takvimdeki yapraklar eksilmemiş.
Hayat bu daireye uğramamış.
Hayat nerede peki?
O ne?

O bir antikacı vitrininden görülen resim.
Bir kıpırdanış. Bir nefes. Kalp çarpıntısı. Gülücük. Gamze. Bir çift hareli göz.

Sami gerçekten yaşadığını, kalbinin attığını duyumsamak için artık her gün Kapalıçarşı'ya gidiyor. O antika dükkânının karşısına. Katrin ile bir daha karşı karşıya gelmekten, onun gözlerine bakmaktan acayip korkuyor. Âşık olduğu bilinmesin istiyor. Ancak yine biliyor ki Katrin bunu çoktan hissetti. Ve hayatında kim bilir ne kadar âşığı oldu. Ha bir fazla, ha bir eksik farketmez.

Farketmez demeyin, Sami'nin ağrına gidiyor. Herhalde kadının karşısında diz çöküp aşkını itiraf edecek, salya-sümük ağlayacak değil. Zaten bunu istemiyor, istese de yapamaz. Dedik ya, kaç kez diyeceğiz.

Sami için onu uzaktan olsun görmek yetiyor.

Kapalıçarşı'nın karmaşası bunu mümkün kılıyor.

Kadın masasında, gözünde gözlükleri, saçlarını bu defa at kuyruğu yapmış. Sanki daha gençleşmiş, neredeyse bir lise öğrencisi olmuş.

Sami zihnine nakşettiği resimlerle, kadının türlü halleri, hareketleri, arada bir kalkıp mağazada dolaşması, bir objeyi alıp şöyle bir incelemesi, bütün bunlarla dolu ve mutlu evin yolunu tutuyor.

Gece onunla uyuyor, sabah onunla kalkıyor. Hayata daha bir asılıyor, dergiyi daha bir titizlikle hazırlıyor, yakışıksız olmasa Şeref Efendi'yi kucaklayıp iki yanağından öpecek kadar uçuyor.
Sami değil, içindeki kuş uçuyor. Uçuyor, cıvıldıyor, taklalar atıyor. Neler, neler...
Bir gün onu göremedi.
Dükkânda bir hareketlilik, bir toparlanma vardı. İçindeki kuş aniden öldü.
Ertesi gün yine yoktu. Dükkânda başka adamlar.
Bir sonraki gün yoktu.
Sami yokluğuna doğru gitti.
Kapı önünde sigara içen yakışıklı bir delikanlı vardı. Sami delikanlı ile karşı karşıya gelince ne diyeceğini bilemedi.
Delikanlı:
– Buyrun efendim.
– Şey!..
– İsterseniz içeri geçelim, dükkânı dolaşırsınız, özel olarak görmek istediğiniz bir şey var mı?
"Elbette var delikanlı, ama sen bunu bilemezsin."
– Katrin Hanım'ı soracaktım.
– Ha, onlar dükkânı devretti, Katrin Hanım Fransa'ya gitti.
Sami delikanlının yüzüne bir süre boş gözlerle baktı.
– Teşekkür ederim.
Sonra ayakları birbirine dolaşarak, oracıkta yıkılmamaya çalışarak, gözyaşlarına hakim olamayarak, nere-

ye gittiğini bilmeksizin uzaklaştı.

Eve geç vakit geldi.
Yorgun, bitkin, bitmiş.
Meğerse evde küçük bir kıyamet kopmuş.
Artık Sami'nin odasını, koridorları, salonun hemen her yanını dolduran kitaplar, tavana kadar yığılı kitaplar, Nebahat'ı canından bezdiren kitaplardan bir kısmı olanca hışmı ile devrilip orta masayı altına almış, dededen kalma cam sürahi kırılmış, etraf toza-dumana bürünmüş, Nebahat'ın üzüldüğünde tutan migreni azmış, Nebahat'ın kendisi migrenden beter azmış.

Sami'yi karşısında görünce niçin geç kaldığını, neden bu kadar bitkin olduğunu falan unutup cırlak sesiyle makineli tüfek gibi yarım saat bağırdı, çağırdı, söylendi, nihayet yorulup bir sandalyeye çöktü.
Sandalyedeki son sözü şu oldu:
– Kitaplarını al ve bu evden defol.

Sami bu süre içerisinde hiç konuşmamıştı.
Nurhayat abisinin bitkinliğini hissedip bir bardak su getirdi. Sami titreyen elleriyle suyu içti ve yine sessizce odasına girip kapıyı örttü.
Nurhayat ablasına dönerek:
– Beğendin mi yaptığını, adamı öldüreceksin.
Nebahat "önce seni öldüreceğim" dercesine kinle baktı ona:

– Sus be! Gebersin mel'un. Nedir bu çektiğimiz Allah'ım.
Sonra bulunduğu sandalyede sanki söylediklerine pişman olmuş gibi sallanarak, garip sesler çıkararak ağlamaya başladı.
Nurhayat bu huysuz kadına bir süre baktı, sonra yattıkları odaya geçti, kendini yatağa attı ve yorganı başına çekti.

Sami hemen ertesi gün Gümüş Kâğıtçılık'a çalışan iki kamyonla birkaç kâğıt hamalı alıp eve geldi. Kızkardeşlerinin şaşkın bakışları altında evdeki bütün dergi ve kitapları kamyonlara yükletti. Bu arada şahsi eşyalarını topladı, bavulunu hazırladı. Yükleme işi bitince kardeşlerinin karşısına geçti:
– Haklısınız, bu kitap tutkusu ile sizi çok üzdüm. Ama işte bitti. Kitaplarımla beraber kendim de gidiyorum. Merak etmeyin, dairede kalacağım. Siz burada iki bacı güzel güzel oturun.
Nurhayat gözyaşları ile Sami'nin boynuna atıldı.
– Olmaz, yapamazsın bunu, lütfen.
Sami onun boynuna dolanan kollarını incitmeden çözdü.
– Üzülme Nurhayat, böylesi daha iyi. Hakkınızı helal edin.
Nebahat hiç sesini çıkarmadı, abus çehresi ile önüne bakıp durdu.
Kamyonlar gitti. Kitaplarla Sami de gitti. Odalar boşal-

dı, salon genişledi. Bu geniş mekânın duvar dibinde cam önündeki sedirde iki kızkardeş elleri koyunlarında birbirlerine sırtlarını dönüp bir zaman sessiz sessiz ağladılar.

Kitaplar ve dergiler Arşiv odasını doldurdu. Tavana kadar. Müdür odasını doldurdu. Tavana kadar. Artanları salona istif ettiler, ta koca sobanın yanına kadar ulaştı.
Şeref Efendi şaşırmış:
– Yahu Sami Bey sen bunca kitabı nasıl topladın be. Akıl almaz bir şey. Ne olacak bunlar?
Sami başını dikleştirip göğsünü kabartarak:
– "Türk Köyü Kütüphanesi". Kurucusu Tahir Sami Tokaç. Bu bir ideal Şeref Efendi, bir ideal. Ülkede bu koleksiyon benden başka kimsede yok.
– Eee, bunlar burada mı kalacak yani?
– Yok canım, yerini bulunca kütüphaneyi kuracak, kapısına tabelayı asacağız.
– Valla pek anlamadım ama seninkisi büyük iş.
Sami Şeref Efendi'ye bu defa gerçekten yukarıdan bakarak:
– Ne sandın ya!

Sami hemen o gün gidip bir sünger yatak aldı. Havalar serinlemişti, önümüz kış. Koca sobanın önünde kitap ve dergileri aralayarak bir set oluşturdu. Sevgili kitaplarının üzerinde yatacaktı. Sobanın yanına müdü-

rün odasından bir sandalye bir sehpa getirdi. İşte bundan böyle kalacağı mekân. Şeref Efendi olan biteni şaşkınlıkla izliyordu. Dayanamayıp sordu:
– Burada mı kalacaksın?
Sami sakin:
– Evet.
– Donarsın be abi! Çok soğuk olur bura.
– Merak etme, bana bir şey olmaz.
– Peki sebep ne? İnsan evini terkeder mi?
Sami bir süre sustu. Sonra kederli gözlerle Şeref'e baktı:
– Bazen.
Şeref omuz silkti, zaten anlaşılmaz bir adamdı bu Tahir Sami. Çay suyu kaynamıştı, demlemeye gitti.

Günler bir zaman böyle geçti.
Sami kahvaltıdan sonra sahaflara uğruyor, öğleye kadar dükkânlarda vakit geçiriyor, sonra lokantada bir tas çorba, dergiye uğrayıp yapılacak işleri tamamlama, daha sonra ver elini Neyzenler Kahvesi, ta kapanıncaya kadar.

Kapalıçarşı'ya adım atmamıştı.
Havalar iyice soğudu, sulu-sepken İstanbul'u dövmeye başladı. Sami kendine yeni bir şemsiye aldı.

Şeref Efendi bir gün çekingen, ellerini ovuşturarak, yatağa bağdaş kurup oturmuş, bir dergiyi karıştırmakta

olan Sami'nin karşısına geçip sandelye çekerek oturdu. Bir süre bekledi.

Sami sezmişti:

– Şeref Efendi ne var?

– Hiç!

– Yok, yok. Bu geliş başka bir geliş. Bunun altında esaslı bir şey var, söyle bakalım.

– Efendim nasıl desem bilmem ki. Hani her işin bir sonu var.

– Doğru.

– Ben de, daha önce söylemiştim. Paketleri tamamladım, kayınço ile konuştum.

– Evet!

– Sizi severim bilirsiniz ama artık ayrılık vakti geldi.

Sami acı acı gülümsedi.

– Ne var bunda büyütecek, daha önce konuşmuştuk.

– Öyle ama yine de zor. Anahtarları size teslim ediyorum.

Cebinden çıkardığı anahtar destesini sehpanın üzerine koyduktan sonra konuşmasını sürdürüyor:

– Buraya gelip de daireyi teslim alacaklarını sanmıyorum. Gelirler, gelirler ama ne zaman.

Sami önüne bakıyor, elindeki derginin sayfalarını ağır ağır çeviriyor. Şeref Efendi konuşmaya devam ediyor:

– Çay ocağı, tavalar, bardaklar, demlikler, tüp demirbaştır. Dolapta çay ve şeker de var. Size biraz patates, biraz soğan bırakıyorum.

Şeref Efendi artık devam edemiyor, elinin tersiyle göz-

yaşlarını siliyor.
Sami sakin kalkıyor, terliklerini giyiyor, sandalyede başı öne düşmüş Şeref Efendi'nin sırtına vurarak teselli ediyor.
– Takma kafana, geçer bunlar. Ömürler geçiyor be! Bak ötekiler nasıl hemen sıvıştı.
– Ötekileri boş ver Sami Bey, siz başkasınız.
Sami onu kaldırıyor, kucaklaşıyorlar ve artık hiç konuşmuyorlar. Şeref Efendi paket yaptığı badem, dut kurusu, üzüm vesaire ile dolu çuvalı sırtlıyor. Belli ki şahsi eşyalarını daha önce götürmüş.
Kapı önünde bir daha sarılıyorlar. Şeref:
– Hakkınızı helal edin.
– Helal olsun be Şeref Efendi.
Şeref ağır adımlarla merdivenleri iniyor, az uzaklaştıktan sonra dönerek:
– Merak etmeyin, ben ara sıra uğrar yoklarım sizi.
– Beklerim, hadi selametle.

Sami Şeref'in gidişini garip duygularla izliyor. Sokağın köşesine vardığında bir daha dönüp bakıyor. Birbirlerine el sallıyorlar.
Şeref Efendi gittikten sonra Sami kapıyı kapatıp, orada durarak daireye bir daha, bir daha bakıyor. "Burada ne kadar kalabilirim? Ömür boyu değil herhalde. Hâneberduş olmadan terkederim, eve dönerim. Hele şu kitapları bir halledeyim, gerisi kolay".

"Kitapları halledeyim"den kastı onları bir kütüphaneye bağışlamak.

Havalar iyicene soğuduğu için soba yakmak lazım. Sami depoya bakıyor. Az bir kömür ile az bir odun var. Yine de seviniyor. "Bir süre idare eder, ondan ötesi Allah Kerim".

Hemen her müessese için ayrı bir metin kaleme alarak kitap ve dergilerini bağışlayacağını bildiren mektupların müsveddelerini yazıyor.
Geceler bu minval üzere geçiyor. Ta ki mevcut kömür ile odun bitinceye kadar.
Mevcut odun ve kömür bitince Sami daireye dönerken manava uğrayıp bir portakal sandığı almaya başlıyor. Eh, ısıtmasa da havayı kırar, diyor.

Kültür Bakanlığı'na, Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'ne, Milli Folklor Araştırmaları Dairesi'ne, Türkiye'deki bütün üniversitelerin rektörlüklerine, Fen-Edebiyat fakülte dekânlıklarına, Sosyoloji bölüm başkanlıklarına hatta Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'na dahi itina ile kaleme alınmış, daktilo edilmiş mektuplar gönderiyor.
Mektuplara ek olarak tahmini kitap adedini, çeşitlerini, kupür dosyalarını, fotoğraf arşivini, dergileri küçük örnekli bir liste olarak ilave ediyor.
En sonunda kendi isteğini belirtiyor. Koleksiyonun adı

"Türk Köyü Kütüphanesi" olacak, altına "Kurucusu Tahir Sami Tokaç" yazılı bir levha konulacak. Ne para istiyor, ne merasim.
Mektuplar gittikten sonra günlerce bir cevap bekliyor Sami.
Bir cevap.
Olumlu yahut olumsuz.
Hiçbiri gelmiyor.
Bekliyor, gelmiyor; bekliyor, gelmiyor.
Portakal sandığı sobada şöyle bir parlayıp yandıktan, Sami son çayını içip ısındıktan sonra, yorganı başına çekip, üstüne paltosunu serdikten sonra yatağın ve içinin karanlığına dalıyor.

Bir cevap gelse de içi aydınlansa.
Bir cevap gelse de bir ömür verdiği kütüphanenin adıyla beraber layık olduğu kuruluşa konduğunu görebilse.
Bu memlekette niçin emeğin değeri, sabrın meyvesi, hasbi çalışmanın semeresi alınmıyor. Bu memleket kendi kozasını örenlere niçin hiç kıymet vermiyor. Hadi bunlar bir yana, ben bir yana, yahu insan kitap kıymeti bilir. Kitaba önem vermeyen toplum nasıl ayakta kalır, nasıl yaşar? Bedava veriyorum kardeşim, bedava.
Böylece kendi kendine dertleniyor, kahırlanıyor, ertesi gün mutlaka bir cevap alacağını umuyor.
Bu umut ile uyuyor.

Rüzgâr artık İstanbul'un üzerine tipi yağdırıyor. Her yan beyaza kesiyor. Her şey donuyor.
İşte böyle bir karlı gecede Tahir Sami Bey uyuduğu yatakta uyuyakalıyor. Ebedi.

Her eski İstanbul sokağında olduğu gibi medreseyi gören sokaklardan birinde, bir eski evin ikinci katında, pencerenin önünde, sardunya saksısının yanıbaşında gözleri fıldır fıldır bir ihtiyar kadın hemen her gün her saat sokağı dikizliyor.
Sokaktan karınca geçse onun haberi olur.
Tahir Sami'yi tanıyor, daireye girip çıkışını biliyor.
Ama üç gündür adam ortalıkta yok.
İhtiyar pireleniyor ve üşenmeyip polisi arıyor.

Polis gelip kapıyı tıklatıyor.
Ses yok.
Sonra güm güm vuruyor.
Yine ses yok.
Resmi dairedir kıramayız deyip bir çilingir çağırıyorlar.
İhtiyar kadın pencereden olup bitenleri seyrediyor, bu arada kucağına tırmanan sarman kediyi okşuyor.

Polis kapıyı açıyor ve Tahir Sami Bey'i nasıl yatmışsa öyle yatağında ölmüş buluyor.

Tahir Sami'nin öldüğünden kimsenin haberi olmuyor.

Polis bir süre sonra ailesine haber veriyor.

Dairenin kapısı bir daha kim bilir ne zaman açılmak üzere kapatılıp kilitleniyor.

Sami Bey'in bir ömür verip biriktirdiği kitaplar ne oldu dersiniz?

Ne oldu?